

PORADNIK OBYWATELSKI

Poradnik został opracowany w ramach zadania publicznego pod nazwą: „Prowadzenie punktu nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej przez organizację pozarządową dla mieszkańców Powiatu Kolbuszowskiego”

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
DLA KOGO POMOC.....	4
I. RODZINA.....	5
1. MAŁŻEŃSTWO.....	5
1.1 Przeszkody małżeńskie:	5
1.2 Wady oświadczania woli powodujące unieważnienie małżeństwa	6
2. PRAWA I OBOWIĄZKI MAŁŻONKÓW	6
3. MAŁŻEŃSKIE USTROJE MAJĄTKOWE	7
3.1 Ustawowy ustrój majątkowy	7
3.2 Umowne ustroje majątkowe	8
3.2.1 Umowna wspólność majątkowa	9
3.2.2 Umowna rozdzielnosc majątkowa	9
3.2.3 Rozdzielnosc majątkowa z wyrównaniem dorobków	9
3.3 Przymusowy ustrój majątkowy.....	10
4. USTANIE MAŁŻEŃSTWA.....	11
4.1 Ustanie małżeństwa z powodu uznania za zmarłego.....	11
4.2 Rozwód.....	11
4.3 Separacja	13
5. EKSMISJA MAŁŻONKA.....	15
5.2 Eksmisja na podstawie ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r.	15
6. WŁADZA RODZICIELSKA.....	16
7. USTALENIE OJCOSTWA	18
8. USTALENIE KONTAKTÓW Z DZIECKIEM	20
9. OBOWIĄZEK ALIMENTACYJNY	21
II. SPADEK	25
10. DZIEDZICZENIE USTAWOWE.....	25
11. TESTAMENT	27
12. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA DŁUGI SPADKOWE.....	29
13. ZACHOWEK.....	29
III. WYBRANE ZAGADNIENIA Z ZAKRESU PRAWA CYWILNEGO	30
14. ZASIEDZENIE	31
15. DAROWIZNA	31
16. NAJEM	34

17. ZALICZKA I ZADATEK	35
18. SŁUŻEBNOŚĆ PRZESYŁU	37
19. UMOWA DOŻYWOCIA	37
IV. WYBRANE ZAGADNIENIA Z ZAKRESU PRAWA PRACY	38
20. UMOWA O PRACĘ A UMOWA ZLECENIA	39
21. ŚWIADECTWO PRACY	39
22. WYPŁATA WYNAGRODZENIA PO ŚMIERCI PRACOWNIKA	40
23. ODPRAWA RENTOWA I EMERYTALNA	41
24. DYSCIPLINARKA” DLA PRACODAWCY	42
25. ROZWIĄZANIE UMOWY O PRACĘ ZA WYPOWIEDZENIEM	42
26. WYPOWIEDZENIE ZMIENIAJĄCE	43
27. MOBBING	44
28. URLOP WYCHOWAWCZY	45
29. URLOP OKOLICZNOŚCIOWY	45
V. ZASIŁKI I ŚWIAADCZENIA	46
30. ZASIŁEK PIELĘGNACYJNY	46
31. ŚWIADCZENIE PIELĘGNACYJNE	47
32. ZASIŁEK CHOROBY	48
33. RENTA SOCJALNA	49
34. RENTA RODZINNA	51
35. RENTA Z TYTUŁU NIEZDOLNOŚCI DO PRACY	53
36. OGÓLNOKRAJOWE INFOLINIE TEMATYCZNE I INNE FORMY DARMOWEGO PORADNICTWA SPECJALISTYCZNEGO - W RAMACH DZIAŁAŃ INSTYTUCJI PUBLICZNYCH LUB NA ICH ZLECENIE	56

WSTĘP

„Poradnik obywatelski”, który oto trzymacie Państwo w rękach jest odpowiedzią na rosnące potrzeby społeczeństwa polskiego w zakresie znajomości zagadnień prawnych. Zgodnie z zasadą rzymską Ignorantia iuris nocet – co oznacza, że nieznajomość prawa szkodzi, wychodzimy Państwu naprzeciw i oddajemy w Wasze ręce przewodnik po najważniejszych zagadnieniach prawnych. Forma i treść poradnika powstała na bazie analizy doświadczeń prawników udzielających bezpłatnych porad prawnych w ramach realizacji zadania publicznego pod nazwą: **„Prowadzenie punktu nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej przez organizację pozarządową dla mieszkańców Powiatu Kolbuszowskiego.”** Zadanie realizowane jest na podstawie umowy zawartej pomiędzy Powiatem Kolbuszowskim a Stowarzyszeniem Na Rzecz Rozwoju Powiatu Kolbuszowskiego „NIL” w dniu 14.12.2018 r. Całość została opracowana w przejrzysty sposób, a dodatkowo poszczególne tematy zostały wzbogacone przykładowymi wzorami pism procesowych, które ułatwią Państwu podejmowanie skutecznych kroków, zmierzających do ochrony swoich interesów.

DLA KOGO POMOC

- ✓ Od początku 2019 roku z nieodpłatnej pomocy prawnej oraz z nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego może skorzystać każda osoba, której nie stać na uzyskanie odpłatnej porady i która złoży stosowne oświadczenie.
- ✓ Porady co do zasady udzielane są podczas osobistej wizyty w punkcie.
- ✓ Osoby, które ze względu na niepełnosprawność ruchową nie są w stanie przybyć do punktu lub doświadczają trudności w komunikowaniu się mogą uzyskać nieodpłatne porady również za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość (telefon, internet), przez zorganizowanie wizyty w ich miejscu zamieszkania lub w miejscu wyposażonym w urządzenie ułatwiające porozumiewanie się z osobami doświadczającymi trudności w komunikowaniu się lub w miejscu, w którym zapewnia się możliwość skorzystania z pomocy tłumacza języka migowego.

ZAKRES PORAD PRAWNYCH

- ✓ poinformowanie osoby uprawnionej o obowiązującym stanie prawnym, o przysługujących jej uprawnieniach lub o spoczywających na niej obowiązkach lub,
- ✓ wskazanie osobie uprawnionej sposobu rozwiązania jej problemu prawnego, lub udzielenie pomocy w sporządzeniu projektu pisma w sprawach, o których mowa w pkt 1 i 2, ustawy z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądowo administracyjnym,
- ✓ sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym lub ustanowienie adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzecznika patentowego w postępowaniu sądowo administracyjnym.

Dodatkowe informacje można uzyskać pod numerem telefonu: Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Powiatu Kolbuszowskiego „NIL”, tel.: 17 2270 258 w godzinach 8.00 - 16.00 od poniedziałku do piątku.

I. RODZINA

1. MAŁŻEŃSTWO

Małżeństwo jest to trwały, usankcjonowany prawnie związek mężczyzny i kobiety, którzy mają w nim równe prawa. Małżeństwo stanowi w zasadzie dożywotni osobisty związek dwojga osób, wyrażających się ich wspólnotą osobistą (emocjonalną i fizyczną) oraz ekonomiczną.

Do przesłanek zawarcia małżeństwa zaliczamy:

- I. różność płci osób zawierających związek małżeński - w prawie polskim dopuszczalne jest zawarcie małżeństwa tylko przez kobietę i mężczyznę;
- II. osobiste stawiennictwo przed osobą udzielającą ślubu (wyjątek stanowi art. 6 § 1 k.r.o. dopuszczający możliwość zawarcia małżeństwa przez pełnomocnika).

Zawarcie małżeństwa przez pełnomocnika jest możliwe tylko z ważnych powodów i po uprzednio uzyskanej zgodzie sądu. Pełnomocnictwo do zawarcia małżeństwa powinno odpowiadać następującym wymogom formalnym (art. 6 § 2 k.r.o.) tj.:

- a) musi być udzielone na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym (urzędowe poświadczenie podpisu to poświadczenie jego własnoręczności przez notariusza lub konsula)
- b) w treści pełnomocnictwa należy wymieniać osobę, z którą małżeństwo ma być zawarte.

- III. złożenie zgodnych oświadczeń woli w obecności kierownika USC lub duchownego o wstąpieniu w związek małżeński
- IV. oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński powinno zostać złożone w obecności dwóch pełnoletnich świadków.
- V. brak przeszkód małżeńskich.

1.1 Przeszkody małżeńskie:

1. **Brak wymaganego wieku** (art. 10 k.r.o.) – nie może zawrzeć małżeństwa osoba nie mająca ukończonych lat 18. Jednakże z ważnych powodów sąd opiekuńczy może zezwolić na zawarcie małżeństwa kobiecie, która ukończyła lat 16, a z okoliczności wynika że zawarcie małżeństwa będzie zgodne z dobrem założonej rodziny.
2. **Ubezważnowolnienie całkowite** (art. 11 k.r.o.) - małżeństwo zawarte przez osobę ubezwłasnowolnioną całkowicie podlega unieważnieniu. O ubezwłasnowolnieniu orzeka sąd na podstawie art. 13 k.c.
3. **Choroba psychiczna lub niedorozwój umysłowy** (art. 12 k.r.o.) - jest podstawą unieważnienia małżeństwa jeżeli występowało w chwili zawarcia małżeństwa. Nie ma ona jednak charakteru bezwzględnej gdyż sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa jeżeli jednak stan zdrowia lub umysłu takiej osoby nie zagraża małżeństwu ani zdrowiu przyszłego potomstwa i jeżeli osoba ta nie została ubezwłasnowolniona całkowicie.
4. **Bigamia** (art. 13 k.r.o.) - nie może zawrzeć małżeństwa osoba która już pozostaje w związku małżeńskim. Unieważnienie małżeństwa z tego powodu może żądać każdy kto ma w tym interes prawny.

Bigamia jest także przestępstwem przeciwko rodzinie (art. 206 k.k.).

5. **Pokrewieństwo i powinowactwo (art. 14 k.r.o.)** - nie mogą zawrzeć ze sobą małżeństwa krewni w linii prostej, rodzeństwo ani powinowaci w linii prostej. Jednakże z ważnych powodów sąd może zezwolić na zawarcie małżeństwa między powinowatymi.
6. **Przysposobienie (art. 15 k.r.o.)** - nie mogą zawrzeć ze sobą małżeństwa przysposabiający i przysposobiony. Zakaz zawierania małżeństwa pomiędzy przysposabiającym, a przysposobionym wynika z tego że przysposobienie stwarza prawny stosunek rodzinny.

1.2 Wady oświadczania woli powodujące unieważnienie małżeństwa

- 1) **Brak świadomego wyrażenia woli:** mamy z nim do czynienia w sytuacji gdy z jakichkolwiek przyczyn składający oświadczenie woli znajdował się w stanie wyłączającym świadome jej wyrażenie,
- 2) **Błąd co do tożsamości drugiej strony** – mamy z nim do czynienia gdy pozostajemy w błędnym przekonaniu że np. nupturient jest kawalerem, panną, rozwodnikiem itp.
- 3) **Bezprawna groźba** - jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że składający oświadczenie mógł się obawiać, że jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste. Groźba taka powinna cechować się bezprawnością oraz być na tyle poważna, że składający oświadczenie mógł się obawiać jej skutków.

Unieważnienie małżeństwa ze względu na w/w wady oświadczania woli jest ograniczone czasowo. Powództwo o unieważnienia małżeństwa powinno zostać wytoczone przed upływem 6 miesięcy od ustania stanu wyłączającego świadome wyrażenie woli, wykrycie błędu lub ustania obawy wywołanej groźbą, a w każdym wypadku nie później niż przed upływem 3 lat od zawarcia małżeństwa.

2. PRAWA I OBOWIĄZKI MAŁŻONKÓW

Małżonkowie mają w małżeństwie równe prawa i obowiązki. W wyniku zawartego związku małżeńskiego, między małżonkami powstaje więź zarówno w sferze osobistej jak i majątkowej.

Prawa i obowiązki małżonków podzielić można na 2 grupy tj. osobiste (niemajątkowe) oraz majątkowe.

A. Niemajątkowy charakter mają prawa i obowiązki małżonków dotyczące:

- 1) wspólnego pożycia,
- 2) wierności,
- 3) wzajemnej pomocy,
- 4) współdziałania dla dobra rodziny,
- 5) sprawy dotyczące nazwiska małżonków

W prawie polskim dopuszczalne są trzy warianty dotyczące nazwiska małżonków tj.:

- a) małżonkowie będą nosić nazwisko jednego z małżonków;
- b) każdy z małżonków pozostaje przy swoim dotychczasowym nazwisku;
- c) można połączyć dotychczasowe nazwisko z nazwiskiem drugiego małżonka.
- 6) rodzicielstwa

Prawa i obowiązki rodzicielskie dotyczą m. in.:

- 1) współdecydowania w sprawach związanych z poczęciem wspólnego dziecka, w tym decydowanie w sprawach związanych z terapią prenatalną;
- 2) wzajemne prawa i obowiązki rodziców związane z urodzeniem ich wspólnego dziecka, w tym wybór imienia dziecka;

- 3) wskazanie nazwiska dziecka - dokonuje się tego w zasadzie przed zawarciem małżeństwa, kiedy to rodzice składają oświadczenie w sprawie nazwiska ich wspólnych dzieci;
- 4) wzajemne relacje pomiędzy rodzicami związane z pieczę nad ich wspólnym dzieckiem i jego majątkiem.

B. Prawa i obowiązki majątkowe małżonków podzielić można na trzy grupy:

1. Pierwszą grupę stanowią prawa i obowiązki majątkowe związane z:

- a) przyczynianiem się do zaspokajania potrzeb rodziny - może to przejawiać się zarówno uzyskiwaniem środków finansowych poprzez pracę zarobkową, ale również trudem podejmowanym przez jednego z małżonków dotyczącym prowadzenia gospodarstwa domowego i wychowywania dzieci;
- b) odpowiedzialnością majątkową za w/w zobowiązania;
- c) reprezentowania współmałżonka.

Zgodnie z treścią art. 29 k.r.o. są trzy przesłanki prawa do reprezentacji małżonka:

- a) przemijająca, nietrwała przeszkoda np. choroba, wyjazd, brak czasu do załatwienia swoich spraw;
- b) wspólne pożycie;
- c) brak sprzeciwu małżonka;

Uprawnienie do reprezentacji współmałżonka obejmuje głównie działania w sprawach zwykłego zarządu w stosunku do jego majątku tzw. zarząd zastępczy. Zarząd zastępczy dotyczy zarówno możliwości dokonywania działań faktycznych, jak i do dokonywania pewnych czynności prawnych w imieniu współmałżonka w szczególności do pobierania przypadających małżonkowi należności.

2. Drugą grupę stanowią prawa i obowiązki dotyczące możliwości korzystania w określonych granicach z majątku osobistego małżonka lub majątku jego rodziny.

3. Trzecią grupę stanowią prawa i obowiązki wynikające z małżeńskiego prawa majątkowego, w szczególności związane z majątkiem wspólnym małżonków, ale także dotyczące bezpośrednio osobistych majątków każdego z małżonków. Małżonkowie muszą bowiem gospodarować swoimi majątkami (zarówno wspólnym, jak i osobistymi) w taki sposób, aby zapewnić zaspokojenie potrzeb rodziny.

3. MAŁŻEŃSKIE USTROJE MAJĄTKOWE

Biorąc pod uwagę podział ustrojów majątkowych uregulowanych w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym można wyodrębnić trzy podstawowe ustroje majątkowe:

1. ustawowy ustrój majątkowy zwany ustrojem wspólności ustawowej
2. umowny ustrój majątkowy, który dzieli się na:
 - a) ustrój umownej wspólności
 - b) ustrój umownej rozdzielności.
3. przymusowy ustrój majątkowy

3.1 Ustawowy ustrój majątkowy

Z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje między małżonkami z mocy ustawy wspólność majątkowa tzw. wspólność ustawowa obejmująca przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich (majątek wspólny). Przedmioty majątkowe nieobjęte wspólnością ustawową należą do majątku osobistego każdego z małżonków.

Do majątku wspólnego małżonków należą w szczególności (*art. 31 §2 k.r.o.*):

1. pobrane wynagrodzenie za pracę i dochody z innej działalności zarobkowej każdego z małżonków;
2. dochody z majątku wspólnego, jak również z majątku osobistego każdego z małżonków;
3. środki zgromadzone na rachunku otwartego lub pracowniczego funduszu emerytalnego każdego z małżonków;
4. kwoty składek zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40 a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 963, z późn. zm.).

Do majątku osobistego każdego z małżonków należą (*art. 33 k.r.o.*):

1. przedmioty majątkowe nabyte przed powstaniem wspólności ustawowej;
2. przedmioty majątkowe nabyte przez dziedziczenie, zapis lub darowiznę, chyba że spadkodawca lub darczyńca inaczej postanowił;
3. prawa majątkowe wynikające ze wspólności łącznej podlegającej odrębnym przepisom;
4. przedmioty majątkowe służące wyłącznie do zaspokajania osobistych potrzeb jednego z małżonków;
5. prawa niezbywalne, które mogą przysługiwać tylko jednej osobie;
6. przedmioty uzyskane z tytułu odszkodowania za uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia albo z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę; nie dotyczy to jednak renty należnej poszkodowanemu małżonkowi z powodu całkowitej lub częściowej utraty zdolności do pracy zarobkowej albo z powodu zwiększenia się jego potrzeb lub zmniejszenia widoków powodzenia na przyszłość;
7. wierzytelności z tytułu wynagrodzenia za pracę lub z tytułu innej działalności zarobkowej jednego z małżonków;
8. przedmioty majątkowe uzyskane z tytułu nagrody za osobiste osiągnięcia jednego z małżonków;
9. prawa autorskie i prawa pokrewne, prawa własności przemysłowej oraz inne prawa twórcy;
10. przedmioty majątkowe nabyte w zamian za składniki majątku osobistego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Oboje małżonkowie mają równe udziały w majątku wspólnym. Jednakże z ważnych powodów każdy z małżonków może żądać, ażeby ustalenie udziałów w majątku wspólnym nastąpiło z uwzględnieniem stopnia, w którym każdy z nich przyczynił się do powstania tego majątku. Przy ocenie, w jakim stopniu każdy z małżonków przyczynił się do powstania majątku wspólnego uwzględnia się także nakład osobistej pracy przy wychowaniu dzieci i we wspólnym gospodarstwie domowym.

3.2 Umowne ustroje majątkowe

Małżonkowie mogą przez umowę zawartą w formie aktu notarialnego wspólność ustawową rozszerzyć lub ograniczyć albo ustanowić rozdzielną majątkową lub rozdzielną majątkową z wyrównaniem dorobków, jest to umowa majątkowa zwana również intercyzą. Intercyza może poprzedzać zawarcie małżeństwa lub też może zostać zawarta już w trakcie trwania małżeństwa. Umowa majątkowa aby była ważna musi być sporządzona w formie aktu notarialnego. Intercyzę można w każdej chwili zmienić lub rozwiązać, lecz trzeba pamiętać iż ta czynność musi mieć również formę aktu notarialnego. W razie jej rozwiązania w czasie trwania małżeństwa, powstaje między małżonkami wspólność ustawowa, chyba że strony postanowiły inaczej.

3.2.1 Umowna wspólność majątkowa

Umowne rozszerzenie wspólności majątkowej małżonków polega na tym, że z chwilą wskazaną w treści umowy do majątku wspólnego będzie wchodziła większa niż dotąd grupa rodzajowo wskazanych przedmiotów majątkowych.

Na podstawie intercyzy nie można jednak dowolnie rozszerzać wspólności majątkowej, ponieważ kodeks wprowadza tutaj pewne ograniczenia i tak np. art. 49 *k.r.o* mówi iż:

Nie można przez umowę majątkową małżeńską rozszerzyć wspólności na:

- 1) przedmioty majątkowe, które przypadną małżonkowi z tytułu dziedziczenia, zapisu lub darowizny,
- 2) prawa majątkowe, które wynikają ze wspólności łącznej podlegającej odrębnym przepisom,
- 3) prawa niezbywalne, które mogą przysługiwać tylko jednej osobie,
- 4) wierzytelności z tytułu odszkodowania za uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia, o ile nie wchodzi one do wspólności ustawowej, jak również wierzytelności z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę,
- 5) niewymagalne jeszcze wierzytelności o wynagrodzenie za pracę lub z tytułu innej działalności zarobkowej każdego z małżonków.

Intercyza poszerzająca zakres wspólności służy przede wszystkim temu aby powiększyć wielkość majątku wspólnego małżonków, co w pewnych sytuacjach jest dla małżonków znacznie korzystniejsze np. poprzez powiększenie majątku zwiększają się ich możliwości inwestycyjne oraz zarządzają wspólnie większym majątkiem.

3.2.2 Umowna rozdzielnosc majątkowa

W razie umownego ustanowienia rozdzielnosci majątkowej, każdy z małżonków zachowuje zarówno majątek nabyty przed zawarciem umowy, jak i majątek nabyty później. Każdy z małżonków zarządza samodzielnie swoim majątkiem, a w miejsce dotychczasowego majątku wspólnego małżonków pojawiają się dwa majątki odrębne każdego z małżonków. Przy zastosowaniu tego typu rozdzielnosci małżonkowie mają pełną swobodę w tworzeniu, zarządzaniu jak i rozporządzaniu poszczególnymi składnikami swoich majątków, a po ewentualnym ustaniu małżeństwa każde z małżonków zachowuje swój majątek.

3.2.3 Rozdzielnosc majątkowa z wyrównaniem dorobków

Z założenia ma ona na celu zabezpieczenie interesów niepracującego małżonka przez zagwarantowanie mu udziału w przyroście majątku powstałego w trakcie trwania małżeństwa. Rozdzielnosc majątkowa z wyrównaniem dorobków z założenia zapewnia słabszemu ekonomicznie małżonkowi sprawliwy podział przyrostu wartości majątku osobistego współmałżonka, czyli tego czego się dorobił w trakcie związku małżeńskiego.

Na podstawie art. 51⁴ §. 1 *k.r.o*. po ustaniu rozdzielnosci majątkowej małżonek, którego dorobek jest mniejszy niż dorobek drugiego małżonka, może żądać wyrównania dorobków przez zapłatę lub przeniesienie

Z ważnych powodów każdy z małżonków może żądać zmniejszenia obowiązku wyrównania dorobków. W razie braku porozumienia między stronami co do sposobu lub wysokości wyrównania, rozstrzyga sąd.

Cechy tego ustroju ujawniają się bowiem dopiero z chwilą ustania rozdzielnosci majątkowej tak więc z chwilą:

- 1) ustania małżeństwa (rozwód, unieważnienie małżeństwa);
- 2) zmiany umowy majątkowej z rozdzielnosci majątkowej z wyrównaniem dorobku na zwykłą rozdzielnosc majątkową;

- 3) ustanowienia przymusowej rozdzielności, czy to z mocy prawa, czy na skutek prawomocnego orzeczenia sądu (np. w razie ubezwłasnowolnienia małżonka, ogłoszenia jego upadłości, orzeczenia przez sąd separacji).

3.3 Przymusowy ustrój majątkowy

Z ważnych powodów każdy z małżonków może żądać ustanowienia przez sąd rozdzielności majątkowej. Za ważne powody można uznać np. trwonienie majątku, separacja faktyczna, alkoholizm, narkomania, hazard, uporczywy brak przyczyniania się do zaspokajania potrzeb rodziny, uporczywe dokonywanie ryzykownych operacji finansowych zagrażających materialnym podstawom bytu rodziny. Ustrój przymusowy oznacza całkowitą rozdzielność majątkową, która może powstać z mocy ustawy lub orzeczenia sądowego. W przypadku orzeczenia, ustawowa rozdzielność powstaje na wniosek jednego z małżonków. W takiej sytuacji rozdzielność powstanie z dniem wskazanym w wyroku.

Ustrój przymusowy powstaje gdy:

- małżonek zostanie ubezwłasnowolniony,
- zostanie orzeczone separacja,
- zostanie ogłoszona upadłość jednego z małżonków (rozdzielność powstaje z dniem ogłoszenia upadłości).

WZÓR POZWU O USTANOWIENIE ROZDZIELNOŚCI MAJĄTKOWEJ

Kolbuszowa, dnia 20 marca 2018 r.

Sąd Rejonowy w Kolbuszowej
I Wydział Cywilny
ul. Tyszkiewiczów 4
36-100 Kolbuszowa

Powód: Maria Nowak
ul. Spokojna 12
36-100 Kolbuszowa
Nr PESEL: 85010702645

Pozwany: Jan Nowak
ul. Spokojna 12
36-100 Kolbuszowa

POZEW O USTANOWIENIE ROZDZIELNOŚCI MAJĄTKOWEJ

W imieniu własnym wnoszę o:

1. Ustanowienie rozdzielności majątkowej między powódką a pozwanym, wynikającej z zawartego w Kolbuszowej w dniu 22 lipca 2008 r. w Urzędzie Stanu Cywilnego małżeństwa (akt nr 109/08), z dniem złożenia pozwu,
2. Zasadzenie od pozwanego na rzecz powódki zwrotu kosztów postępowania według norm prawem przepisanych,
3. Dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z dokumentów wskazanych w uzasadnieniu, na okoliczności tam przytoczone.

UZASADNIENIE

Strony zawarły związek małżeński w dniu 22 lipca 2008 r. przed kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w Kolbuszowej

Dowód: podpis skrócony aktu małżeństwa.

Mędzy małżonkami istnieje separacja faktyczna, która uniemożliwia współdziałanie małżonków w zarządzie majątkiem wspólnym. Pozwany opuścił rodzinę i wyjechał za granicę. W żaden sposób nie przyczynia się do powiększania

majątku wspólnego. Nadto istnieje uzasadniona obawa, że może zaciągnąć długi, które byłby skutecznie egzekwowane z majątku wspólnego.

Powódka samodzielnie zarządza majątkiem wspólnym i samodzielnie czyni nakłady na utrzymanie i rozwój ekonomiczny gospodarstwa domowego. Pod jej opieką znajduje się małoletni syn i córka. Jakkolwiek pozwany łoży na utrzymanie wspólnych dzieci, to jednak brak zainteresowania pozwanego w zakresie gospodarowania wspólnym majątkiem uzasadnia żądanie ustanowienie między małżonkami rozdzielności majątkowej.

Z wyżej opisanych powodów dalsze utrzymywanie wspólności majątkowej może prowadzić do zagrożenia i ewidentnie prowadzi do naruszenia interesu majątkowego powódki. Te okoliczności stanowią zaś wystarczającą podstawę do uznania, że zachodzą ważne i usprawiedliwione powody aby rozdzielność majątkową między małżonkami można było orzec.

Mając powyższe na względzie, wnoszę jak na wstępie.

Maria Nowak

Załączniki:

1. Odpis aktu małżeństwa;
2. Odpis pozwu.

4. USTANIE MAŁŻEŃSTWA

Małżeństwo ustaje w trzech przypadkach:

1. Śmierć małżonka;
2. Uznanie za zmarłego;
3. Rozwód.

4.1 Ustanie małżeństwa z powodu uznania za zmarłego

Zgodnie z kodeksem cywilnym, podstawową przesłanką do uznania za zmarłego jest upływ 10 lat od końca roku kalendarzowego, w którym według istniejących wiadomości zaginiony mógł jeszcze żyć (gdyby jednak w chwili uznania za zmarłego zaginiony ukończył lat 70, wystarcza upływ lat 5). Dużo krótszy okres jest wymagany w przypadku katastrofy statku lub okrętu, gdyż ulega on skróceniu zaledwie do 6 miesięcy od dnia, w którym katastrofa miała miejsce, a zaginiony nie dał od tamtej pory znaku życia.

Z punktu widzenia ustania małżeństwa najistotniejsze znaczenie ma domniemanie, że zaginiony zmarł w chwili oznaczonej w orzeczeniu o uznaniu za zmarłego. Jako chwilę domniemanej śmierci zaginionego oznacza się chwilę, która według okoliczności jest najbardziej prawdopodobna, a w braku wszelkich danych pierwszy dzień terminu, z którego upływem uznanie za zmarłego stało się możliwe.

Ten z małżonków, który przeżył może zawrzeć nowy związek małżeński i nie będzie on nieważny, nawet jeśli okaże się że ten małżonek który został uznany za zmarłego żyje (albo zmarł w innej chwili), chyba że strony (obie strony) przy zawieraniu nowego małżeństwa wiedziały, że małżonek uznany za zmarłego pozostaje przy życiu.

4.2 Rozwód

Rozwód jest trzecią sytuacją w której następuje ustanie małżeństwa z tą różnicą, że w odróżnieniu od dwóch poprzednich przypadków oboje małżonkowie żyją.

Orzeczenie rozwodu możliwe jest w sytuacji, gdy pomiędzy małżonkami nastąpił trwały i zupełny rozkład pożycia. Obie przesłanki muszą być spełnione łącznie. Oznacza to, iż rozwód nie może zostać orzeczony jeżeli Sąd rozpatrujący sprawę uzna, iż między małżonkami istnieje możliwość powrotu do wspólnego pożycia.

Jeżeli chodzi o przesłankę zupełności rozkładu to Sąd bierze pod uwagę nie tylko brak fizycznego związku między małżonkami, ale także brak więzi emocjonalnych, czy nawet związków gospodarczych (np. prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego).

Nie jest możliwe orzeczenie rozwodu, jeżeli na skutek rozwodu miałoby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków np. jeżeli z okoliczności danej sprawy wynika, że po rozwodzie sytuacja dziecka uległaby pogorszeniu w porównaniu z jego aktualną sytuacją. W takiej sytuacji rozwód nie będzie orzeczony lub jeżeli orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego np. po długotrwałym pożyciu doszło do jego rozkładu z powodu nieuleczalnej choroby małżonka, a stan jego zdrowia wymaga udzielenia mu pomocy materialnej lub moralnej. Orzeczenie rozwodu w takiej sytuacji nie będzie możliwe, ponieważ byłoby to sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Sąd bez zgody drugiego małżonka nie orzeknie rozwodu, jeżeli żąda tego małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia małżeńskiego. Wyjątkiem jest jedynie sytuacja, gdy brak zgody będzie uznany za sprzeczny z zasadami współżycia społecznego (np. małżonek winny zdrady spodziewa się dziecka pozamałżeńskiego, a ze związku z małżonką nie urodziło się żadne dziecko).

Orzekając rozwód Sąd określa, który z małżonków ponosi winę rozkładu pożycia, co ma wpływ na orzeczenie obowiązków alimentacyjnych. Jednak na zgodny wniosek małżonków Sąd może zaniechać orzekania o winie.

Orzekając rozwód Sąd decyduje o władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi małżonków. Sąd może powierzyć władzę rodzicielską jednemu z rodziców ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do dziecka. Uregulowaniu podlegają także kontakty rodziców z dziećmi, a także obowiązki alimentacyjne w stosunku do dzieci.

Możliwe jest także orzeczenie w przedmiocie podziału majątku wspólnego małżonków, ale jest ono ograniczone do przypadków, gdy majątek małżonków jest nie znaczny. W przypadkach bardziej skomplikowanych, wymagających czasochłonnego postępowania Sąd kwestie podziału majątku pozostawia bez rozpoznania i w takich przypadkach konieczne jest wszczęcie odrębnego postępowania o podział majątku. W wyroku rozwodowym Sąd orzeka również o sposobie korzystania z mieszkania przez czas wspólnego w nim zamieszkiwania rozwiedzionych małżonków (Sąd w wyjątkowych wypadkach, gdy jeden z małżonków swym rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie może nakazać jego eksmisję na żądanie drugiego małżonka).

Rozwiedziony małżonek, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładowi pożycia i znajduje się w niedostatku tzn. nie może zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i kulturalnych, może zadać od drugiego rozwiedzionego małżonka dostarczania środków utrzymania w zakresie odpowiadającym jego usprawiedliwionym potrzebom oraz możliwościom zarobkowym i majątkowym drugiego małżonka.

Obowiązek alimentacyjny między małżonkami ustaje gdy:

- uprawniony małżonek zawarł nowe małżeństwo;
- upłynęło 5 lat od orzeczenia rozwodu między byłymi małżonkami chyba że zachodzą uzasadnione przesłanki do przedłużenia takiego obowiązku.

Sprawy o rozwód są rozpatrywane w pierwszej instancji przez Sądy Okręgowe, a opłata sądowa od pozwu w chwili obecnej wynosi 600 złotych.

WZÓR POZWU O ROZWÓD

Kolbuszowa, dnia 12 kwietnia 2018 r.

Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu
I Wydział Cywilny
ul. Sienkiewicza 27
39-400 Tarnobrzeg

Powód: Jan Nowak
ul. Spokojna 12
36-100 Kolbuszowa
Nr PESEL: 85010702645

Pozwana: Maria Nowak
ul. Spokojna 12
36-100 Kolbuszowa

POZEW O ROZWÓD BEZ ORZECANIA O WINIE

Wnoszę o:

1. Rozwiązanie małżeństwa powoda Jana Nowak z pozwaną Marią Nowak, zawartego w dniu 20 lutego 2010 r. przed kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w Kolbuszowej, przez rozwód bez orzekania o winie stron,
2. Zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania według norm prawem przepisanych;
3. Dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z dokumentów wskazanych w uzasadnieniu, na okoliczności tam przytoczone.

UZASADNIENIE

Strony zawarły związek małżeński przed kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w Kolbuszowej w dniu 20 lutego 2010 r.

Dowód: odpis skrócony aktu małżeństwa stron.

Do roku 2012 r. małżeństwo stron układało się w sposób dobry. Chociaż zazwyczaj na powodzie spoczywał ciężar utrzymania domu. Pozwana zwykle nie pracowała, ciągle usiłując skończyć rozpoczęte studia. Wiele razy zdarzało się, że na krótkie okresy dwóch do trzech tygodni pozwana wyprowadzała się z domu i nie kontaktowała się z powodem.

Ostatecznie w lutym 2015 r. pozwana wyprowadziła się z mieszkania stron. Od tego też momentu, zdaniem powoda, nastąpił trwały i zupełny rozkład pożycia pomiędzy stronami.

Dowód: przesłuchanie stron.

Mając powyższe na względzie, wnoszę jak na wstępie.

Jan Nowak

Załączniki:

1. Odpis pozwu,
2. Skrócony odpis aktu małżeństwa.

4.3 Separacja

Institucja separacji została uregulowana została w dziale V Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Zgodnie z treścią art. 61¹§1 separację orzeka się w sytuacji gdy między małżonkami nastąpił zupełny rozkład pożycia.

Separacja tym więc różni się od rozwodu, że w jej przypadku nie mamy do czynienia z „trwałym” rozkładem pożycia, istnieją więc przesłanki wskazujące, że istnieje możliwość powrotu do wspólnego pożycia. Jeżeli chodzi o przesłankę zupełności rozkładu, to Sąd bierze pod uwagę nie tylko brak fizycznego związku między małżonkami, ale także brak więzi emocjonalnych, czy nawet związków gospodarczych (np. prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego).

Podobnie jak w przypadku rozwodu nie jest możliwe orzeczenie separacji, jeżeli na skutek orzeczenia miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków, lub jeżeli orzeczenie separacji byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnych małoletnich dzieci, istnieje możliwość orzeczenia separacji na podstawie zgodnego żądania małżonków i w tym przypadku Sąd nie orzeka o tym, kto ponosi winę rozkładu pożycia.

Orzekając separację Sąd decyduje o władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi małżonków, uregulowaniu podlegającym także kontakty rodziców z dziećmi, a także obowiązki alimentacyjne w stosunku do dzieci i małżonka.

Orzeczenie separacji jest więc w skutkach bardzo podobne do orzeczenia rozwodu. Tak naprawdę wyrok ten różni się od wyroku rozwodowego jedynie w dwóch kwestiach. Mianowicie brak jest możliwości ponownego zawarcia małżeństwa (gdyż poprzednie nadal istnieje) i brak jest możliwości powrotu do poprzedniego nazwiska przez małżonka, który na skutek zawarcia małżeństwa to nazwisko zmienił.

Co ważne, możliwym jest wystąpienie przez jednego z małżonków o orzeczenie separacji, gdy drugi z małżonków żąda rozwodu. W takiej sytuacji Sąd orzeknie rozwód, gdy spełnione zostaną przesłanki do jego orzeczenia. Jeżeli nie ma przesłanek orzeczenia rozwodu, a separacja jest uzasadniona Sąd orzeknie separację.

Sprawy o separację są rozpatrywane w pierwszej instancji przez Sądy Okręgowe, opłata od pozwu w chwili obecnej wynosi 600 złotych.

W wyroku Sąd decyduje także o sposobie korzystania ze wspólnego mieszkania małżonków. W wyjątkowych sytuacjach, gdy jeden z małżonków zachowuje się w sposób naganny – możliwa jest jego eksmisja.

WZÓR POZWU O SEPARACJĘ

Kolbuszowa, 23 kwietnia 2018 r.

Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu
I Wydział Cywilny
ul. Sienkiewicza 27
39-400 Tarnobrzeg

Powódka: Maria Nowak
ul. Spokojna 12
36-100 Kolbuszowa
Nr PESEL: 85010702645

Pozwany: Jan Nowak
ul. Spokojna 12
36-100 Kolbuszowa

Pozew o separację

Wnoszę o:

1. Orzeczenie separacji małżonków Marii i Jana Nowak pozostających w związku małżeńskim zawartym 15 marca 2008 r. przed Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w Kolbuszowej
2. Powierzenie wykonywania władzy rodzicielskiej obojgu rodzicom nad małoletnią Małgorzatą Nowak, ustalając miejsce zamieszkania małoletniej przy matce.
3. Zobowiązanie pozwanego do płacenia tytułem alimentów na rzecz córki 600 zł miesięcznie, płatnych z góry do 10 dnia każdego miesiąca do rąk matki dziecka z ustawowymi odsetkami na wypadek zwłoki w płatności którejkolwiek z rat.

UZASADNIENIE

Strony zawarły związek małżeński w dniu 15 marca 2008 r. w Urzędzie Stanu Cywilnego w Kolbuszowej. Ze związku tego urodziło się jedno dziecko: córka Małgorzata Nowak.

Dowody: - odpis aktu małżeństwa
- odpis aktu urodzenia córki

Od 2015 roku małżonkowie nie mieszkają razem i nie prowadzą wspólnego gospodarstwa domowego, ustało pożycie fizyczne oraz emocjonalne. Na chwilę obecną pozwany nie alimentuje dziecka, a obowiązek ponoszenia kosztów związanych z utrzymaniem i wychowaniem córki ponosi powódka.

Mając na uwadze powyższe wnoszę jak na wstępie.

Maria Nowak

Załączniki:

1. Odpis pozwu;
2. Odpis aktu małżeństwa;
3. Odpis aktu urodzenia.

5. EKSMISJA MAŁŻONKA

Istnieją dwie procedury, które stwarzają możliwość eksmisji byłego małżonka ze wspólnie zajmowanego mieszkania tj.:

1. Określona w art. 58 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, stosowana w wypadkach wyjątkowych, gdy jeden z małżonków swym rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie, Sąd może nakazać w wyroku rozwodowym jego eksmisję na żądanie drugiego małżonka,
2. Określona ustawą o ochronie praw lokatorów – współlokator może wytoczyć powództwo o nakazanie przez sąd eksmisji małżonka, byłego małżonka lub innego współlokatora tego samego lokalu, jeżeli ten swoim rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie.

Rażąco naganne postępowanie uniemożliwiające wspólne zamieszkiwanie może przejawiać się m.in. nadużywaniem alkoholu, wszczynaniem awantur itp.

5.1 Eksmisja na podstawie przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego

Przepis art. 58 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego określa pojęcie mieszkania wspólnego nie obejmujące mieszkania należącego do osobistego majątku tego z małżonków, przeciwko któremu skierowane jest żądanie orzeczenia eksmisji, jak również mieszkania przydzielonego takiemu małżonkowi wyłącznie w związku ze sprawowaną przez niego funkcją, a w szczególności mieszkania tzw. funkcyjnego.

Prawomocne orzeczenie eksmisji jednego z małżonków powoduje **utrata przez niego przysługującego mu dotychczas prawa zamieszkiwania w mieszkaniu** i zachowanie prawa do dalszego zamieszkiwania tylko przez drugiego z małżonków. Dlatego też wzgląd na dobro i ochronę rodziny, w wypadku rażąco nagannego zachowania się małżonka, może przemawiać za orzeczeniem eksmisji także wtedy, gdy opuścił on przejściowo wspólne mieszkanie, nie zrywając jednak więzi prawnej wynikającej z zachowania tytułu do tego mieszkania.

Wyjątkowy wypadek, o którym mowa w omawianym artykule, może wystąpić również w sytuacji, gdy rażąco naganne zachowanie się małżonka wobec drugiego z małżonków, uniemożliwiające wspólne zamieszkiwanie byłych małżonków, wprawdzie już ustalo, ale w dalszym ciągu istnieje **zagrożenie wystąpienia takiego zachowania**.

Jeżeli eksmisji nie orzeczono w wyroku rozwiązującym małżeństwo, każde z małżonków może żądać eksmisji drugiego z nich jedynie z powołaniem się na podstawy przewidziane w **ustawie o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego**.

5.2 Eksmisja na podstawie ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r.

Podstawą prawną nakazania eksmisji byłego małżonka jest art. 13 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, zgodnie z którym, jeżeli lokator **wykracza w sposób rażący bądź uporczywy** przeciwko porządkowi domowemu, czyniąc uciążliwym korzystanie z innych lokali w budynku, inny lokator lub właściciel innego lokalu w tym budynku może wytoczyć powództwo o rozwiązanie przez sąd stosunku prawnego uprawniającego do używania lokalu (np. umowy najmu) i nakazanie jego opróżnienia. Natomiast współlokator może wytoczyć powództwo o nakazanie przez sąd eksmisji rozwiedzionego małżonka bądź innego współlokatora tego samego lokalu, jeśli ten swoim **rażąco nagannym zachowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie**.

Powyższe powództwo wnosi się do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce położenia nieruchomości.

Rażąco naganne zachowanie małżonka **należy wykazać w pozwie**, w związku z czym należy dołączyć informację z policji o przeprowadzonych interwencjach. Poważne zdarzenia związane z naruszeniem spokoju, porządku publicznego, czy spoczynku nocnego, policja powinna bowiem odnotować w książce

zdarzeń swej jednostki (na podstawie art. 51 Kodeksu wykroczeń może nastąpić również skierowanie przeciwko osobie powodującej takie naruszenia wniosku do sądu o ukaranie). Taka informacja z policji w toku dalszego postępowania sądowego będzie stanowiła potwierdzenie rażąco nagannego zachowania byłego małżonka, co jest podstawą do nakazania przez sąd eksmisji.

Eksmisję przeprowadzić może jedynie komornik sądowy. Nie istnieje możliwość dokonania eksmisji „na bruk” - bez wskazania lokalu lub pomieszczenia do którego eksmitowany ma się wyprowadzić (jeżeli sąd w postępowaniu eksmisyjnym zasądził prawo do lokalu socjalnego, eksmisja musi się odbyć do lokalu socjalnego wskazanego przez gminę, w innym wypadku musi zostać przynajmniej wskazane pomieszczenie tymczasowe). W okresie od 1 listopada do 31 marca nie dokonuje się eksmisji do pomieszczeń tymczasowych (legalnie jest natomiast eksmitowanie do lokali socjalnych i zastępczych) – procedura eksmisyjna musi zostać przerwana do końca okresu ochronnego. Powyższe zasady dotyczą lokatorów, którzy podlegają ustawie o ochronie praw lokatorów.

Zgodnie z uregulowaniami prawnymi przewidzianymi przez kodeks postępowania cywilnego komornik ma obowiązek wezwania eksmitowanego do dobrowolnego opuszczenia lokalu w wyznaczonym terminie. Dopiero, gdy termin ten upłynął, a eksmitowany nadal pozostaje w lokalu komornik przystępuje do czynności eksmisyjnych.

Rzeczy znajdujące się w lokalu, z którego ma nastąpić eksmisja zostają usunięte przez komornika/egzekutora i zwrócone eksmitowanemu. Jeżeli eksmitowany nie może odebrać lub odmawia przyjęcia swoich rzeczy komornik / egzekutor ustanawia dozorcę i oddaje mu rzeczy na przechowanie na koszt eksmitowanego albo zarządza ich przeniesienie do przyznanego mu lokalu.

Jeśli eksmitowany nie odbierze swoich rzeczy na wezwanie dozorczy, wówczas sąd może zarządzić ich sprzedaż.

Eksmisja może się odbywać pod nieobecność osoby, która ma być eksmitowana, ale tylko wtedy, gdy jej nieobecność jest nieusprawiedliwiona albo gdy zachowuje się ona niewłaściwie w stosunku do komornika.

6. WŁADZA RODZICIELSKA

Władza rodzicielska są to prawa i obowiązki jakie ma względem osoby małoletniej jej opiekun. W prawie polskim obowiązuje zasada równouprawnienia rodziców, zgodnie z którą władza rodzicielska co do zasady przysługuje obojgu rodzicom. Każdemu z nich przysługuje pełnia władzy rodzicielskiej. Władza rodzicielska z zasady powstaje z mocy ustawy z chwilą narodzin dziecka i trwa do pełnoletności dziecka. Z chwilą osiągnięcia pełnoletności władza rodzicielska wygasa z mocy samego prawa.

Władza rodzicielska obejmuje całokształt spraw dziecka i pieczę nad jego osobą tj. zarówno zarząd jego majątkiem jak również reprezentowanie dziecka przed organami władzy publicznej z poszanowaniem jego godności i praw. Kwestie władzy rodzicielskiej reguluje kodeks rodzinny i opiekuńczy.

Decydującym kryterium w oparciu o które rozstrzyga się treść oraz wykonywanie władzy rodzicielskiej jest dobro dziecka. Rodzice obowiązani są troszczyć się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka i przygotowywać je należycie do pracy odpowiednio do jego uzdolnień.

Rodzice są przedstawicielami ustawowymi dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską. Jeżeli dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską obojga rodziców, każde z nich może działać samodzielnie jako przedstawiciel ustawowy dziecka. Jednakże żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka:

- przy czynnościach prawnych między dziećmi pozostającymi pod ich władzą rodzicielską;
- przy czynnościach prawnych między dzieckiem, a jednym z rodziców lub jego małżonkiem, chyba że czynność prawna polega na bezpłatnym przysporzeniu na rzecz dziecka albo dotyczy należnych dziecku środków utrzymania i wychowania od drugiego z rodziców (art. 98 *krio*).

Jeżeli władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom żyjącym w rozłączeniu sąd opiekuńczy może kierując się dobrem dziecka, określić sposób jej wykonywania. Sąd może zarówno powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z nich, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do

określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do dziecka (*art.107 krio*), jak i pozostawić władzę rodzicielską obojgu rodzicom. Ta ostatnia możliwość jest dopuszczalna wtedy, gdy przedstawili, zgodnie z dobrem dziecka, porozumienie w sprawie jego wychowywania i utrzymywania kontaktów, a sytuacja wskazuje na to, że będą dla dobra dziecka współdziałać. Jeżeli dobro dziecka nie wymaga innego rozwiązania, rodzeństwo powinno wychowywać się wspólnie.

Prawo zarządu majątkiem dziecka przysługuje jedynie rodzicowi, który sprawuje na co dzień opiekę nad dzieckiem. Przy czym rodzic wykonujący władzę rodzicielską nie ma, zgodnie z *art. 101 § 3 krio*, prawa do dokonywania czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem, ani wyrażać zgody na dokonywanie takich czynności przez dziecko. Do czynności takich należeć będzie np.: sprzedaż nieruchomości należącej do dziecka, przyjęcie darowizny obciążonej prawami osób trzecich, dysponowanie lokatą na rachunku bankowym na nazwisko dziecka.

W razie przemijającej przeszkody w wykonywaniu władzy rodzicielskiej sąd opiekuńczy może orzec jej **zawieszenie**, zostanie ono uchylone, gdy jego przyczyna ustanie. Taką przeszkodą może być sytuacja długotrwałego przebywania rodziców za granicą lub choroba jednego z rodziców. Zawieszenie władzy rodzicielskiej może nastąpić jedynie w drodze orzeczenia sądu.

Jeżeli dobro dziecka jest zagrożone tzn. istnieje zagrożenie jego interesów osobistych i majątkowych. Wówczas sąd może wydać zarządzenie **ograniczające władzę rodzicielską** rodziców. Ograniczenie władzy rodziców oznacza, że muszą oni uzyskać zezwolenie sądu opiekuńczego w ważniejszych sprawach dotyczących majątku dziecka.

Postępowanie w sprawie ograniczenia władzy rodzicielskiej jest postępowaniem nieprocesowym, a sprawa kończy się postanowieniem. Każda sprawa jest rozpatrywana indywidualnie. Celem ograniczenia władzy rodzicielskiej jest ochrona praw dziecka, a jednocześnie zapewnienie pomocy rodzicom w sprawowaniu władzy rodzicielskiej – np. poprzez działania kuratora. Ograniczenie praw rodzicielskich nie zwalnia jednak z płacenia alimentów. Prawa rodzica ograniczonego w wykonywaniu władzy rodzicielskiej ograniczone są do określonych praw i obowiązków. Zakres tych praw i obowiązków dokładnie określa sąd.

W przypadku gdy wcześniej zastosowane łagodniejsze środki nie przyniosły oczekiwanego rezultatu lub gdy ze stanu sprawy wynika, iż orzeczenie przez sąd środków łagodniejszych nie przyniesie spodziewanego skutku sąd orzeka **pozbawienie władzy rodzicielskiej**. Sąd może pozbawić rodziców władzy rodzicielskiej, jeżeli mimo udzielonej pomocy nie ustały przyczyny z powodu których dziecko umieszczono w rodzinie zastępczej albo placówce opiekuńczo-wychowawczej, a w szczególności gdy rodzice trwale nie interesują się dzieckiem. Pozbawienie władzy rodzicielskiej może się odnosić tylko do niektórych dzieci, jeśli względem pozostałych te przyczyny nie występują.

Przesłanki stanowiące podstawę pozbawienia władzy rodzicielskiej (*art. 111 § 1 krio*)

- wystąpiła trwała przeszkoda uniemożliwiająca sprawowanie władzy rodzicielskiej np. nieuleczalna choroba psychiczna lub gdy rodzice nie pozostają w stałej styczności z dzieckiem;
- gdy jedno lub oboje rodziców zaginęło, na stałe wyjechało za granicę całkowicie nie interesując się dzieckiem lub gdy nastąpiło skazanie na długoletnią karę pozbawienia wolności;
- rodzice nadużywają władzy rodzicielskiej np. karca dziecko w sposób zagrażający zdrowiu dziecka, zmuszają do pracy nie odpowiadającej jego uzdolnieniom lub zdrowiu, nakłaniają dziecko do popełnienia przestępstwa, żebrania, prowadzenia niemoralnego trybu życia, wywierają negatywny wpływ na dziecko;
- rażąco zaniedbują swoje obowiązki naruszając dobro dziecka np. głodzą dziecko, tolerują złe prowadzenie się dziecka, pijaństwo, prostytutkę, działalność przestępczą, jeśli porzucili dziecko, w sposób zawiniony nie wywiązują się z obowiązku alimentacyjnego względem dziecka itp.
- Nie każde zaniedbanie obowiązków przyczynia się do pozbawienia władzy rodzicielskiej, musi ono być poważne tzn. świadczy o nim skala oraz stopień nasilenia zaniedbań jak również ich rozmiary.

W sytuacji pozbawienia władzy rodzicielskiej tylko jednego z rodziców władza przysługuje drugiemu. Pozbawienie władzy rodzicielskiej obojga rodziców powoduje konieczność ustanowienia dla dziecka opieki prawnej.

W sytuacji ustania przyczyny, która była podstawą pozbawienia władzy rodzicielskiej, sąd opiekuńczy może władzę rodzicielską przywrócić. W razie istotnej zmiany okoliczności sąd może pozbawić całkowicie władzy rodzicielskiej rodzica, którego władza była do tej pory jedynie ograniczona, ale może również owe ograniczenia znieść. Ustanie przyczyny, która spowodowała pozbawienie rodziców władzy rodzicielskiej, nie spowoduje automatycznego przywrócenia. W myśl art. 111 § 2 *krio* w razie ustania przyczyny, która była podstawą pozbawienia władzy rodzicielskiej, sąd opiekuńczy może władzę rodzicielską przywrócić. Podobnie w przypadku ograniczenia władzy rodzicielskiej. Samo ustanie przyczyny nie jest jedyną przesłanką do przywrócenia tej władzy. Sąd musi zbadać, czy przywrócenie władzy w danych okolicznościach jest zgodne z dobrem dziecka. W tym celu należy złożyć odpowiednio umotywowany stanem faktycznym **wniosek o przywrócenie władzy rodzicielskiej**. Władza rodzicielska zostaje przywrócona z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia wydanego przez sąd.

Przez pieczę nad dzieckiem rozumie się zespół obowiązków i uprawnień rodziców obejmujących stałą troskę o dziecko, dbałość o to, by było należycie wychowane, aby nie stała mu się krzywda. Rodzice są zobowiązani troszczyć się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka i przygotować je należycie do pracy, odpowiednio do jego uzdolnień. Rodzice zapewniają dziecku należyłą egzystencję, poprzez dostarczanie mu środków utrzymania. Zgodnie z art. 98 § 1 *kro* rodzice są przedstawicielami ustawowymi dziecka. Dokonują w imieniu dziecka czynności prawnych, występują przed sądami i innymi organami państwowymi.

Zgodnie z prawem miejscem zamieszkania dziecka jest miejsce zamieszkania rodziców. Jeżeli jednak rodzice mieszkają oddzielnie miejscem zamieszkania dziecka będzie miejsce zamieszkania rodzica, któremu przysługuje wyłącznie władza rodzicielska lub któremu zostało powierzono wykonywanie władzy rodzicielskiej. Jeżeli jednak władza rodzicielska przysługuje na równi obojgu rodzicom mieszkającym oddzielnie miejscem zamieszkania dziecka jest u tego z rodziców, u którego dziecko przebywa. Jeżeli dziecko nie przebywa stale u żadnego z rodziców o jego miejscu zamieszkania decyduje sąd opiekuńczy. Z powyższego wynika, iż jedynie o miejscu pobytu dziecka rozstrzygają rodzice. Z reguły miejscem tym jest dom rodzinny ale rodzice mogą zdecydować, że dziecko będzie przebywało poza nim, np. w czasie wakacji dziecko wyjeżdża do dziadków, czy na kolonie.

W zasadzie dziecko nabywa nazwisko rodziców (obojga lub jednego z nich) z tym, że gdy rodzice noszą różne nazwiska każde dziecko, a więc niezależnie od sposobu ustalenia ojcostwa, może nabyć nazwisko ojca. Sprawa jest prostsza, gdy dziecko jest urodzone w związku małżeńskim. Wtedy zgodnie z domniemaniem, że pochodzi z małżeństwa, nosi nazwisko męża matki. Możliwa jest sytuacja, gdy małżonkowie zadecydują i zgodnie oświadczą jednocześnie z oświadczeniem w sprawie nazwisk przyszłych małżonków, że dzieci zrodzone z małżeństwa będą nosić nazwisko żony. W każdym razie wszystkie dzieci zrodzone w jednym małżeństwie noszą to samo nazwisko - ojca lub matki. Jeżeli dziecko zrodziło się poza związkiem małżeńskim, dziecko uznane przez ojca nabywa z chwilą uznania jego nazwisko. Możliwe jest również, przy uznaniu dziecka, złożenie oświadczenia, że dziecko będzie nosiło nazwisko matki.

7. USTALENIE OJCOSTWA

Zgodnie z łacińską sentencją „*Mater semper certa est*” co oznacza, że matka jest zawsze pewna i ten stan nie wymaga udowodnienia to ustalenie kto jest ojcem dziecka jest bardziej skomplikowane.

Są trzy sposoby ustalenia ojcostwa:

- 1) Domniemanie pochodzenia dziecka od męża matki - jeżeli dziecko urodziło się w czasie trwania małżeństwa albo przed upływem trzystu dni od jego ustania lub unieważnienia, domniemywa się, że pochodzi ono od męża matki. Domniemania tego nie stosuje się, jeżeli dziecko urodziło się po upływie trzystu dni od orzeczenia separacji. (art. 62 §1 *krio*)

- 2) Uznanie dziecka przez ojca - uznanie ojcostwa następuje, gdy mężczyzna, od którego dziecko pochodzi, oświadczy przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, że jest ojcem dziecka, a matka dziecka potwierdzi jednocześnie albo w ciągu trzech miesięcy od dnia oświadczenia mężczyzny, że ojcem dziecka jest ten mężczyzna (*art.73 §1 krio*).
- 3) Ustalenie ojcostwa przez sąd – sądowego ustalenia ojcostwa może żądać dziecko, jego matka oraz domniemany ojciec dziecka. Jednakże matka ani domniemany ojciec nie mogą wystąpić z takim żądaniem po śmierci dziecka lub po osiągnięciu przez nie pełnoletności (*art.84 §1 krio*).

WZÓR POZWU O USTALENIE OJCESTWA

Kolbuszowa, dnia 15 maja 2018 roku

**Sąd Rejonowy
w Kolbuszowej
III Wydział Rodzinny i Nieletnich**

Powód: małoletnia Małgorzata Nowak,
zam. ul. Spokojna 12, 36 – 100 Kolbuszowa
Nr PESEL: 17021007846

 działająca przez matkę Marię Nowak,
zam. ul. Spokojna 12, 36 – 100 Kolbuszowa,
Nr PESEL: 85030278965

Pozwany: Jan Kowalski,
zam. ul. Truskawkowa 12, 36 – 100 Kolbuszowa

Pozew o ustalenie ojcostwa i alimenty

Działając imieniem małoletniej Małgorzaty Nowak wnoszę o:

1. Ustalenie, że pozwany Jan Kowalski, urodzony 10 marca 1985 r. w Kolbuszowej, jest ojcem powódki Małgorzaty Nowak, urodzonej dnia 10 lutego 2017 roku w Kolbuszowej, córki Marii Nowak, której akt urodzenia z numerem 105/17 został sporządzony w Urzędzie Stanu Cywilnego w Kolbuszowej.
2. Nadanie Małgorzacie Nowak nazwiska ojca "Kowalski".
3. Orzeczenie, że pozwanemu Janowi Kowalskiemu nie będzie przysługiwała władza rodzicielska nad powódką Małgorzatą Nowak.
4. Zasądzenie od pozwanego na rzecz małoletniej Małgorzaty do rąk jej matki Marii Nowak tytułem alimentów kwotę 600,00 zł (sześćset złotych) miesięcznie, płatnych do dnia 10 każdego miesiąca z góry, wraz z ustawowymi odsetkami za każdy dzień zwłoki w płatności każdej raty.
5. Zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty 500,00 zł (pięćset złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia orzeczenia do dnia zapłaty.
6. Zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych.
7. Wezwanie na rozprawę i przesłuchanie świadków:
 - Ireny Nowak, zam. Konopnickiej 4, 36 – 100 Kolbuszowa
 - Katarzyny Ziemiakiewicz, zam. Zielona 72, 36 – 100 Kolbuszowa

Uzasadnienie

Pozwany od stycznia 2015 r. do sierpnia 2016 r. zamieszkiwał w mieszkaniu Marii Nowak w Kolbuszowej. Strony prowadziły wspólne gospodarstwo domowe i wspólne pożycie.

Dowód: zeznania świadków.

W sierpniu 2016 r. pozwany opuścił mieszkanie powódki i zamieszkał u swoich rodziców. Nie interesuje się losem, powódki i dziecka.

Pozwany utrzymuje, że nie jest ojcem dziecka powódki, a jej ciąża jest wynikiem współżycia z innym mężczyzną. Przeczy temu jednak dotychczasowe zachowanie pozwanego, zamieszkiwał z powódką i dzielił z nią mieszkanie i łożę do końca sierpnia 2016 roku, gdy była już w ciąży. Wprawdzie pozwany zarzuca, że ojcem dziecka powódki jest ktoś inny, ale nie wskazuje kto jest ojcem.

W czasie od stycznia 2015 r. do sierpnia 2016 r. powódka nie spotykała się z żadnym innym mężczyzną. Małgorzata Nowak urodziła się 10 lutego 2017 roku, a więc ojcem powódki jest pozwany.

- Dowód:**
1. Akt urodzenia Małgorzaty Nowak - odpis zupełny
 2. Przesłuchanie świadków,
 3. Przesłuchanie stron.

Powódka w związku z porodem dziecka poniosła znaczne wydatki jak: zakup wózka, łóżeczka i bielizny. W okresie porodu musiała się odżywiać droższymi produktami, co przez trzy miesiące kosztowało ją około 500,00 zł. Wydatki z tym związane winny obciążyć zarówno matkę jak i ojca dziecka. Powódka jest osobą bezrobotną bez prawa do zasiłku.

Dowód: zaświadczenie z PUP

Pozwany natomiast prowadzi własną firmę i osiąga wyższe dochody.

Warunki materialne powódki i pozwanego uzasadniają jej roszczenie o częściowe pokrycie przez pozwanego kosztów związanych z porodem i wyposażeniem dziecka i uzasadniają też alimenty w kwocie 600,00 zł miesięcznie.

Maria Nowak

Załączniki:

1. Akt urodzenia Małgorzaty Nowak.
2. Zaświadczenie z PUP.
3. Dwa odpisy pozwu i załączników.

8. USTALENIE KONTAKTÓW Z DZIECKIEM

Jeżeli dziecko przebywa na stałe u jednego z rodziców bądź nie przebywa u żadnego z rodziców, a pieczę nad nim sprawuje opiekun, rodzina zastępcza, czy placówka opiekuńczo-wychowawcza, zachodzi potrzeba uregulowania kontaktów dziecka z jednym z rodziców, obojgiem rodziców lub innymi członkami rodziny dziecka.

Kontakty z dzieckiem obejmują w szczególności przebywanie z dzieckiem, odwiedziny, spotkania, zabieranie dziecka poza jego stałe miejsce zamieszkania, kontakt telefoniczny, kontakt drogą elektroniczną. Prawo do kontaktów z dzieckiem przysługuje rodzicom niezależnie od tego, czy przysługuje im władza rodzicielska.

Sposób kontaktów z dzieckiem w pierwszej kolejności powinien być uregulowany przez samych rodziców, wspólnie. Rodzice przy ustalaniu kontaktów powinni kierować się dobrem dziecka i wziąć pod uwagę rozsądne życzenia dziecka. W przypadku braku porozumienia między rodzicami o kontaktach z dzieckiem rozstrzyga sąd.

Sąd, jeżeli wymaga tego dobro dziecka, może także ograniczyć kontakty dziecka z rodzicami lub innymi członkami rodziny. Ograniczenie może polegać na: zakazie zabierania dziecka poza miejsce jego stałego pobytu, nakazie spotkań jedynie w obecności drugiego z rodziców, kuratora sądowego lub innej wskazanej przez sąd osoby, ograniczenie kontaktów jedynie do kontaktów na odległość lub też zakazać takich kontaktów. Jeżeli kontakty dziecka z rodzicem poważnie zagrażają dobru dziecka, sąd może zakazać ich utrzymywania.

Prawo do kontaktów z dzieckiem mają nie tylko rodzice dziecka, ale także inni krewni, jak rodzeństwo, dziadkowie, pradiadkowie, a także inne osoby, które przez dłuższy czas sprawowały opiekę nad dzieckiem. Prawo tych osób do kontaktów z dzieckiem jest uzależnione od dobra dziecka, jeżeli więc krewni dziecka mają na nie zły wpływ, dezorganizują proces jego wychowania, ich prawo może zostać ograniczone.

W sprawach dotyczących ustalenia kontaktów z dzieckiem orzeka sąd rodzinny, a rozstrzygnięcia sądu mogą być w każdym czasie zmieniane, jeżeli wymaga tego dobro dziecka.

9. OBOWIĄZEK ALIMENTACYJNY

Obowiązek alimentacyjny to obowiązek dostarczania środków utrzymania a w miarę potrzeby także środków wychowania. Obciąża krewnych w linii prostej (dziadek↔ojciec↔syn), rodzeństwo oraz małżonków.

Zakres obowiązku alimentacyjnego zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz zarobkowych i majątkowych możliwości osoby zobowiązanej do alimentacji. Oznacza to, że obowiązek alimentacyjny może być nałożony na osobę, która np. celowo zrezygnowała z zatrudnienia lub odrzuciła spadek po to, by wykazywać brak środków do spełnienia obowiązku alimentacyjnego. Warto też pamiętać, że uporczywa niealimentacja jest przestępstwem, zagrożonym karą pozbawienia wolności.

W pierwszej kolejności zobowiązanym alimentacyjnie jest były małżonek lub małżonek pozostający w separacji. Następnie obowiązek alimentacyjny obciąża zstępnych (syn, wnuk) przed wstępnymi (ojciec, dziadek), a wstępnych przed rodzeństwem. Obowiązek alimentacyjny zobowiązanego w dalszej kolejności powstaje dopiero wtedy, gdy nie ma osoby zobowiązanej w bliższej kolejności albo gdy osoba ta nie jest w stanie uczynić zadość swemu obowiązkowi lub gdy uzyskanie od niej na czas potrzebnych uprawnionemu środków utrzymania jest niemożliwe lub nadmiernie utrudnione.

Uprawnionym do świadczeń alimentacyjnych jest jedynie ten, kto znajduje się w niedostatku. Ta zasada znajduje wyjątek jedynie w obowiązku rodziców w alimentacji swego dziecka, które nie jest w stanie utrzymać się samodzielnie oraz w alimentacji byłego małżonka, gdy małżonek zobowiązany do alimentacji został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia. Usprawiedliwione potrzeby określa się indywidualnie, zależnie od szeregu okoliczności konkretnej sytuacji życiowej i bytowej uprawnionego. Jeśli natomiast może on zaspokoić swoje potrzeby własnymi środkami, to wtedy obowiązek alimentacyjny zobowiązanego ma znaczenie jedynie uzupełniające. Przez zarobkowe i majątkowe możliwości zobowiązanego należy rozumieć jego możliwości w zakresie podjęcia przez niego pracy zarobkowej lub korzystania z majątku.

Rodzice mogą uchylić się od świadczeń alimentacyjnych względem dziecka pełnoletniego, jeżeli są one połączone z nadmiernym dla nich uszczerbkiem lub jeżeli dziecko nie dokłada starań w celu uzyskania możliwości samodzielnego utrzymania się. W stosunku do rodzeństwa zobowiązany może uchylić się od świadczeń alimentacyjnych, jeżeli połączone są z nadmiernym uszczerbkiem dla niego lub jego najbliższej rodziny.

Roszczenia o świadczenia alimentacyjne przedawniają się z upływem lat trzech (art. 137 § 1 kro).

W razie zmiany stosunków, czyli zmiany w zakresie potrzeb uprawnionego do alimentów lub możliwości majątkowych i zarobkowych zobowiązanego do alimentów, można żądać zmiany orzeczenia lub umowy dotyczącej obowiązku alimentacyjnego.

Zapewnienie środków potrzebnych do wychowania z zasady należy do obowiązków alimentacyjnych rodziców wobec ich małoletnich dzieci i polega najczęściej na sprawowaniu osobistej opieki nad dzieckiem, udzielaniu mu pomocy w nauce itp.

Obowiązki alimentacyjne i odpowiadające im roszczenia alimentacyjne związane są ściśle z osobą zobowiązanego i uprawnionego. Wygasają one ze śmiercią uprawnionego lub zobowiązanego i nie przechodzą na ich spadkobierców.

Roszczenia alimentacyjne dochodzone są na drodze sądowej, mogą być jednak zaspokajane dobrowolnie na podstawie dopuszczalnej między uprawnionym a zobowiązanym umowy, konkretyzującej ich stosunek alimentacyjny (m.in. wysokość i terminy świadczeń alimentacyjnych).

Poza przepisami prawa rodzinnego i postępowania cywilnego wzmoczoną ochronę roszczeń alimentacyjnych zapewnia również prawo karne. Ten, kto uporczywie uchyla się od ciężącego na nim z mocy ustawy obowiązku łżenia na utrzymanie dziecka, rodziców lub innej osoby najbliższej i przez to naraża ją na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, oraz ten, kto uporczywie uchyla się od obowiązku alimentowania stwierdzonego prawomocnym lub podlegającym wykonaniu orzeczeniem sądu i przez to naraża osobę uprawnioną na niemożność zaspokojenia podstawowych

potrzeb, popełnia przestępstwo podlegające karze pozbawienia wolności. Uporczywe uchylanie się od obowiązku alimentowania występuje tylko wtedy, gdy zobowiązany do alimentacji nie wypełnia swego obowiązku pomimo obiektywnych możliwości, a więc gdy wykazuje złą wolę. Przestępstwo to ścigane jest z urzędu. Postępowanie karne zostaje wszczęte przez prokuratora w związku z informacją lub zawiadomieniem pochodzącym od osoby pokrzywdzonej, organu opieki społecznej lub organizacji społecznej, nie jest tu konieczny formalny wniosek pokrzywdzonego (osoby nie otrzymującej alimentów) o wszczęcie tego postępowania.

Gdy małżonkowie pozostają we wspólnym pożyciu, mieszkają razem i prowadzą wspólne gospodarstwo domowe jedno z nich może domagać się świadczeń alimentacyjnych od drugiego, tylko wówczas, gdy drugie uchyli się od ciążącego na nim obowiązku zaspokojania potrzeb rodziny. Występuje wtedy do sądu z roszczeniem we własnym imieniu, bądź tylko dla siebie, bądź równocześnie dla pozostałych członków rodziny, zwłaszcza małoletnich dzieci. Świadczenia te to nie tylko pomoc materialna, a więc z zasady udzielana w kwotach pieniężnych a niekiedy w dobrach materialnych (np. ubranie, żywność), lecz także pomoc wymagana zależnie od okoliczności np. pielęgnacja w chorobie, opieka nad dziećmi, pomoc w udzielaniu lekcji. Obowiązek wzajemnej pomocy między małżonkami usprawiedliwiać może także żądanie środków na zaspokojenie osobistych zobowiązań alimentacyjnych małżonka wobec jego własnych krewnych, np. rodziców.

Jeśli chodzi o zakres świadczeń alimentacyjnych, to zależą one od rzeczywistych potrzeb rodziny, a więc poziomu stopy życiowej rodziny, przy uwzględnieniu niewątpliwie słusznego założenia równej stopy życiowej wszystkich jej członków.

W razie braku wspólnego pożycia, a więc w wypadku tzw. separacji faktycznej, jedno z małżonków może żądać od drugiego typowych świadczeń alimentacyjnych, jednakże zgodnie już z ogólną regułą, że zakres tego roszczenia zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego. Małżonek nie ma podstaw do żądania alimentów, wówczas, gdy jest zdolny do zaspokojania swych potrzeb własną pracą, ani wówczas, gdy jest on do takiej pracy niezdolny, ale ma możliwość do zaspokojania swych potrzeb z innych źródeł (np. z własnego majątku). Ponadto traci wszelkie roszczenia o pomoc materialną małżonek, który po zerwaniu pożycia założył nową faktyczną rodzinę (konkubinat).

Oboje rodzice są obowiązani do alimentowania dziecka w jednakowej kolejność, jednakże w stopniu odpowiadającym ich możliwością zarobkowym i majątkowym – „każdy według swych sił”. Przy czym wykonanie tego obowiązku może polegać także w całości lub części na osobistych staraniach na utrzymanie lub wychowanie dziecka (m.in. przygotowywanie posiłków, pranie, pomoc w odrabianiu lekcji). Jeżeli jedno z rodziców nie ma żadnych możliwości zarobkowych (np. wskutek długotrwałej choroby) ani majątkowych i nie może również wypełnić swego obowiązku alimentacyjnego przez osobiste starania o wychowanie dziecka, to obowiązek alimentowania dziecka obciąża w całości drugie z rodziców. Kwestia, czy osobiste starania jednego z rodziców wypełniają jego ustawowy obowiązek alimentacyjny w całości czy też powinno ono podjąć pracę zarobkową, zależy od konkretnej sytuacji rodzinnej – zakresu jej rzeczywistych potrzeb (m.in. liczby i wieku dzieci).

Obowiązek alimentacyjny rodziców wobec dziecka rozpoczyna się już z chwilą jego urodzenia i trwa dopóty, dopóki dziecko nie jest w stanie utrzymać się samodzielnie, czyli najczęściej do chwili osiągnięcia przez nie możliwości podjęcia pracy zarobkowej.

W tej samej sytuacji dziecko może samodzielnie, jeśli jest pełnoletnie, dochodzić od rodziców roszczenia alimentacyjnego, zazwyczaj w postaci określonej, płatnej okresowo kwoty pieniężnej. Jeżeli jednak dziecko nie jest pełnoletnie, w jego imieniu może wystąpić to z rodziców, pod którego faktyczną opieką ono pozostaje i które łoży na jego utrzymanie. Taki sposób dochodzenia roszczenia alimentacyjnego obowiązuje również w wypadkach, gdy rodzice dziecka nie są małżeństwem albo gdy będąc małżonkami pozostają w faktycznej separacji.

Obowiązek alimentacyjny obciąża oczywiście również krewnych w linii prostej bez względu na stopień pokrewieństwa (dzieci, wnuków, prawnuków, rodziców, dziadków, pradziadków, itd.), krewnych w linii bocznej drugiego stopnia (braci, siostry), a więc rodzeństwo zarówno rodzone, jak i przyrodnie.

Przesunięcie kolejności obowiązku alimentacyjnego następuje wtedy, gdy krewny obowiązany w bliższej kolejności nie jest w stanie wypełnić swego obowiązku. Obowiązek alimentacyjny krewnych w tym samym stopniu (a więc np. w grupie dzieci, rodzeństwa itp.) nie obciąża ich solidarnie (tj. według zasady „jeden za wszystkich, wszyscy za jednego”), lecz obciąża każdego indywidualnie w części odpowiadającej jego możliwościom.

Obowiązek alimentacyjny między rodzeństwem jest w porównaniu z obowiązkiem alimentacyjnym krewnych w linii prostej jest obowiązkiem, od którego zobowiązany może uchylić się, jeżeli świadczenia alimentacyjne połączone byłyby z nadmiernym uszczerbkiem dla niego lub dla jego najbliższej rodziny, a więc spowodowałyby dotkliwe obniżenie stopy życiowej jego i najbliższej rodziny – małżonka, dzieci i utrzymywanych przezeń rodziców.

Jeżeli ojcostwo mężczyzny, który nie jest mężem matki, nie zostało wcześniej ustalone, to roszczeń alimentacyjnych można dochodzić na drodze sądowej tylko jednocześnie w sprawie o ustalenie ojcostwa. Zasadą jest, że o alimentach sąd orzeka na żądanie osoby uprawnionej (także jej przedstawiciela, prokuratora lub organizacji społecznej), wyjątkowo jednak sąd orzeka z urzędu, a więc niezależnie od zgłoszonego wniosku, o alimentacji dziecka przez jego rodziców w wyroku orzekającym rozwód lub unieważnienie małżeństwa.

Sprawy o alimenty rozpoznają sądy rejonowe. Pozew o alimenty osoba uprawniona może wytoczyć bądź przed sądem, w którego okręgu ona sama mieszka, bądź przed sądem, w okręgu którego mieszka osoba zobowiązana. Do wniesienia pozwu i przeprowadzenia sprawy alimentacyjnej nie stanowi przeszkody okoliczność, że nie jest znane miejsce zamieszkania lub pobytu zobowiązanego (pozwanego), w takim bowiem wypadku przewodniczący sądu w celu ustalenia jego miejsca zamieszkania lub pobytu przeprowadza stosowne dochodzenie, przy czym jeśli da ono wynik negatywny – ustanowi dla pozwanego kuratora procesowego, który będzie działał w jego imieniu i na jego rzecz.

W sprawie o alimenty sąd nie jest związany żądaniem uprawnionego, może je zatem zasądzić ponad wysokość zgłoszoną w pozwie, jeśli uzna, że objęte tym żądaniem alimenty nie wystarczą na zaspokojenie usprawiedliwionych potrzeb powoda, a jednocześnie nie wyczerpują możliwości zarobkowych i majątkowych pozwanego.

Działając również z urzędu (a więc niezależnie od zgłoszenia stosownego wniosku przez uprawnionego), sąd nadaje wyrokowi alimentacyjnemu rygor natychmiastowej wykonalności, jednakże tylko co do rat płatnych po dniu wniesienia pozwu, natomiast co do rat płatnych wcześniej – za okres nie dłuższy niż trzy miesiące.

Orzeczenie rygoru natychmiastowej wykonalności wyroku sprawia, że strona nie musi czekać na uprawnienie się wyroku i na jego odpis (czyli na tzw. tytuł wykonawczy). Odpis wyroku sąd doręcza uprawnionemu również z urzędu i może on niezwłocznie domagać się alimentów w drodze egzekucji, jeśli wszystkie okoliczności wskazują na to, że zobowiązany do alimentów dobrowolnie ich nie zapłaci.

Wierzyciel, załączając tytuł wykonawczy, składa wniosek komornikowi sądowemu o wyegzekwowanie zasądzonych świadczeń alimentacyjnych. Właściwy do prowadzenia egzekucji jest komornik działający przy sądzie rejonowym, w którego okręgu mieszka dłużnik lub wierzyciel. Komornik sądowy obowiązany jest z urzędu (a więc niezależnie od wniosków wierzyciela) przeprowadzić wszelkie dochodzenia oraz podjąć inne niezbędne czynności, które zapewniają szybką i skuteczną egzekucję świadczeń alimentacyjnych. Dłużnik, przeciwko któremu wszczęta już została egzekucja alimentów, obowiązany jest pod rygorem grzywny w terminie 7 dni powiadomić komornika o każdej zmianie miejsca swego pobytu trwającej ponad miesiąc.

Obowiązek alimentacyjny rodziców w stosunku do dzieci nie jest w żaden sposób ograniczony wiekiem dziecka.

Oznacza to, że w poszczególnych przypadkach obowiązek zapłaty alimentów będzie obciążał rodzica nawet przez całe życie. Niemniej *Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy* daje w pewnych sytuacjach możliwość uchylenia się przez osobę zobowiązaną od swojego obowiązku. Mowa o art. 133 §3 krio, który w przypadku pełnoletności dziecka pozwala na uchylenie się od obowiązku alimentacji w sytuacji, gdy zapłata połączona jest z nadmiernym uszczerbkiem dla zobowiązanego lub osoba uprawniona nie

dokłada starań w celu uzyskania możliwości samodzielnego utrzymania się. Przesłanki nie muszą być spełnione łącznie.

Nadmierny uszczerbek jest przez sądownictwo rozumiany jako sytuacja, w której zapłata świadczeń alimentacyjnych powoduje istotne ograniczenie możliwości zaspokajania własnych usprawiedliwionych potrzeb osoby zobowiązanej, choćby nie prowadziło to do życia w niedostatku.

Sprawy o uchylenie obowiązku alimentacyjnego niezależnie od wartości przedmiotu sporu rozpatrywane są przez Sądy Rejonowe właściwe miejscowo dla osoby uprawnionej do otrzymywania świadczeń alimentacyjnych.

Oplata od pozwu o uchylenie obowiązku alimentacyjnego, to kwota stanowiąca 5% wartości świadczeń alimentacyjnych należnych uprawnionemu na jeden rok.

WZÓR POZWU O ALIMENTY

Kolbuszowa, dnia 15.11.2018 r.

**Sąd Rejonowy
w Kolbuszowej
III Wydział Rodzinny i Nieletnich**

Powódka: małoletnia Małgorzata Nowak,
zam. ul. Spokojna 12, 36 – 100 Kolbuszowa
Nr PESEL: 08021007846

działająca przez matkę Marię Nowak,
zam. ul. Spokojna 12, 36 – 100 Kolbuszowa,
Nr PESEL: 85030278965

Pozwany: Jan Nowak
ul. Spokojna 12
36-100 Kolbuszowa

POZEW O ALIMENTY

Wnoszę o:

1. Zasadzenie od pozwanego Jana Nowak na rzecz małoletniej powódki Małgorzaty Nowak tytułem alimentów kwotę 1.000 zł miesięcznie, płatną z góry do rąk matki powódki, do dnia 15-go każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w zapłacie którejkolwiek z rat,

Uzasadnienie

Pozwany jest ojcem małoletniej powódki.

Dowód: Skrócony odpis aktu urodzenia powódki.

W dniu 01.06.2017 r. Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu rozwiązał przez rozwód związek małżeński pozwanego z matką małoletniej powódki.

Dowód: Wyrok Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 01.06.2017 r. w sprawie sygn. akt. I C 2435/17. W okolicznościach sprawy bezspornym jest, że obowiązek alimentacyjny pozwanego wobec małoletniej powódki nie został dotychczas ustalony. Od czasu wyprowadzenia się pozwanego z domu, tj. od dnia 01.03.2017 r. pozwany dobrowolnie łożył na rzecz powódki kwotę 500 zł miesięcznie, czasami kupując jej dodatkowo potrzebną odzież, czy zabawki. Pozwany ostatnio zanichał tej praktyki, zaprzestał wszelkich kontaktów zarówno z powódką, jak i jej matką. Od co najmniej 6 miesięcy pozwany nie zadzwonił, nie przyszedł by spotkać się z powódką, nie przekazał żadnej kwoty na jej rzecz.

Uzasadnione potrzeby małoletniej powódki są wysokie. Przede wszystkim powódka rozpoczęła naukę w Szkole Podstawowej. Jest ona zobowiązana nabyć zarówno podręczniki, jak i całą wyprawkę szkolną, co wiąże się ze znacznymi wydatkami. Ponadto powódka jest alergikiem i ponosi z tego tytułu wydatki zarówno na

specjalistyczną opiekę medyczną, jak i lekarstwa. Powódka jest aktywnym dzieckiem pragnącym pogłębiać swoje zainteresowania sportami wodnymi, dlatego trzy razy w tygodniu uczęszcza na basen. Powódka rozpoczął prywatną naukę języka angielskiego, a także lekcje gry w tenisa. Przeciętne koszty miesięcznego utrzymania powódki wynoszą około 1.500 zł.

Dowód: Wykaz i dokumentacja kosztów utrzymania powódki z ostatnich 3 miesięcy.

Pozwany ma wykształcenie wyższe, a jego miesięczny dochód wynosi około 2.500 zł netto. Z kolei matka małoletniej powódki nie pracuje z uwagi na zły stan zdrowia. Od 2 lat jej jedynym dochodem jest renta.

Dowód: Odcinki renty matki powódki za ostatnie 3 miesiące.

Zasadnośćłożenia na rzecz małoletniej powódki przez pozwanego nie budzi wątpliwości w okolicznościach sprawy. Potrzeby małoletniej są duże: rozpoczęcie nauki szkolnej, rozwój zainteresowań wymagają sporych nakładów zarówno czasu i zainteresowania ze strony rodziców, jak i środków finansowych. Istotnym jest, że pozwany w żaden sposób nie przyczynia się do zaspokojenia potrzeb powódki, także poprzez osobiste starania o jej wychowanie.

Wobec powyższego wnoszę jak we wstępie.

Maria Nowak

Załączniki:

1. Dowody wskazane w piśmie,
2. Odpis pozwu.

II. SPADEK

10. DZIEDZICZENIE USTAWOWE

W pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

Jeżeli dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada jego dzieciom w częściach równych. Przepis ten stosuje się odpowiednio do dalszych zstępnych.

W braku zstępnych spadkodawcy powołani są do spadku z ustawy jego małżonek i rodzice.

Udział spadkowy każdego z rodziców, które dziedziczy w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy, wynosi jedną czwartą całości spadku. Jeżeli ojcostwo rodzica nie zostało ustalone, udział spadkowy matki spadkodawcy, dziedziczącej w zbiegu z jego małżonkiem, wynosi połowę spadku.

W braku zstępnych i małżonka spadkodawcy cały spadek przypada jego rodzicom w częściach równych. Jeżeli jedno z rodziców spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada rodzeństwu spadkodawcy w częściach równych.

Jeżeli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku pozostawiając zstępnych, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada jego zstępnym. Podział tego udziału następuje według zasad, które dotyczą podziału między dalszych zstępnych spadkodawcy.

Jeżeli jedno z rodziców nie dożyło otwarcia spadku i brak jest rodzeństwa spadkodawcy lub ich zstępnych, udział spadkowy rodzica dziedziczącego w zbiegu z małżonkiem spadkodawcy wynosi połowę spadku.

Udział spadkowy małżonka, który dziedziczy w zbiegu z rodzicami, rodzeństwem i zstępnymi rodzeństwa spadkodawcy, wynosi połowę spadku.

W braku zstępnych spadkodawcy, jego rodziców, rodzeństwa i ich zstępnych, cały spadek przypada małżonkowi spadkodawcy.

W braku zstępnych, małżonka, rodziców, rodzeństwa i zstępnych rodzeństwa spadkodawcy cały spadek przypada dziadkom spadkodawcy; dziedziczą oni w częściach równych. Jeżeli któreś z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadął, przypada jego zstępny. Podział tego udziału następuje według zasad, które dotyczą podziału spadku między zstępnych spadkodawcy.

W braku małżonka spadkodawcy i krewnych, powołanych do dziedziczenia z ustawy, spadek przypada w częściach równych tym dzieciom małżonka spadkodawcy, których żadne z rodziców nie dożyło chwili otwarcia spadku. W braku małżonka spadkodawcy, jego krewnych i dzieci małżonka spadkodawcy, powołanych do dziedziczenia z ustawy, spadek przypada gminie ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy jako spadkobiercy ustawowemu. Jeżeli ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy w Rzeczypospolitej Polskiej nie da się ustalić albo ostatnie miejsce zamieszkania spadkodawcy znajdowało się za granicą, spadek przypada Skarbowi Państwa jako spadkobiercy ustawowemu.

Przysposobiony dziedziczy po przysposabiającym i jego krewnych tak, jak by był dzieckiem przysposabiającego, a przysposabiający i jego krewni dziedziczą po przysposobionym tak, jak by przysposabiający był rodzicem przysposobionego. Przysposobiony nie dziedziczy po swoich wstępnych naturalnych i ich krewnych, a osoby te nie dziedziczą po nim.

W wypadku gdy jeden z małżonków przysposobił dziecko drugiego małżonka, przepisu nie stosuje się względem tego małżonka i jego krewnych, a jeżeli takie przysposobienie nastąpiło po śmierci drugiego z rodziców przysposobionego, także względem krewnych zmarłego, których prawa i obowiązki wynikające z pokrewieństwa zostały w orzeczeniu o przysposobieniu utrzymane.

Jeżeli skutki przysposobienia polegają wyłącznie na powstaniu stosunku między przysposabiającym a przysposobionym, stosuje się przepisy poniższe (art. 937 kc):

1. Przysposobiony dziedziczy po przysposabiającym na równi z jego dziećmi, a zstępni przysposobionego dziedziczą po przysposabiającym na tych samych zasadach co dalsi zstępni spadkodawcy;
2. Przysposobiony i jego zstępni nie dziedziczą po krewnych przysposabiającego, a krewni przysposabiającego nie dziedziczą po przysposobionym i jego zstępnych;
3. Rodzice przysposobionego nie dziedziczą po przysposobionym, a zamiast nich dziedziczy po przysposobionym przysposabiający; poza tym przysposobienie nie narusza powołania do dziedziczenia wynikającego z pokrewieństwa.

Dziadkowie spadkodawcy, jeżeli znajdują się w niedostatku i nie mogą otrzymać należnych im środków utrzymania od osób, na których ciąży względem nich ustawowy obowiązek alimentacyjny, mogą żądać od spadkobiercy nie obciążonego takim obowiązkiem środków utrzymania w stosunku do swoich potrzeb i do wartości jego udziału spadkowego. Spadkobierca może uczynić zadość temu roszczeniu także w ten sposób, że zapłaci dziadkom spadkodawcy sumę pieniężną odpowiadającą wartości jednej czwartej części swojego udziału spadkowego.

Małżonek dziedziczący z ustawy w zbiegu z innymi spadkobiercami, wyjąwszy zstępnych spadkodawcy, którzy mieszkali z nim razem w chwili jego śmierci, może żądać ze spadku ponad swój udział spadkowy przedmiotów urządzenia domowego, z których za życia spadkodawcy korzystał wspólnie z nim lub wyłącznie sam. Do roszczeń małżonka z tego tytułu stosuje się odpowiednio przepisy o zapisie zwykłym.

Uprawnienie powyższe nie przysługuje małżonkowi, jeżeli wspólne pożycie małżonków ustało za życia spadkodawcy.

Małżonek jest wyłączony od dziedziczenia, jeżeli spadkodawca wystąpił o orzeczenie rozvodu lub separacji z jego winy, a żądanie to było uzasadnione. Wyłączenie małżonka od dziedziczenia następuje na mocy orzeczenia sądu. Wyłączenia może żądać każdy z pozostałych spadkobierców ustawowych powołanych do dziedziczenia w zbiegu z małżonkiem; termin do wytoczenia powództwa wynosi sześć miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o otwarciu spadku, nie więcej jednak niż jeden rok od otwarcia spadku.

11. TESTAMENT

W obecnym stanie prawnym przewiduje się możliwość rozporządzenia swoim majątkiem na wypadek śmierci poprzez sporządzenie testamentu.

Testament jest to jedyna czynność prawna, która może wywołać skutki prawne po śmierci osoby, która testament sporządziła. Testament może sporządzić jedynie osoba posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych, czyli osoba pełnoletnia lub osoba młodszą pozostającą w związku małżeńskim, która nie została ubezwłasnowolniona przez sąd.

Samo sporządzenie testamentu nie wywołuje jeszcze żadnych skutków prawnych. Stąd też testament może być w każdym czasie odwołany lub zmieniony. Polskie prawo przewiduje następujące formy odwołania sporządzonego testamentu:

1. spadkodawca sporządzi nowy testament;
2. spadkodawca w zamiarze odwołania testament zniszczy lub pozbawi go cech, od których zależy jego ważność;
3. spadkodawca dokona w testamencie zmian, z których wynika wola odwołania jego postanowień.

Istotne znaczenie dla odwołania testamentu ma fakt, że wszystkie formy testamentu są równoważne, tzn. można odwołać testament sporządzony w formie aktu notarialnego poprzez sporządzenie testamentu własnoręcznego.

Aby testament był ważny należy sporządzić go osobiście, nie można natomiast sporządzić go przez przedstawiciela czy pełnomocnika.

Testament jest nieważny, jeżeli został sporządzony:

- w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli;
- pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby testamentu tej treści;
- pod wpływem groźby.

W treści sporządzonego testamentu testator tj. osoba sporządzająca testament powinna wskazać osoby, które mają otrzymać po nim określone korzyści. Sporządzający testament powinien jednocześnie określić rodzaj oraz zakres korzyści jaką ma otrzymać dana osoba, np. wielkość udziału w spadku czy przedmiot zapisu. Osoby otrzymujące korzyści mogą być jednocześnie obciążone przez testatora konkretnymi obowiązkami, np. w postaci polecenia testamentowego czy funkcją wykonawcy testamentu.

Polskie prawo wyróżnia następujące rodzaje testamentów:

Testamenty zwykłe:

- testament własnoręczny (holograficzny);
- testament notarialny;
- testament allograficzny;

Testamenty szczególne:

- testament ustny;
- testament sporządzany na statku lub w samolocie;

- testament wojskowy.

Szczególne formy testamentów są zastrzeżone dla sytuacji wyjątkowych, takich jak obawa rychłej śmierci, przeszkody niepozwalające lub znacznie utrudniające sporządzenie testamentu zwykłego, podróż polskim statkiem morskim lub powietrznym, czas wojny. W innych wypadkach sporządzenie testamentu w formie szczególnej jest nieważne.

Jedną z form testamentu szczególnego jest testament ustny. Spadkodawca może wyrazić swoją wolę ustnie w obecności przynajmniej 3 świadków, o ile istnieje obawa rychłej śmierci spadkodawcy lub zachowanie zwykłej formy testamentu jest wskutek szczególnych okoliczności niemożliwe bądź bardzo utrudnione. Należy pamiętać, że dla ważności testamentu ustnego konieczna jest obecność trzech osób zdolnych do bycia świadkami sporządzenia testamentu. Świadkiem nie może być osoba, dla której w testamencie została przewidziana jakakolwiek korzyść (a także jej małżonek oraz krewni i powinowaci pierwszego i drugiego stopnia oraz osoby pozostające w stosunku przysposobienia). Jeżeli jedna z tych osób była świadkiem przy sporządzaniu testamentu, nieważne jest tylko postanowienie testamentu przysparzające jej korzyści. Gdy jednak z okoliczności wynika, że bez tego postanowienia nie zostałby sporządzony testament danej treści nieważny jest cały testament. Nadto świadkiem nie może być ten, kto nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych, jest niewidomy, głuchy lub niemy. Osoba będąca świadkiem musi umieć czytać i pisać oraz władać językiem, w którym spadkodawca sporządza testament. Nie może być świadkiem osoba skazana prawomocnym wyrokiem sądowym za fałszywe zeznania.

Świadkowie muszą być cały czas obecni przy składaniu oświadczenia przez spadkodawcę. Oświadczenie o rozdysponowaniu przedmiotami należącymi do spadku musi pochodzić bezpośrednio od spadkodawcy. Nieważny byłby więc testament odczytany przez jednego ze świadków i tylko zaakceptowany przez spadkodawcę. Treść testamentu ustnego może być stwierdzona w ten sposób, że jeden ze świadków albo osoba trzecia spíše oświadczenie spadkodawcy, a pismo to podpiszą spadkodawca i dwaj świadkowie albo wszyscy świadkowie. Spisanie woli spadkodawcy może nastąpić w ciągu jednego roku od złożenia oświadczenia woli przez spadkodawcę. Treść oświadczenia powinna zawierać datę, miejsce złożenia oświadczenia woli oraz datę i miejsce sporządzenia pisma zawierającego to oświadczenie, skoro daty te mogą być różne.

Podpis na stwierdzonym piśmie oświadczeniu woli testatora mogą złożyć albo dwaj świadkowie i spadkodawca albo wszyscy świadkowie. Możliwe jest więc spisanie testamentu bez podpisu testatora. W wypadku, gdy treść testamentu nie została w powyższy sposób stwierdzona, można ją stwierdzić w ciągu 6 miesięcy od dnia otwarcia spadku przez zgodne zeznania świadków złożone przed sądem. Sąd może poprzestać na zgodnych zeznaniach dwóch świadków, jeżeli przesłuchanie jednego ze świadków nie jest możliwe lub napotyka trudne do przewyciężenia przeszkody.

Sporządzenie testamentu w formie szczególnej uzasadnione jest szczególnymi okolicznościami. W związku z tym, po ustaniu tych okoliczności obowiązywanie testamentu sporządzonego w szczególnych warunkach byłoby niewłaściwe. Tak też postanawia kodeks cywilny. Zgodnie z jego przepisami testament szczególny traci moc z upływem sześciu miesięcy od ustania okoliczności, które uzasadniały niezachowanie formy testamentu zwykłego, chyba że spadkodawca zmarł przed upływem tego terminu. Bieg tego terminu ulega zawieszeniu na okres, w którym spadkodawca nie miał możliwości sporządzenia testamentu w formie zwykłej.

WZÓR TESTAMENTU

Kolbuszowa dnia 15 grudnia 2010r.

Testament

Ja niżej podpisany Jan Kowalski urodzony 4 lutego 1950 r. zamieszkały w Kolbuszowej przy ul. Spokojnej 12 legitymujący się dowodem osobistym DB 28 53 224, będący w pełni władz umysłowych, powołuję do spadku po mnie moją córkę Marię Kowską zamieszkałą w Kolbuszowej przy ul. Spokojnej 12.

Jan Kowalski

12. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA DŁUGI SPADKOWE

Dziedziczenie jest to wejście w dotychczasową sytuację prawną spadkodawcy tj. w ogół jego dotychczasowych praw i obowiązków. Oznacza to że spadkobierca nie tylko nabywa majątek ale także długi jakie miał spadkodawca.

Z punktu widzenia przepisów Kodeksu Cywilnego (Dz.U. 1964, Nr 16, poz. 93 z późn. zm.), spadkobierca powołany do dziedziczenia czy to na mocy testamentu, czy w drodze ustawy, ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe już od chwili otwarcia spadku, a więc de facto od chwili śmierci spadkodawcy.

Spadkobierca po uzyskaniu informacji o powołaniu do dziedziczenia może zgodnie z treścią art. 1012 Kodeksu Cywilnego spadek przyjąć bez ograniczenia odpowiedzialności za długi i wtedy mamy do czynienia z przyjęciem prostym spadku, bądź przyjąć spadek z ograniczeniem tej odpowiedzialności czyli przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza. Spadkobierca może również spadek odrzucić i w tej sytuacji nie dziedziczy ani majątku ani też długów pozostawionych przez zmarłego. Wszystkie te trzy możliwości pociągają za sobą określone skutki prawne tzn. przyjęcie spadku czy to proste czy z dobrodziejstwem inwentarza powoduje że skutki takiego oświadczenia stają się definitywne od chwili otwarcia spadku lub też w przypadku złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku traktuje się taką sytuację jakby nabycie to nigdy nie miało miejsca.

Na złożenie jednego z omówionych wyżej oświadczeń zgodnie z treścią art. 1015 §1 Kodeksu Cywilnego spadkobierca ma 6 miesięcy od dnia, w którym dowiedział się o tytule swego powołania. Złożenie wyżej omówionych oświadczeń powinno nastąpić przed sądem lub notariuszem. Zgodnie z § 2 tego przepisu brak oświadczenia spadkobiercy w terminie 6 miesięcy, o którym mowa powyżej jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

Spadkobierca który przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza odpowiada za długi zmarłego tylko do wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku.

Omawiana ograniczona odpowiedzialność może przyjąć jednak formę odpowiedzialności nieograniczonej, jeżeli spadkobierca po przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, podstępnie nie podał do inwentarza przedmiotów należących do spadku, zmniejszając tym samym wartość czynnego spadku, a co za tym idzie wysokość majątku którym odpowiada, bądź świadomie zgłosi do spisu inwentarza długi nieistniejące.

13. ZACHOWEK

Zgodnie z obowiązującym w Polsce ustawodawstwem są dwie drogi powołania do spadku: testament i ustawowe reguły dziedziczenia, które stosuje się, gdy zmarły nie pozostawił testamentu. Zgodnie z regułami ustawowymi do spadku po wdowie lub wdowcu w pierwszej kolejności powołane są jego dzieci. Dopiero, gdyby dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku albo odrzuciło spadek, udział spadkowy, który by mu przysługiwał, przechodzi na jego dzieci (art. 931 kc). Przepis ten stosuje się odpowiednio do dalszych zstępnych.

W przypadku dziedziczenia testamentowego powołane do spadku są osoby wymienione w testamencie. Zgodnie z art. 991 § 1 kc jeśli dziecko spadkodawcy zostało w nim pominięte albo otrzymało mniej niż

dostaloby, gdyby testamentu nie było, to ma prawo domagać się od spadkobiercy powołanego w testamencie zapłaty zachowku, czyli połowy tego, co dostaloby, gdyby zmarły nie pozostawił testamentu.

Należy jednak przywołać wyrok Sądu Najwyższego z 13 lutego 2004 r. (sygn. akt II CK 444/2002). Sąd stwierdził, że roszczenie z tytułu zachowku przysługuje nie tylko wtedy, gdy zmarły pozostawił testament, ale również wtedy, gdy ma miejsce dziedziczenie ustawowe. W sprawie, którą rozpoznawał SN stwierdził, że prawo spadkowe zapewnia członkom najbliższej rodziny spadkodawcy, uprawnionym do zachowku, uzyskanie określonej korzyści ze spadku niezależnie od woli spadkodawcy, nawet jeśli spadkodawca pozbawił ich tej korzyści przez dokonanie darowizny. O tym, czy osobie uprawnionej do zachowku zgodnie z art. 991 § 1 kc przysługuje roszczenie o zapłatę zachowku, nie decyduje sposób powołania do spadku, lecz to, czy otrzymała ona należny zachówek w postaci powołania do spadku, zapisu lub darowizny uczynionej przed śmiercią – wynika z orzeczenia SN.

Roszczenia uprawnionego z tytułu zachowku przedawniają się z upływem lat pięciu od ogłoszenia testamentu. Testament będzie zapewne ogłoszony na pierwszej rozprawie przed sądem w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku.

Na koniec istotna informacja: uprawnionemu do zachowku dziecku spadkodawcy zalicza się na należny zachówek nie tylko darowizny, które dostał od spadkodawcy, ale też poniesione przez spadkodawcę koszty wychowania oraz wykształcenia ogólnego i zawodowego, o ile koszty te przekraczają przeciętną miarę przyjętą w danym środowisku (art. 996 - 997 k.c.).

Przy obliczaniu zachowku pewnych darowizn nie dolicza się do spadku. Chodzi o drobne darowizny oraz darowizny dokonane przez spadkodawcę wcześniej niż 10 lat przed śmiercią na rzecz osób nie będących spadkobiercami ani uprawnionymi do zachowku (art. 994 § 1 kc).

Zachówek od spadkobierców wskazanych w testamencie można dostać w pieniądzu, ale także można się zgodzić na przekazanie z tego tytułu jakiegoś przedmiotu, nieruchomości itp. należących do schedy spadkowej.

Warto zaznaczyć, że jeśli spadkobiercy nie uchylają się od wypłacenia zachowku, można rzecz załatwić polubownie, bez angażowania sądu, zawierając stosowną umowę, najlepiej w formie aktu notarialnego. Można też po wniesieniu sprawy do sądu zawrzeć ugodę przed tym sądem.

Choć nie ma przepisu, który mówiłby wprost, że art. 928 k.c. stosuje się także do osoby, która nie jest spadkobiercą, lecz tylko uprawnionym do zachowku, to w nauce prawa przeważa pogląd, że także uprawniony do zachowku może być całkowicie pozbawiony schedy wskutek uznania go za niegodnego dziedziczenia.

Spadkobierca, a według tych poglądów również uprawniony do zachowku, może być uznany za niegodnego w trzech następujących wypadkach:

- gdy dopuścił się umyślnie ciężkiego przestępstwa przeciwko spadkodawcy;
- gdy podstępem lub groźbą skłonił go do sporządzenia lub odwołania testamentu albo w taki sam sposób przeszkodził w sporządzeniu lub odwołaniu ostatniej woli;
- gdy umyślnie ukrył lub zniszczył, podrobił lub przerobił testament spadkodawcy albo świadomie skorzystał z testamentu podrobionego lub przerobionego przez inną osobę.

Nie jest dopuszczalne uznanie spadkobiercy za niegodnego z innych przyczyn niż wskazane, np. z powodu pijaństwa, notorycznego uchylania się od pracy, notorycznego popadania w konflikt z prawem albo uporczywego niewypelniania wobec niego obowiązków rodzinnych, co mogłoby stać się przyczyną wydziedziczenia, gdyby taka była wola spadkodawcy.

III. WYBRANE ZAGADNIENIA Z ZAKRESU PRAWA CYWILNEGO

14. ZASIEDZENIE

Zasiedzieć własność nieruchomości można poprzez jej posiadanie przez określony w ustawie czas, odpowiednio dwadzieścia lub trzydzieści lat. Niemniej nie każdy posiadacz nieruchomości jest zdolny do zasiedzenia jej własności a tylko tzw. „posiadacz samoistny”.

Posiadacz samoistny, to posiadacz który włada rzeczą jak właściciel, traktuje rzecz jak swoją. Najczęściej wymienianym przykładem charakteryzującym posiadacza samoistnego, jest posiadacz opłacający podatki od przedmiotowej nieruchomości.

Natomiast dłuższy, bądź krótszy okres wymagany do nabycia własności nieruchomości przez zasiedzenie zależy jest od tzw. „dobrej” lub „złej wiary”.

Posiadaczem w dobrej wierze jest osoba, która uzyskała posiadanie nieruchomości w błędnym (ale usprawiedliwionym) przekonaniu, że prawo własności jej przysługuje. Taka osoba może uzyskać stwierdzenie zasiedzenia własności nieruchomości po upływie dwudziestu lat samoistnego posiadania.

W złej wierze jest posiadacz, który uzyskał posiadanie nieruchomości wiedząc, że właścicielem nie jest – może on żądać stwierdzenia zasiedzenia po upływie trzydziestu lat samoistnego posiadania.

Do istotnych zagadnień związanych z zasiedzeniem własności nieruchomości należy możliwość doliczenia do własnego okresu posiadania nieruchomości czasu, przez jaki nieruchomość posiadał nasz poprzednik, osoba od której uzyskaliśmy posiadanie (np. spadkodawca, zmarły ojciec lub matka). Jeżeli jednak poprzedni posiadacz uzyskał posiadanie nieruchomości w złej wierze, czas jego posiadania może być doliczony tylko wtedy, gdy łącznie z czasem posiadania obecnego posiadacza wynosi przynajmniej trzydzieści lat.

Sądem właściwym do wniesienia wniosku o stwierdzenie zasiedzenia nieruchomości, jest Sąd Rejonowy, w którego okręgu znajduje się nieruchomość.

Przy składaniu wniosku do sądu należy pamiętać o wniesieniu opłaty w wysokości 2.000 zł. Opłaty można dokonać poprzez przelew na konto bankowe sądu lub poprzez naklejenie na wniosek znaków opłaty sądowej, do nabycia w kasie sądu.

Należy pamiętać, że nabycie własności nieruchomości w drodze zasiedzenia podlega opodatkowaniu w wysokości 7% podstawy opodatkowania, w myśl przepisu art. 15 ust. 2 ustawy o podatku od spadków i darowizn z dnia 28 lipca 2009 r.

15. DAROWIZNA

Umowa darowizny określona jest w Kodeksie cywilnym art. 888 Kodeksu cywilnego i stanowi, iż przez umowę darowizny darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego kosztem swego majątku.

Umowa darowizny powinna zawierać zarówno oświadczenie darczyńcy o chęci przekazania określonej rzeczy czy kwoty pieniędzy, jak i oświadczenie obdarowanego o tym, że darowiznę przyjmuje. Poza tym darczyńca może m.in. nałożyć na obdarowanego obowiązek określonego zachowania.

Co do zasady oświadczenie darczyńcy powinno zostać złożone w formie aktu notarialnego. Jednak umowa darowizny będzie ważna nawet pomimo niezachowania tej formy, jeżeli świadczenie zostało spełnione.

Jeśli więc darczyńca ustala datę przekazania (czyli wykonania umowy) na dalszy czas - wówczas, warto zawrzeć umowę w formie aktu notarialnego - chociażby po to, aby móc przed sądem dochodzić wykonania umowy. Takie podejście może jednak zniechęcić darczyńcę np. członka bliskiej rodziny.

Jeżeli dana czynność wymaga dla swojej ważności aktu notarialnego (np. przeniesienie własności nieruchomości) – akt jest niezbędny, a regulacje dotyczące ważności wykonanej umowy darowizny nie mają zastosowania.

Jeśli umowa ma być od razu wykonana, wystarczająca jest umowa ustna. Jednakże dla celów dowodowych, oraz na wypadek kontroli urzędu skarbowego lepiej sporządzić umowę w formie pisemnej.

Sporządzenie umowy

Pierwsza część umowy powinna zawierać:

- Miejsce i datę sporządzenia umowy
- Oznaczenie stron:
 - Darczyńca – imię, nazwisko i adres. Jeśli przedmiot darowizny znajduje się we wspólnym majątku małżonków - wówczas oboje powinni znaleźć się na umowie, oraz ją podpisać. Jeśli przedmiot należy do kilku osób w ramach współwłasności, również wszyscy powinni uczestniczyć w umowie – chyba, że przedmiotem darowizny jest udział danej osoby we współwłasności.
 - Obdarowany: imię, nazwisko i adres. Jeśli darowizna ma być na rzecz kilku osób wszyscy powinni uczestniczyć w umowie – i złożyć na niej podpis przyjmując darowiznę.

Oznaczając strony, można również w umowie wpisać ich numery PESEL, oraz numery dowodów osobistych.

Oznaczenie przedmiotu darowizny i oświadczenie darczyńcy.

Następnym etapem sporządzania darowizny jest oświadczenie darczyńcy. Powinno się w nim zawrzeć:

- określenie przedmiotu darowizny.
 - oświadczenie, że darczyńca ma prawo dysponować przedmiotem darowizny.
 - oświadczenie o tym, że przedmiot nie ma wad prawnych (np. nie toczy się wobec niego postępowanie egzekucyjne, czy o windykacyjne – o zwrot rzeczy, lub że nie jest np. obciążony hipoteką lub zastawem).
- Jeśli jednak przedmiot darowizny podlega jakimś ograniczonym prawom rzeczowym – powinno być to oświadczone przez darczyńcę.

W następnym punkcie (paragrafie umowy) powinny znaleźć się oświadczenia:

- Darczyńca powinien oświadczyć iż przekazuje nieodpłatnie własność przedmiotu darowizny, lub:
 - nieodpłatnie umarza zobowiązanie;
 - nieodpłatnie ustanawia prawo, będące przedmiotem darowizny.
- Obdarowany oświadcza, iż darowiznę przyjmuje

W umowie powinno również znaleźć się oświadczenie obdarowanego, o tym że znany jest mu stan (zarówno prawny, jak i fizyczny) przedmiotu darowizny.

Darczyńca może wskazać, iż datą wykonania darowizny jest :

- dzień spisania umowy (np. w przypadku umorzenia wierzytelności)
- określony dalszy dzień (lub nawet ten sam) w którym przedmiot zostanie wydany obdarowanemu.

Skąd to wynika:

- część umów darowizny zostaje wykonanych samą mocą podpisania umowy – dotyczy to w szczególności ustanowienia prawa, lub umorzenia długu.
- część wymaga fizycznego przekazania rzeczy - np. samochodu, pieniędzy itp.
- w przypadku nieruchomości co do zasady skutek jest podwójny (rozporządzająco - zobowiązujący) – wynika to ze specyfiki obrotu nieruchomościami.

Darczyńca może obciążyć obdarowanego obowiązkiem określonego świadczenia - np. na rzecz osoby trzeciej, lub wskazać sposób wykorzystania przedmiotu darowizny.

Obdarowany powinien potwierdzić, iż zobowiązuje się wypełnić polecenie darczyńcy.

W umowie powinny znaleźć się także poniższe zapisy:

- ustalenia kto ponosi koszty sporządzenia (jeśli jest formie aktu notarialnego) i wykonania umowy;
- oświadczenie o tym, że umowę sporządzono w określonej liczbie jednobrzmiących egzemplarzy;
- informację o tym, że w kwestiach nieuregulowanych stosuje się przepisy kodeksu cywilnego.

Umowę powinny podpisać obie strony - zarówno darczyńca (darczyńcy) jak i obdarowany (obdarowani).

Obdarowany może złożyć oświadczenie o przyjęciu darowizny i akceptacji umowy w innym terminie, nie zachowując formy - chyba że jest wymagana odrębnymi przepisami.

WZÓR UMOWY DAROWIZNY

UMOWA DAROWIZNY

zawarta w dniu 15 listopada 2018 r. w Kolbuszowej pomiędzy:

Panem Janem Kowalskim zamieszkałym w Kolbuszowej przy ul. Truskawkowej 10 zwanym w dalszej części umowy „Darczyńcą”,

a

Panem Janem Nowak zamieszkałym w Kolbuszowej przy ul. Truskawkowej 15 zwanym w dalszej części umowy „Obdarowanym”.

§ 1

Darczyńca oświadcza, iż przysługuje mu prawo własności do samochodu osobowego marki Fiat 126p, będącego przedmiotem darowizny. Darczyńca oświadcza, iż prawo to nie jest obciążone prawami osób trzecich.

§ 2

Darczyńca oświadcza, iż darowuje przedmiot darowizny na rzecz Obdarowanego, który oświadcza, iż darowiznę tą przyjmuje.

§ 3

Wydanie przedmiotu darowizny następuje wraz z podpisaniem niniejszej umowy.

§ 5

Obdarowany oświadcza, iż stan przedmiotu Darowizny jest mu znany.

§ 6

Strony ustalają, iż wszelkie koszty związane z zawarciem niniejszej umowy obciążą Obdarowanego.

§ 8

W sprawach nieuregulowanych niniejszą umową znajdują zastosowanie przepisy Kodeksu Cywilnego.

§ 9

Wszelkie zmiany niniejszej umowy wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.

§ 10

Niniejsza umowa została sporządzona w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron.

Darczyńca

Obdarowany

16. NAJEM

W ramach umowy najmu wynajmujący (czyli osoba która może składać takie oświadczenie woli np. właściciel) zobowiązuje się do oddania najemcy (czyli osobie, która chce daną rzecz użytkować) daną rzecz do używania przez czas oznaczony lub nie oznaczony. Po stronie najemcy, co do zasady pojawia się zobowiązanie w postaci obowiązku zapłaty umówionego czynszu. Mając powyższą definicję na względzie można wskazać, iż stronami umowy najmu są wynajmujący i najemca. Wynajmującym najczęściej jest sam właściciel rzeczy, który może złożyć właściwe oświadczenie woli w zakresie najmu rzeczy stanowiącej przedmiot umowy. I tak przedmiotem najmu mogą być rzeczy zarówno ruchome (np. samochód) jak i nieruchomości (np. lokal, działka, pokój w mieszkaniu). Co do zasady regułą jest aby przedmiot najmu stanowiły rzeczy, których nie można użyć tym samym niema możliwości oddać w najem np. określonej ilości pieniędzy.

Kodeks cywilny nie zastrzega i nie wskazuje dla ważności umowy najmu konkretnej formy. Tym samym strony takiej umowy mogą ją zawrzeć w sposób dowolny np. przez złożenie właściwego oświadczenia woli. Należy jednak pamiętać, iż dla umowy najmu nieruchomości którą strony chcą zawrzeć na czas dłuższy aniżeli rok winna być zachowana forma pisemna. Jednak w przypadku, gdy nie zachowano formy pisemnej uważa się, że umowa najmu zawarta jest na czas nieokreślony.

I jak już wyżej zaznaczono przez umowę najmu wynajmujący oddaje najemcy rzecz do używania. Zakres używania zależy od wzajemnych uzgodnień dokonanych przez strony umowy i zostaje ukonstytuowany w postanowieniach umowy i jest warunkowany samym przeznaczeniem danej rzeczy. Wynajmujący pomieszczenia co do reguły ma na celu używanie ich dla celów użytkowych np. wynajem pomieszczenia pod prowadzenie magazynu, sklepu czy też na cele mieszkalne. Trudno było by sobie jednak wyobrazić najem środka transportu np. samochodu do celów innych aniżeli zgodnie z jego przeznaczeniem tj. do przewozu towarów i osób.

Kolejnym elementem umowy najmu jest okres, na jaki ona zostaje zawarta. Może ona być zawarta na czas określony (np. miesiąc, rok) jak i nieokreślony. Oczywiście po upływie okresu najmu rzecz oddana do używania powinna być zwrócona wynajmującemu. W wypadku, gdy najem jest zawarty na czas nieoznaczony wtedy każda ze stron może go wypowiedzieć.

Ważną cechą umowy najmu jest odpłatność. Co powoduje skutek w postaci zobowiązania najemcy do zapłaty czynszu, przewidzianego w umowie. Płatność czynszu musi być realizowana zgodnie z postanowieniami umowy najmu. Jeżeli najemca nie płaci czynszu za co najmniej dwa okresy płatności, wynajmujący może wypowiedzieć umowę bez zachowania terminu wypowiedzenia chyba że strony zapisami umowy postanowiły inaczej. Obowiązek opłacania czynszu spoczywa po stronie najemcy natomiast wskazując na obowiązki wynajmującego można wskazać, iż podstawowym jego zobowiązaniem jest wydanie rzeczy najemcy. Rzecz stanowiąca przedmiot najmu musi być wydana w stanie przydatnym do umówionego użytku. Należy również wskazać, iż wynajmujący nie może przeszkadzać najemcy w korzystaniu z rzeczy np. przez ingerencję w rzecz stanowiącą przedmiot umowy. Oczywiście, na wynajmującym spoczywa obowiązek dokonywać napraw wynajmowanej rzeczy, a najemca winien troszczyć się o rzecz najmu i używać ją zgodnie z umową, co sprowadza się do zachowania rzeczy w stanie nie pogorszonym.

17. ZALICZKA I ZADATEK

O tym czy kwota wpłacona jest zadatkiem czy zaliczką decyduje zawarta pomiędzy stronami umowa. Kwota wręczona drugiej stronie staje się zadatkiem tylko wtedy, gdy zostanie to jasno określone w umowie - bez tego zaznaczenia będzie to zaliczka, podobnie jak w przypadku gdy w umowie zostanie zastrzeżone, że wpłacona kwota jest zaliczką na poczet wykonanej umowy.

W praktyce dnia codziennego, bardzo często wpłacamy kontrahentom na poczet przyszłego zawarcia umowy sprzedaży czy wykonania usługi pewną kwotę pieniędzy. Sytuacje takie zdarzają się również przy zlecaniu wymiany okien lub drzwi.

Niby te same pieniądze, ale skutki wręczenia wykonawcy zadatku i zaliczki są inne. Różne są także przepisy prawne, które określają obie te formy "przedpłaty".

Gdy umowa nie zostanie zrealizowana, Kodeks cywilny (art. 394) precyzyjnie określa dalsze losy zadatku.

Art. 394. § 1. W braku odmiennego zastrzeżenia umownego albo zwyczaju zadek dany przy zawarciu umowy ma to znaczenie, że w razie niewykonania umowy przez jedną ze stron druga strona może bez wyznaczenia terminu dodatkowego od umowy odstąpić i otrzymany zadek zachować, a jeżeli sama go dała, może żądać sumy dwukrotnie wyższej.

§ 2. W razie wykonania umowy zadek ulega zaliczeniu na poczet świadczenia strony, która go dała; jeżeli zaliczenie nie jest możliwe, zadek ulega zwrotowi.

§ 3. W razie rozwiązania umowy zadek powinien być zwrócony, a obowiązek zapłaty sumy dwukrotnie wyższej odpada. To samo dotyczy wypadku, gdy niewykonanie umowy nastąpiło wskutek okoliczności, za które żadna ze stron nie ponosi odpowiedzialności albo za które ponoszą odpowiedzialność obie strony.

O tym, co się dzieje z zaliczką, można wywnioskować z ogólnych przepisów o wykonywaniu wzajemnych umów.

Czy wpłacona kwota jest zadatkiem czy zaliczką ma ogromne znaczenie w sytuacji gdy umowa nie dojdzie do skutku. Z tego też względu w umowie należy bardzo precyzyjnie określić, czy stronom chodzi o zadek, czy zaliczkę.

W myśl art. 394 kodeksu cywilnego w razie braku odmiennego zastrzeżenia w podpisanej umowie albo zwyczaju zadek dany przez jedną ze stron ma to znaczenie, że w przypadku niewykonania umowy przez jedną ze stron, druga strona może bez wyznaczenia terminu dodatkowego od umowy odstąpić i otrzymany zadek zatrzymać, a jeśli sama go dała, może żądać sumy dwukrotnie wyższej.

W razie wykonania umowy, zadek ulega zaliczeniu na poczet świadczenia strony, która go dała - gdy jest to niemożliwe, zadek podlega zwrotowi.

W przypadku rozwiązania umowy zadek powinien być zwrócony, a obowiązek zapłaty kwoty dwukrotnie wyższej nie należy się. To samo występuje wtedy, gdy niewykonanie umowy nastąpiło wskutek okoliczności, za które żadna ze stron nie ponosi odpowiedzialności albo za które ponoszą odpowiedzialność obie strony.

Jeżeli strony umowy zamierzały ustanowić zadek, a posłużyły się terminem "zaliczka", kontrahentowi, który wobec niewykonania umowy chciałby uzyskać lub zachować zadek, pozostaje powoływanie się na taką wolę obu stron. Gdy dojdzie jednak do sporu sądowego, to on będzie zmuszony wykazać, że zaliczka była w rzeczywistości zadatkiem.

Zadek stanowi zabezpieczenie wykonania umowy jest rodzajem odszkodowania za ewentualne niewykonanie umowy.

Instytucja zaliczki nie jest wprost uregulowana w przepisach kodeksu cywilnego, ani tym bardziej ustawy o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej. Jakie są skutki wręczenia zaliczki wywnioskować można jedynie z ogólnych przepisów o wykonywaniu umów wzajemnych.

Jaką umowę uważa się za umowę wzajemną określa § 2 art. 487 k.c., który mówi, że *Umowa jest wzajemna, gdy obie strony zobowiązują się w taki sposób, że świadczenie jednej z nich ma być odpowiednikiem świadczenia drugiej.*

W razie należytego wykonania zobowiązania zaliczka podlega zaliczeniu na poczet należnego świadczenia, w przeciwnym razie konsument może domagać się jej zwrotu i naprawienia szkody.

Do zaliczki nie stosuje się wskazanych zasad dotyczących przepadku zadatku lub obowiązku jego zwrotu w podwójnej wysokości.

Obowiązki odstępującego od umowy wzajemnej określone są w art. 494 kc, z którego wynika, iż strona, która odstępuje od umowy wzajemnej obowiązana jest zwrócić drugiej stronie wszystko to, co otrzymała od niej na mocy umowy; może żądać zwrotu nie tylko tego co świadczyła lecz również naprawienia szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania. Powyższy przepis ustanawia zatem zasadę, iż w przypadku gdy umowa nie dojdzie do skutku strony zwracają sobie wszystko co świadczyły. Brak jest wyjątków, które przewidywałyby sytuacje, w której strony mogą zatrzymać świadczenie drugiej strony.

Zaliczka jest kwotą wpłaconą na poczet przyszłych należności i nie stanowi, jak zadatek formy zabezpieczenia wykonania umowy, a jedynie część ceny.

W razie należytego wykonania umowy zaliczka podlega zaliczeniu na poczet należnego świadczenia, w przeciwnym wypadku konsument może domagać się jej zwrotu i naprawienia szkody. Do zaliczki nie stosuje się wskazanych w art. 394 kc zasad dotyczących przepadku zadatku lub obowiązku jego zwrotu w podwójnej wysokości.

Stosowane w umowach przez kontrahentów konsumentów postanowienia dotyczące przepadku wpłaconej przez konsumenta zaliczki w wypadku odstąpienia przez niego od umowy należy uznać za klasyczny przykład "klausul niedozwolonych".

Jeszcze inaczej uregulowane zostały te kwestie w przypadkach zawierania umów poza lokalem przedsiębiorstwa i umów na odległość (ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta,

W obu typach umów absolutnie niedopuszczalne jest zastrzeżenie odstępnego, czyli prawa odstąpienia od umowy za zapłatą oznaczonej sumy. Zarówno od umów zawieranych na odległość, jak i poza lokalem przedsiębiorstwa mamy prawo odstąpić w ciągu 14 dni bez podawania przyczyny.

Odstąpienie od umowy powoduje, że jest ona uważana za niezawartą, a konsument zostaje zwolniony ze wszystkich zobowiązań. Wszystko, co strony świadczyły, ulega zwrotowi w stanie niezmienionym (chyba, że taka zmiana była konieczna w granicach zwykłego zarządu), a przedsiębiorca powinien poświadczyć zwrot świadczenia na piśmie.

Jeżeli konsument dokonał jakichkolwiek przedpłat, należą się od nich odsetki ustawowe liczone od daty dokonania przedpłaty.

Jakie są zatem najistotniejsze różnice pomiędzy zaliczką, a zadatkiem?

ZALICZKA

- po wykonaniu usługi zostaje wliczona w jej cenę,
- jeśli umowa zostaje rozwiązana za zgodą obu stron, to zwracają one sobie wzajemne świadczenia, w tym także zaliczkę,
- jeśli umowę rozwiąże strona biorąca zaliczkę, jest ona zobowiązana do zwrotu pobranej zaliczki.
- jeśli umowę rozwiąże strona dająca zaliczkę może ona domagać się jej zwrotu.

ZADATEK

- jeśli umowa zostaje rozwiązana za zgodą obu stron, to zwracają one sobie wzajemne świadczenia, w tym także zadatek,
- jeśli umowa została wykonana prawidłowo, zadatek zostaje zaliczony w na poczet ceny,
- jeśli umowa nie została wykonana, z uwagi na rezygnację strony, która zadatek dała, zadatek przepada na rzecz biorącego zadatek,
- jeśli umowa nie została zrealizowana z przyczyn leżących po stronie biorącej zadatek, strona dająca zadatek może od umowy odstąpić i żądać zwrotu zadatku w podwójnej wysokości.

18. SŁUŻEBNOŚĆ PRZESYŁU

Przepisy dotyczące służebności przesyłu, zostały dodane do kodeksu w celu uregulowania stosunków prawnych pomiędzy przedsiębiorstwami przesyłowymi, a właścicielami gruntów przez które biegają instalacje. Ważnym motywem była również chęć ułatwienia przyszłych inwestycji w sieci przesyłowe.

W myśl tych przepisów nieruchomości można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, służące do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej, prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń.

Służebność przesyłu określa zakres w jakim przedsiębiorca przesyłowy może korzystać z cudzej nieruchomości.

Służebność może zostać ustanowiona na dwa sposoby: poprzez umowę między stronami zawartą w formie aktu notarialnego lub poprzez orzeczenie sądu, zapadłe na skutek wniosku jednej ze stron. Zarówno w jednym, jak i w drugim przypadku warto zadbać o to, by rozstrzygnąć kwestie związane z wynagrodzeniem za dotychczasowe korzystanie przez przedsiębiorcę przesyłowego w nieruchomości.

Częstym zjawiskiem w praktyce jest sytuacja, w której przedsiębiorstwa przesyłowe po wezwaniu przez właściciela nieruchomości do uregulowania stanu prawnego, występują do sądu z wnioskiem o stwierdzenie zasiedzenia służebności przesyłu. By wniosek przedsiębiorstwa był zasadny musi ono korzystać od 20 lat (w przypadku złej wiary, czyli świadomości przedsiębiorcy, że urządzenia przesyłowe znajdują się na nieruchomości do której nie ma on tytułu prawnego – 30 lat) z trwałego i widocznego urządzenia przesyłowego.

W przypadku stwierdzenia przez sąd, że przedsiębiorca przesyłowy nabył przez zasiedzenie służebność przesyłu wynagrodzenie dla właściciela nieruchomości nie należy się.

Właścicielowi nieruchomości przysługuje także roszczenie do przedsiębiorcy przesyłowego o to, by nabył on nieruchomości na której znajdują się urządzenia przesyłowe, ale tylko wtedy, gdy korzystanie z nieruchomości stało się niemożliwe lub bardzo utrudnione. Roszczenie to przysługuje, gdy wartość urządzeń przesyłowych znacznie przewyższa wartość zajętej nieruchomości.

19. UMOWA DOŻYWCIA

Umowa dożywocia polega na tym, że jedna osoba (dożywotnik) przenosi własność nieruchomości na inną osobę (nabywcę), która zobowiązuje się zapewnić jej dożywotnie utrzymanie (art. 908 – 916 kodeksu cywilnego). Nie jest to bezpłatne przysporzenie takie jak w przypadku darowizny.

Dzieci dożywotnika nie tracą prawa do spadku, natomiast do masy spadkowej nie wejdzie nieruchomości, której własność została wcześniej przeniesiona na inną osobę z tytułu umowy dożywocia. W praktyce może się więc okazać, że majątek spadkowy jest „pusty” i zmarły nie pozostawił spadkobiercom żadnych wartościowych przedmiotów, a umowa dożywocia wygaśnie z chwilą śmierci dożywotnika.

Spadkobiercy mogą więc nic nie otrzymać. Nie przysługuje im także roszczenie o zachówek wobec nabywcy nieruchomości. W art. 1000§ 1 kodeksu cywilnego przewidziano, że „Jeżeli uprawniony nie

może otrzymać od spadkobiercy należnego mu zachowku, może on żądać od osoby, która otrzymała od spadkodawcy **darowiznę doliczoną do spadku**, sumy pieniężnej potrzebnej do uzupełnienia zachowku. Jednakże obdarowany jest obowiązany do zapłaty powyższej sumy tylko w granicach wzbogacenia będącego skutkiem darowizny". Jednak umowa dożywocia nie jest darowizną, bo darowizna polega na bezpłatnym przysporzeniu, a w przypadku dożywocia osoba, która nabywa nieruchomość musi spełnić określone w umowie świadczenia na rzecz dożywotnika.

Skoro zawarto umowę, to nie można się z niej już wycofać, chyba że wystąpią jakieś wyjątkowe okoliczności. Teoretycznie taka możliwość istnieje – przewidziano ją w art. 913 § 2 kodeksu cywilnego, w którym stwierdzono, że „W wypadkach wyjątkowych sąd może na żądanie zobowiązanego lub dożywotnika, jeżeli dożywotnik jest zbywcą nieruchomości, rozwiązać umowę o dożywocie”. Przepis ten na zastosowanie tylko w szczególnych sytuacjach np. w razie drastycznego naruszenia przez zobowiązanego zasad współżycia społecznego. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 kwietnia 1997 r., (sygn. akt III KKN 50/97) stwierdził, że „wyjątkowość” ta może wystąpić w razie częstych i intensywnych awantury między stronami umowy dożywocia, w tym zwłaszcza awantury połączone z naruszaniem nietykalności cielesnej stron, przez usuwanie przemocą dożywotnika z domu, niszczenie jego rzeczy, permanentne poniżanie jego godności osobistej względnie także przez całkowite niewywiązywanie się z obowiązków wobec dożywotnika, i to mimo podejmowania przez niego odpowiednich kroków, aby obowiązki te mogły być wykonywane. Konsekwencją wydania wyroku rozwiązującego umowę dożywocia jest przejście własności nieruchomości z powrotem na zbywcę i do wygaśnięcia prawa dożywocia.

Trzeba też pamiętać, że teoretyczne uprawnienia to jedno, ale w sądzie mogą pojawić się problemy dowodowe. Dożywotnik domagając się rozwiązania umowy musi jeszcze wykazać, że występują „wyjątkowe sytuacje” uzasadniające rozwiązanie umowy dożywocia. Jeśli będzie brakować mu dowodów, to może przegrać sprawę. W swojej praktyce spotkałem się z sytuacją, że pozew dożywotnika został oddalony, bo sąd uznał, iż nie udowodnił on, że nowi właściciele w jakiś sposób mu dokuczają, nie przestawili żadnych świadków, nie miał też żadnych nagrać, a z notatek z interwencji policyjnych wynikało, że w większości przypadków to nowi właściciele wzywali policję i że to dożywotnik wszczynają awantury w domu.

Przepis art. 913 § 2 kodeksu cywilnego jednoznacznie określa, że z żądaniem rozwiązania umowy może wystąpić tylko zobowiązany lub dożywotnik – a nie jest spadkobiercy. Umowa dożywocia może być podważona w inny sposób np. na podstawie przepisów o wadach oświadczeń woli. W oparciu o te przepisy z powodztwem może wystąpić nie tylko dożywotnik, ale też jego spadkobiercy po śmierci dożywotnika mogą próbować podważyć skuteczności umowy.

Zgodnie z art. 82 kodeksu cywilnego „Nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadomość albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych”. Spadkobiercy mogą więc próbować udowodnić, że w chwili zawierania umowy zbywca nieruchomości był nieświadomy znaczenia tej czynności, czy też, że stan jego umysłu wykluczał możliwość samodzielnej decyzji w sprawie zawarcie umowy. Z takim pozewem o stwierdzenie nieważności mogą wystąpić nawet po kilku czy kilkudziesięciu latach od zawarcia umowy. Przepisy nie przewidują tu żadnego ograniczenia jeśli chodzi o upływ czasu.

Taki proces jest jednak skomplikowany i obarczony dużym ryzykiem przegrania przez powoda – trudno jest udowodnić po latach, że zawierający umowę nie był świadomy tego co robi, zwłaszcza, że umowa dożywocia zawierana jest w formie aktu notarialnego, więc notariusz musiałby odmówiłby jego sporządzenia, gdyby miał wątpliwości co do świadomości zbywcy.

IV. WYBRANE ZAGADNIENIA Z ZAKRESU PRAWA PRACY

20. UMOWA O PRACE A UMOWA ZLECENIA

Do niedawna najczęstszą formą zatrudnienia pracowników była umowa o pracę lecz ze względu na rosnące koszty wykonywania działalności pracodawcy rezygnują z umów o pracę i zastępują je innymi umowami cywilno-prawnymi. Do najczęściej stosowanych umów cywilnoprawnych w obrocie gospodarczym należą umowa zlecenia i o dzieło.

Umowy cywilno-prawne w niektórych przypadkach są korzystniejsze od umów o pracę i to zarówno dla pracownika jak i pracodawców. Dla pracodawców korzystniejsze jest zawarcie umowy cywilno-prawnej nie tylko po to by uniknąć zobowiązań wynikających z Kodeksu Pracy ale i w sytuacji, kiedy umowy są zawierane z osobami, które są związane stosunkiem pracy z innym pracodawcą lub które prowadzą własną działalność gospodarczą, ponieważ nie ma wtedy konieczności opłacania wszystkich składek. Pracownik natomiast woli zawrzeć umowę cywilno-prawną, ponieważ w związku z tym, że pracodawca ponosi mniejsze koszty pracownik otrzymuje wyższe wynagrodzenie i obie strony są zadowolone.

Biorąc jednak pod uwagę inne aspekty umowy cywilno-prawnej mają pewne wady które są niekorzystne dla pracowników. Kwestie wydające się najważniejsze dla pracownika tj. wysokość wynagrodzenia, udzielanie urlopów czy też czas pracy są uzależnione od zapisów umowy lub stosunków z bezpośrednim przełożonym, a nie jak w przypadku umów o pracę uregulowane są szczegółowo w Kodeksie Pracy.

Kolejnym problemem wynikającym z zawarcia umowy cywilno-prawnej zamiast umowy o pracę jest to, że w razie sporu między zleceniobiorcą a zleceniodawcą ich pozycja procesowa będzie równorzędna. Natomiast w przypadkach sporów między pracownikiem a pracodawcą mamy raczej do czynienia z uprzywilejowaniem pracownika jako strony słabszej w sporze.

Często zdarza się tak że to, co dla jednej strony umowy zlecenia jest wadą, dla innej jest zaletą. Przykładowo, zarówno wadą jak i zaletą może być stosunkowa łatwość wypowiedzenia tej umowy. Zaletą dla pracownika będzie brak ścisłego podporządkowania, tak jak ma to miejsce przy umowie o pracę. Przy umowie zlecenie nie występuje też obowiązek osobistego spełnienia świadczenia i możliwe jest dalsze zlecenie (substytucja) komuś innemu – czyli również odmiennie niż w przypadku stosunku pracy, gdzie właśnie osobistość świadczenia jest jedną z jego głównych cech.

Reasumując, każda umowa czy to umowa o pracę dająca pracownikowi większe uprawnienia związane z prawami pracowniczymi czy umowa cywilno-prawna która jest regulowana przez przepisy kodeksu cywilnego posiadają zarówno zalety jak i wady.

W myśl ogólnej zasady swobody umów wyrażonej w art. 353¹k.c., strony tworzące umowę mają możliwość ułożyć stosunek prawny, podług swojego uznania, byleby jego zakres lub idea nie były przeciwstawne właściwościom stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

21. ŚWIADECTWO PRACY

Świadectwo pracy to jeden z najistotniejszych dokumentów jakie otrzymuje pracownik od pracodawcy. Treść świadectwa pracy reguluje Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 grudnia 2016 r. w sprawie świadectwa pracy (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1289).

Tryb sprostowania świadectwa pracy

Często zdarzają się sytuacje w których pracownik po otrzymaniu świadectwa pracy stwierdza, że nie zgadza się z jego treścią, gdyż zawiera ono nieprawdziwe lub niepełne informacje. Przysługuje mu wówczas prawo do wystąpienia do pracodawcy z wnioskiem o jego sprostowanie. Podstawę do powyższego stanowi art. 97 § 2¹ kodeksu pracy. Czynności tej należy dokonać na piśmie w terminie 7 dni od otrzymania świadectwa pracy. Pouczenie w tym zakresie powinno zostać umieszczone w jego treści. Jeżeli pracodawca uzna wniosek pracownika za zasadny, powinien wydać mu w terminie 7 dni nowe świadectwo pracy, a błędne zniszczyć. Jednak w przypadku nieuwzględnienia wniosku przez pracodawcę, co również powinno wystąpić na piśmie, pracownikowi przysługuje, w ciągu 7 dni od zawiadomienia o odmowie sprostowania świadectwa pracy, prawo wystąpienia do sądu pracy z żądaniem jego sprostowania.

Jeżeli sąd pracy uwzględni powództwo pracownika, pracodawca ma obowiązek wydać niezwłocznie nowe świadectwo pracy, co nie powinno nastąpić później niż w ciągu 7 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia w tej sprawie (§ 7 ust. 2 powyższego rozporządzenia). Błędne świadectwo pracy musi być usunięte z akt osobowych i zniszczone. Istotnym jest aby przed wystąpieniem z powództwem o sprostowanie świadectwa pracy zwrócić się z tym wnioskiem do pracodawcy. W przeciwnym wypadku sąd oddali powództwo.

Pracownikowi przysługuje roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej przez pracodawcę wskutek niewydania w terminie lub wydania niewłaściwego świadectwa pracy. Odszkodowanie takie przysługuje w wysokości wynagrodzenia za czas pozostawania bez pracy z tego powodu, nie dłuższy jednak niż 6 tygodni. Orzeczenie o odszkodowaniu w związku z wydaniem niewłaściwego świadectwa pracy stanowi podstawę do jego zmiany. Pracodawca powinien zatem niezwłocznie wydać pracownikowi nowe świadectwo pracy. W takim procesie pracownik musi udowodnić, że np. nie mógł uzyskać pracy ze względu na błędną treść świadectwa pracy lub jego brak. Na nim spoczywa obowiązek przedstawienia dowodów. „Spoczywający na pracowniku ciężar dowodu istnienia związku przyczynowego między wadliwą treścią świadectwa pracy a niemożnością uzyskania przez niego pracy nie może być rozumiany tylko w ten sposób, że jest on obowiązany do złożenia dokumentu stwierdzającego przyczynę odmowy jego zatrudnienia. O istnieniu bowiem tego związku przyczynowego mogą świadczyć takie okoliczności, jak podejmowanie przez pracownika bezskutecznych starań o pracę odpowiadającą jego możliwościom i kwalifikacjom oraz brak innych przeszkód w uzyskaniu pracy niż wynikające z wadliwej treści świadectwa pracy, które w sposób ewidentny mogło utrudnić jego ponowne zatrudnienie” (wyrok SN z 03.03.1971 r., II PR 9/71, OSN 1971, Nr 12, poz. 211).

WZÓR WNIOSKU O SPROSTOWANIE ŚWIADECTWA PRACY

Maria Nowak 2011r. Ul. Truskawkowa 10 36-100 Kolbuszowa	Kolbuszowa, dnia 20 marca
	Firma Usługowo Handlowa Barbara ul. Kwiatowa 15 36-100 Kolbuszowa
Na podstawie art.97§2 ¹ Kodeksu Pracy zwracam się z prośbą o sprostowanie świadectwa pracy z dnia 5 marca 2011r. doręzonego mi w dniu 8 marca 2011r. poprzez:	
1) Wpisanie prawidłowego okresu trwania umowy o pracę tj. 01.01.2000r. do 01.03.2011r	
2) Uzupełnienie świadectwa pracy poprzez podaniem informacji o wykorzystanym okresie urlopu wypoczynkowego.	
Maria Nowak	

22. WYPŁATA WYNAGRODZENIA PO ŚMIERCI PRACOWNIKA

W przypadku śmierci pracownika jego rodzina ma prawo do uzyskania należnego mu wynagrodzenia na normalnych zasadach, bez konieczności czekania na zakończenie postępowania spadkowego. Podstawę do powyższego stanowi art. 63¹ § 2 kodeksu pracy.

Istotą stosunku pracy jest osobiste świadczenie pracy przez pracownika na rzecz pracodawcy. Ta okoliczność odróżnia stosunek pracy od pracy świadczonej na podstawie umowy cywilnoprawnej, gdzie strony mogą dopuścić inną możliwość. Konsekwencją powyższego jest przepis art. 63¹ § 1 kp, który stanowi, iż z dniem śmierci pracownika stosunek pracy wygasa.

Przepis art. 63¹ § 2 kp stanowi, iż „Prawa majątkowe ze stosunku pracy przechodzą po śmierci pracownika, w równych częściach, na małżonka oraz inne osoby spełniające warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej w myśl przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W razie braku takich osób prawa te wchodzi do spadku.” W pierwszym rzędzie odpowiedzieć należy na pytanie, co stanowi prawa majątkowe ze stosunku pracy? Są to wszelkie niewypłacone należności przysługujące pracownikowi, a przede wszystkim: wynagrodzenie,

wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych, ekwiwalent za urlop zaległy, bieżący oraz wypoczynkowy, premie, nagrody (w tym jubileuszowa), dodatki wyrównawcze.

Normalnym tokiem rzeczy jest, iż prawo do majątku po zmarłym nabywa się w drodze sądowego postępowania spadkowego. Kwestie te regulują przepisy art. 922 – 1088 kodeksu cywilnego. Ustawodawca, celem zapewnienia najbliższej rodzinie zmarłego pracownika środków na bieżące potrzeby, uprawnił ją do uzyskania należności wynikających ze stosunku pracy zmarłego bez potrzeby przeprowadzania postępowania spadkowego (patrz post. Sądu Apelacyjnego w Katowicach, sygn. akt: III Apz 18/96 „(...)bo z pominięciem prawa spadkowego zasady realizacji świadczeń wynikających ze stosunku pracy, w którym pozostawał zmarły pracownik na rzecz jego najbliższej rodziny. Realizacja tych świadczeń będzie mogła następować na rzecz małżonka i innych członków rodziny, do których zmarły pracownik przyczyniał się za życia, bez wymogu uprzedniego formalnego oczekiwania przez sąd spadkowy o stwierdzeniu praw do spadku i podziale tego spadku”).

Kolejną przesłanką jest spełnianie przez członków najbliższej rodziny przesłanek do uzyskania renty rodzinnej po zmarłym pracowniku. Katalog osób uprawnionych określa art. 67 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z nim uprawnieni są: dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione, przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności wnuki, rodzeństwo i inne dzieci (z wyłączeniem dzieci przyjętych na wychowanie i utrzymanie w ramach rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka), małżonek (wdowa i wdowiec) oraz rodzice (za rodziców uważa się również ojczyma i macochę oraz osoby przysposabiające). Dodatkowo osoby te muszą spełniać szczególne warunki określone w art. 68-71 tej ustawy. Należności ze stosunku pracy zmarłego wchodzi w skład spadku dopiero w przypadku braku w/w osób.

23. ODPRAWA RENTOWA I EMERYTALNA

Przepis art. 92¹ kodeksu pracy (kp) stanowi o prawie do odprawy pieniężnej pracowników spełniających warunki uprawniające do renty z tytułu niezdolności do pracy lub emerytury.

Związek z przejściem na emeryturę lub rentę

Konieczny jest związek między ustaniem stosunku pracy a przejściem na rentę z tytułu niezdolności do pracy lub emeryturę. Jest on ujmowany raczej szeroko w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Do nabycia prawa do odprawy nie jest konieczne, aby rozwiązano stosunek pracy bezpośrednio z powodu przejścia pracownika na rentę lub emeryturę i tak np. gdy pracownik przechodzi na rentę lub emeryturę w pewnym okresie po ustaniu stosunku pracy, lecz następuje to bezpośrednio np. po okresie nieprzerwanego pobierania zasiłku chorobowego, zapoczątkowanego jeszcze w czasie trwania stosunku pracy, ma prawo do odprawy. Nie przysługuje ona jednak pracownikowi, który rozwiązał umowę o pracę w związku z przejściem na rentę rodzinną; także rozwiązanie stosunku pracy, wraz z którym pracownik uzyskuje świadczenie przedemerytalne, nie jest ustaniem stosunku pracy “w związku z przejściem na emeryturę” w rozumieniu art. 92¹ § 1 kp.

Wysokość odprawy

Odprawa przysługuje pracownikowi w wysokości jednomiesięcznego wynagrodzenia. Wysokość tego wynagrodzenia ustala się tak, jak ekwiwalent pieniężny za urlop. Przepisy szczególne odnoszące się do różnych grup zawodowych oraz układy zbiorowe pracy mogą jednak ustalać wyższą odprawę. Należy zarazem zaznaczyć, że przepisy pozakodeksowe (np. układy zakładowe) przewidujące odprawy emerytalne i rentowe, nie mogą być mniej korzystne dla pracownika niż przepisy prawa pracy (art. 9 § 2 kp), a gdyby tak było, należy zamiast nich stosować korzystniejsze przepisy prawa pracy, czyli wypłacić odprawę w wysokości jednomiesięcznego wynagrodzenia.

Odprawa podlega opodatkowaniu jak wynagrodzenie za pracę. Podlega ona również ochronie przed potrąceniami (art. 87 kp) tak jak wynagrodzenie za pracę. W sytuacji, gdy pracodawca uchyla się od wypłaty świadczenia, pracownikowi przysługuje możliwość realizacji przysługującego mu prawa na drodze postępowania sądowego.

24. DYSCIPLINARKA” DLA PRACODAWCY

Rozwiązanie przez pracodawcę umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika, tzw. „dyscyplinarka”, postrzegane jest jako najmniej korzystny dla niego sposób zakończenia kariery w zakładzie pracy. Warto jednak pamiętać, że ten mechanizm działa w dwie strony.

Zgodnie z art. 55 § 1(1) kodeksu pracy (kp) pracownik może rozwiązać umowę o pracę bez wypowiedzenia, gdy pracodawca dopuścił się ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków wobec pracownika. Szczególne znaczenie ma fragment „ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków”. Określenie „ciężkie” oznacza znaczny stopień winy pracodawcy, przy czym winę należy rozumieć jako winę umyślną lub rażące niedbalstwo. Zasadniczy katalog „podstawowych obowiązków” pracodawcy zawiera art. 94 kp. Nie sposób w niniejszym artykule przytoczyć go w całości, ale tytułem przykładu wskazać należy na naruszanie przepisów z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy oraz obowiązek terminowego i prawidłowego wypłacania wynagrodzenia. W praktyce w tym zakresie najczęściej można wytknąć pracodawcy nieprawidłowości. Oczywiście art. 94 kp nie jest zamkniętym katalogiem obowiązków pracodawcy. W zależności od okoliczności konkretnego stanu faktycznego podstawą do rozwiązania umowy w tym trybie może być np. istotne naruszenie przez pracodawcę czci lub dobrego imienia pracownika.

W związku z okolicznością, iż to zawinione działanie lub zaniechanie pracodawcy było bezpośrednią przyczyną rozwiązania umowy o pracę w omawianym trybie, pracownikowi przysługuje odszkodowanie. Przepisy kodeksu pracy określają jego wysokość w sposób sztywny, bez powiązania ze stopniem czy rodzajem zawinienia. Odszkodowanie przysługuje w wysokości wynagrodzenia za okres wypowiedzenia, a jeżeli umowa o pracę została zawarta na czas określony lub na czas wykonania określonej pracy – w wysokości wynagrodzenia za okres dwóch tygodni. Jeżeli pracodawca odmawia jego wypłacenia, pracownik może domagać się go w postępowaniu przed właściwym sądem pracy. Takie odszkodowanie nie jest opodatkowane (art. 21 ust. 1 pkt 3 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych).

Wskazać należy, iż pracownik decydujący się na rozwiązanie umowy o pracę w tym trybie powinien dokładnie rozważyć zasadność naruszeń, które zarzuca pracodawcy. W przypadku gdyby okazało się, iż pracownik bezpodstawnie rozwiązał umowę o pracę w ten sposób, to pracodawca będzie uprawniony do dochodzenia od niego odszkodowania w tej samej wysokości.

Oświadczenie pracownika o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia powinno nastąpić na piśmie, z podaniem przyczyny uzasadniającej rozwiązanie umowy (art. 55 § 2 kp). Bardzo istotnym jest, iż w/w oświadczenie poprawnie można złożyć tylko w okresie jednego miesiąca od momentu kiedy uzyskaliśmy wiadomość o okoliczności uzasadniającej rozwiązanie umowy o pracę.

25. ROZWIĄZANIE UMOWY O PRACĘ ZA WYPOWIEDZENIEM

Z wypowiedzeniem umowy o pracę mamy do czynienia, gdy jedna ze stron stosunku pracy (pracodawca lub pracownik) złoży oświadczenie woli o rozwiązaniu umowy o pracę. Takie wypowiedzenie skutkuje oczywiście dopiero po upływie odpowiedniego okresu wypowiedzenia. Okres wypowiedzenia jest to czas, jaki musi upłynąć od złożenia oświadczenia woli o wypowiedzeniu umowy do jej rozwiązania.

Wypowiedzenie umowy o pracę zawartą na czas nieokreślony powinno zawierać konkretnie określoną przyczynę uzasadniającą wypowiedzenie. Wskazanie przyczyny nieprawdziwej czy też określonej w sposób mało konkretny to niewystarczający powód do zwolnienia pracownika.

Okres wypowiedzenia uzależniany jest od rodzaju zawartej umowy. W przypadku umów na czas określony okres wypowiedzenia wynosi 2 tygodnie, jeżeli pracownik był zatrudniony krócej niż 6 miesięcy, 1 miesiąc, jeżeli pracownik był zatrudniony co najmniej 6 miesięcy, 3 miesiące, jeżeli pracownik był zatrudniony co najmniej 3. Jeżeli pracownik jest zatrudniony podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony i stosunek pracy trwa krócej niż 6 miesięcy to okres wypowiedzenia wynosi 2 tygodnie, a jeśli 6 miesięczny czas trwania umowy został przekroczony, to okres wypowiedzenia wynosi 1 miesiąc.

W zdecydowanie lepszej sytuacji są pracownicy zatrudnieni dłużej niż 3 lata dla nich okres wypowiedzenia wynosi 3 miesiące.

W/w okresy wypowiedzenia ukonstytuowane zostały w Kodeksie Pracy zgodnie z tymi zapisami okres wypowiedzenia liczony w tygodniach kończy się zawsze w sobotę, a okres wypowiedzenia liczony w miesiącach kończy się w ostatnim dniu miesiąca.

Zasadą generalną jest wymóg formy wypowiedzenia umowy o pracę, które winno być przedstawione pracownikowi na piśmie, a zapisy w nim zawarte powinny być czytelne wraz z pouczeniem o możliwości odwołania się do Sądu Pracy w terminie do 7 dni od daty otrzymania wypowiedzenia. Osoba, której przedłożono taki dokument (wypowiedzenie) powinna się z nim zapoznać, a następnie podpisać jego kopię. Odmowa podpisania takiego dokumentu oczywiście nie skutkuje ważnością takiego oświadczenia woli – tym samym nawet dla celów dowodowych lepiej takie wypowiedzenie posiadać chociażby celem przedłożenia go w sądzie pracy wraz z właściwym pozwem. W tym miejscu należy wskazać, iż w przypadku, gdy nie zgadzamy się z treścią oświadczenia woli o wypowiedzeniu umowy o pracę, a przyczyna która została wskazana w naszej subiektywnej ocenie jest nieprawdziwa przysługuje nam prawo wniesienia pozwu do sądu.

Roszczenia objęte pozwem mogą dotyczyć uznania wypowiedzenia za bezskuteczne, przywrócenia do pracy czy zasądzenia odszkodowania za niezgodne z prawem rozwiązanie stosunku pracy. Należy jednak pamiętać, iż niektórym pracownikom pracodawca nie może wypowiedzieć umowy o pracę (lub takie wypowiedzenie jest warunkowane spełnieniem innych dodatkowych warunków) i tak można wskazać grupy pracowników, dla których ustawodawca przewidział tzw. szczególną ochronę stosunku pracy np.: społeczni inspektorzy pracy, członkowie zarządu zakładowej organizacji związkowej, komitetu założycielskiego, posłowie, senatorowie, radni. Niewątpliwie niemalże zawsze najlepszym rozwiązaniem stosunku pracy jest obopólne, zgodne i dobrowolne oświadczenie woli o ustaniu stosunku pracy

26. WYPowiedzenie zmieniające

Wypowiedzenie warunków pracy i płacy wynikających z umowy o pracę, potocznie nazywane wypowiedzeniem zmieniającym, jest jednym ze sposobów poszukiwania oszczędności przez pracodawców. W związku z tym, iż skutki takiego działania ponosi pracownik, spróbujemy przybliżyć tą instytucję celem ułatwienia kontroli poprawności jej stosowania przez pracodawców.

Podstawowe regulacje dotyczące omawianej instytucji zawiera art. 42 kodeksu pracy. Do wypowiedzenia zmieniającego odpowiednio stosuje się przepisy o wypowiedzeniu umowy o pracę. Wypowiedzenie warunków pracy i płacy jest jednostronną czynnością prawną dokonywaną przez pracodawcę. Składa się ono z dwóch zasadniczych części: wypowiedzenia dotychczasowych warunków oraz zaproponowania nowych. Skutki złożenia przez pracodawcę oświadczenia o wypowiedzeniu zmieniającym mogą być dwojakie:

1. W założeniu prowadzić ma ona do zmiany dotychczasowych warunków stosunku pracy na niekorzyść pracownika.

Tak się też stanie, jeżeli pracownik nie złoży przed upływem połowy okresu wypowiedzenia oświadczenia o odmowie przyjęcia zaproponowanych, nowych warunków. Wtedy domniemywa się, iż wyraził na nie zgodę i po upływie okresu wypowiedzenia stosunek pracy będzie kontynuowany na nowych zasadach.

2. Rezultatem wypowiedzenia zmieniającego może być również definitywne rozwiązanie stosunku pracy

Stanie się tak w sytuacji, gdy pracownik przed upływem połowy okresu wypowiedzenia oświadczy, iż nie przyjmuje zaproponowanych warunków umowy o pracę. Należy zwrócić uwagę, iż brak zgody na nowe zasady pracownik może wyrazić w każdy sposób dostatecznie ujawniający jego wolę. W takiej sytuacji stosunek pracy rozwiąże się z upływem okresu wypowiedzenia, a do tego czasu będą obowiązywać dotychczasowe warunki.

Oświadczenie pracodawcy powinno mieć formę pisemną. Koniecznym jest również aby zawierało oprócz wypowiedzenia dotychczasowych również propozycję nowych warunków pracy i płacy. Podlega ono również konsultacji związkowej. Nie każda zmiana dotycząca stosunku pracy będzie wymagała wypowiedzenia zmieniającego, np. wypowiedzenie dotychczasowych warunków pracy lub płacy nie jest wymagane w razie powierzenia pracownikowi, w przypadkach uzasadnionych potrzebami pracodawcy, innej pracy niż określona w umowie o pracę na okres nie przekraczający 3 miesięcy w roku kalendarzowym, jeżeli nie powoduje to obniżenia wynagrodzenia i odpowiada kwalifikacjom pracownika.

W terminie 7 dni od doręczenia pracownikowi pisemnego oświadczenia o wypowiedzeniu zmieniającym pracownik może wnieść odwołanie do właściwego sądu pracy. Wniesienie odwołania nie jest równoznaczne z niewyrażeniem zgody na nowe warunki. Pracownik może wyrazić wolę kontynuowania stosunku pracy, chociażby na nowych, mniej korzystnych warunkach, a jednocześnie kwestionować wypowiedzenie zmieniające, jako dokonane z naruszeniem przepisów prawa pracy i dochodzić uznania go za bezskuteczne. Istotnym jest aby sprecyzować swoje stanowisko w tym zakresie.

27. MOBBING

Zjawisko mobbingu zdefiniowane zostało w Kodeksie pracy. Ustawodawca zdefiniował je jako działania lub zachowania ukierunkowane przeciwko pracownikowi, polegające na uporczywym i długotrwałym nękanii lub zastraszaniu pracownika. Jest to zjawisko szczególnie odczuwalne, kiedy z racji dużego bezrobocia pracodawcy bardziej niż w czasie zrównoważonego popytu i podaży na rynku pracy osiągnęli nadmiernie dominującą pozycję.

Niejednokrotnie słyszymy, iż sposoby postępowania pracodawców względem swoich pracowników dalekie są od przestrzegania obowiązujących przepisów, norm zachowań a tym samym niejednokrotnie korelują ze zjawiskiem mobbingu.

Ustawodawca wprowadzając do kodeksu pracy definicję mobbingu zobowiązał jednocześnie pracodawców do przeciwdziałania temu zjawisku. To właśnie pracodawca zobowiązany jest do podjęcia właściwych działań, aby mobbing nie występował w zakładzie pracy. Oczywiście ustawodawca nie zawęży obowiązku nie stosowania samego mobbingu tylko przez samych pracodawców, czy też osób zarządzających danym zakładem w ich imieniu, ale nakłada również taki obowiązek na innych pracowników zakładów a w pierwszej kolejności chodzących w skład kadry kierowniczej zakładów.

Ustawodawca kolejno określił odpowiedzialność pracodawcy, który odpowiada na zasadzie ryzyka. Odpowiada a więc za wszelkie zaistniałe sytuacje mobbingowe, (skutek), które mogą się zdarzyć w jego zakładzie pracy. Odpowiedzialność pracodawcy występuje nawet, jeżeli w konkretnym przypadku będzie można ustalić winę określonego kierownika to i tak pracodawca nie uwolni się od odpowiedzialności odszkodowawczej, gdyż tylko on jest jej adresatem.

Należy pamiętać, iż odpowiedzialność odszkodowawcza nie ogranicza możliwości pociągnięcia pracodawcy do odpowiedzialności karnej na podstawie art. 218 Kodeksu karnego „kto złośliwie lub uporczywie narusza prawa pracownicze wynikające ze stosunku pracy” taki czyn zagrożony jest sankcją karną w postaci kary grzywny, karą ograniczenia wolności albo karą pozbawienia wolności.

Mając powyższe na uwadze należy wskazać, iż pracownikowi, u którego mobbing przyczynił się do rozstroju zdrowia przysługuje roszczenie względem pracodawcy o odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Natomiast pracownik, który wskutek mobbingu rozwiązał umowę o pracę, ma prawo dochodzić od pracodawcy odszkodowania.

W razie rozwiązywania umowy w trybie art. 55 § 1¹ Kodeksu pracy w pisemnym oświadczeniu woli trzeba także skonkretyzować tę przyczynę, charakteryzując ją jako mobbing a tym samym jako ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracodawcy względem pracownika. W sytuacji, gdy fakt istnienia mobbingu był przedmiotem kontroli przez inspektora pracy można powołać się na protokół z kontroli Państwowej Inspekcji Pracy. Dochodzenie odszkodowania w wysokości minimalnego wynagrodzenia może nie przybierać formy sporu sądowego, jeżeli okoliczności wskazujące na mobbing są oczywiste

albo zostały uznane przez inspektora pracy. Trzeba jednak pamiętać, że inspektor pracy nie jest organem uprawnionym do rozstrzygania sporów ze stosunku pracy. W przypadku jednak żądania przez pracownika wyższego odszkodowania niż minimalne wynagrodzenie i nie dojścia do porozumienia z pracodawcą, spór oczywiście będzie rozstrzygany tylko przez sąd pracy.

28. URLOP WYCHOWAWCZY

Urlop wychowawczy przysługuje pracownikowi, który jest zatrudniony co najmniej 6 miesięcy i przysługuje w wymiarze do 3 lat, lecz nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 4 roku życia.

Do sześciomiesięcznego okresu zatrudnienia wlicza się poprzednie okresy zatrudnienia. Urlop wychowawczy udzielany jest na pisemny wniosek pracownika w celu sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem. Rodzice lub opiekunowie dziecka, którzy spełniają warunki do korzystania z urlopu wychowawczego, mogą z niego jednocześnie korzystać jedynie przez okres nie przekraczający 3 miesięcy.

Pracownicy korzystający z urlopu wychowawczego są objęci tzw. szczególną ochroną trwałości stosunku pracy. Oznacza to, iż w okresie od dnia złożenia przez pracownika wniosku o udzielenie urlopu wychowawczego do dnia zakończenia tego urlopu, pracodawca nie może wypowiedzieć ani rozwiązać umowy o pracę. Rozwiązanie przez pracodawcę umowy w tym czasie dopuszczalne jest tylko w razie ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy oraz w przypadku, gdy zachodzą przyczyny uzasadniające rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika (art. 186¹ § 1 Kodeksu Pracy).

Urlop wychowawczy jest bezpłatny. Jednakże zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych, matce lub ojcu dziecka bądź opiekunowi dziecka, uprawnionemu do urlopu wychowawczego przysługuje dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego.

Pracownik może zrezygnować z urlopu wychowawczego i powrócić do pracy w każdym czasie, za zgodą pracodawcy, bądź po uprzednim zawiadomieniu pracodawcy, najpóźniej na 30 dni przed terminem zamierzonego podjęcia pracy (art. 186³ Kodeksu pracy).

Po zakończeniu urlopu wychowawczego pracodawca dopuszcza pracownika do pracy na dotychczasowym stanowisku, a jeżeli nie jest to możliwe, na stanowisku równorzędnym z zajmowanym przed rozpoczęciem urlopu lub na innym stanowisku odpowiadającym jego kwalifikacjom zawodowym, za wynagrodzeniem nie niższym od wynagrodzenia przysługującego pracownikowi w dniu podjęcia pracy na stanowisku zajmowanym przed urlopem wychowawczym (art. 186⁴ Kodeksu Pracy).

Pracownik uprawniony do urlopu wychowawczego może żądać obniżenia wymiaru czasu pracy do wymiaru nie niższego niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy, w okresie w którym mógłby korzystać z urlopu wychowawczego. W tym celu powinien złożyć stosowny wniosek u pracodawcy. Pracodawca jest zobowiązany uwzględnić wniosek pracownika (art. 186⁷ § 1 Kodeksu Pracy).

29. URLOP OKOLICZNOŚCIOWY

Urlopy okolicznościowe to nazwa potoczna, używana jest do określenia dni, w których pracownik jest zwolniony od obowiązku świadczenia pracy. Pracodawca ma zaś obowiązek wypłacić za taki dzień wynagrodzenie. Urlopy te związane są z ważnymi wydarzeniami rodzinnymi i osobistymi pracownika.

Wykaz zwolnień urlopowych, jakich pracodawca musi udzielać swoim pracownikom:

- 1 dzień w razie ślubu dziecka pracownika,
- 1 dzień w razie zgonu i pogrzebu siostry, brata, teściowej, teścia, babci, dziadka pracownika,
- 1 dzień w przypadku zgonu i pogrzebu innej osoby, będącej na utrzymaniu lub pod bezpośrednią opieką pracownika,

- 2 dni w związku ze ślubem pracownika,
- 2 dni w razie urodzenia się dziecka,
- 2 dni w razie zgonu i pogrzebu małżonka pracownika, jego dziecka, ojca matki, ojczyma lub macochy.

Na pracodawcę ciąży obowiązek udzielania wyżej wymienionych zwolnień okolicznościowych. Oznacza to, że nie ma prawa odmówić pracownikom określonych dni wolnych. Pracownik musi wcześniej wystąpić z wnioskiem o udzielenie urlopu okolicznościowego.

Pracodawca nie może udzielić urlopu okolicznościowego z własnej inicjatywy. Pracownik musi sam zwrócić się do niego z odpowiednim wnioskiem. Pozytywne rozpatrzenie wniosku nie zależy od dobrej woli przełożonego. Ma on obowiązek udzielenia dni wolnych.

Za okres zwolnienia od pracy w związku z ważnymi okolicznościami rodzinnymi pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia.

Z prawa do urlopu nie musi się korzystać w dniu danego wydarzenia, np. w dniu ślubu czy w dniu narodzin dziecka. Jeśli pracownik uprawniony jest do 2 dni, nie ma obowiązku wykorzystania ich dzień po dniu – można wnioskować o przyznanie dni wolnych razem lub osobno. Warunkiem jest jednak, by czas ten był powiązany z danym wydarzeniem rodzinnym. Dni wolne od pracy powinny być wykorzystane w możliwie bliskim terminie od wystąpienia okoliczności, na podstawie których wnioskuje się o urlop. W przypadku pogrzebu może to być okres przygotowań do pogrzebu lub dzień po pogrzebie. Podobnie rzecz ma się ze ślubem. W razie narodzin dziecka dni wolne można przeznaczyć np. na przywiezienie dziecka ze szpitala do domu lub załatwienie formalności w urzędzie stanu cywilnego.

Jeżeli pracodawca tego zażąda, powinno się dostarczyć dokument uprawniający do zwolnienia okolicznościowego.

Dokumentem takim jest:

- odpis skróconego aktu urodzenia dziecka,
- odpis aktu małżeństwa,
- odpis aktu zgonu

V. ZASIŁKI I ŚWIADCZENIA

30. ZASIŁEK PIELEGNACYJNY

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje następującej kategorii osób:

- 1) Niepełnosprawnemu dziecku;
- 2) Osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 lat, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- 3) Osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 lat, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, pod warunkiem że niepełnosprawność powstała do ukończenia 21 roku życia;
- 4) Osobie, która ukończyła 75 lat;

Zasiłek przysługuje obywatelom polskim, a także cudzoziemcom, ale po spełnieniu dodatkowych wymogów.

Nie przysługuje on osobom przebywającym w instytucjach zapewniających całodobowe utrzymanie, np. domu pomocy społecznej, czy schroniska dla nieletnich. Nie przysługuje on także, gdy członek rodziny pobiera zagranicą świadczenia na pokrycie wydatków związanych z pielęgnacją danego członka rodziny

w Polsce. Nie otrzymają go również osoby uprawnione do wypłaty zasiłku na podstawie ustawy o Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W kwestiach zasiłku pielęgnacyjnego władne są orzekać powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności, wnioski składa się w terminie 3 miesięcy od wydania orzeczenia o stopniu niepełnosprawności.

W sytuacji, gdy orzeczenie o niepełnosprawności utraciło swoją ważność, procedurę trzeba niejako rozpocząć od nowa, tj. złożyć wniosek o orzeczenie niepełnosprawności a po jej orzeczeniu wniosek o ustalenie prawa do zasiłku.

31. ŚWIADCZENIE PIELEGNACYJNE

Świadczenie pielęgnacyjne jest świadczeniem pieniężnym, o które ubiegać się mogą osoby rezygnujące z zatrudnienia w celu podjęcia opieki nad poważnie niepełnosprawnym członkiem rodziny. Wraz z wypłatą świadczenia odprowadzana jest składka emerytalno-rentowa, która umożliwia nabycie uprawnień emerytalnych osobom pobierającym świadczenie.

Zgodnie z zapisami ustawy, świadczenie pielęgnacyjne przysługuje:

1. matce albo ojcu,
2. osobom, na których zgodnie z przepisami kodeksu rodzinnego i opiekuńczego ciąży obowiązek alimentacyjny, to jest krewnym w linii prostej oraz rodzeństwu, w tym rodzinie zastępczej spokrewnionej z dzieckiem (za krewnych w linii prostej kodeks rodzinny uważa zstępnych i wstępnych, zstępnym jest syn czy wnuk, natomiast wstępnym ojciec i dziadek; do rodzeństwa zalicza się osoby mające choćby jednego wspólnego przodka, dotyczy to rodzeństwa naturalnego i przyrodniego),
3. opiekunowi faktycznemu dziecka,
4. osobie innej niż spokrewniona w pierwszym stopniu, na której ciąży obowiązek alimentacyjny, w przypadku gdy nie ma osoby spokrewnionej w pierwszym stopniu albo gdy osoba ta nie jest w stanie sprawować opieki,

jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą:

1. legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, albo
2. osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje w wysokości 520 zł miesięcznie.

Świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje jeżeli:

1. osoba sprawująca opiekę ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty socjalnej, zasiłku stałego, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego lub nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego,
2. osoba wymagająca opieki pozostaje w związku małżeńskim
3. osoba wymagająca opieki została umieszczona w rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej z dzieckiem, albo, w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-

wychowawczym i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu, z wyjątkiem zakładów opieki zdrowotnej,

4. osoba w rodzinie ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury na to dziecko,
5. osoba w rodzinie ma ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, albo do świadczenia pielęgnacyjnego na to lub na inne dziecko w rodzinie,
6. na osobę wymagającą opieki członek rodziny jest uprawniony za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Prawo do świadczenia pielęgnacyjnego ustala się na czas nieokreślony, chyba że orzeczenie o niepełnosprawności lub orzeczenie o stopniu niepełnosprawności zostało wydane na czas określony. W przypadku wydania orzeczenia o niepełnosprawności lub orzeczenia o stopniu niepełnosprawności na czas określony prawo do świadczenia pielęgnacyjnego ustala się do ostatniego dnia miesiąca, w którym upływa termin ważności orzeczenia.

Za osobę pobierającą świadczenie pielęgnacyjne wójt, burmistrz lub prezydent miasta opłaca składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od podstawy odpowiadającej wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych przez okres niezbędny do uzyskania okresu ubezpieczenia (składkowego i nieskładkowego) odpowiednio 20-letniego przez kobietę i 25-letniego przez mężczyznę, jednak nie dłużej niż przez 20 lat.

32. ZASIŁEK CHOROBY

Podstawowe kwestie dotyczące zasiłku chorobowego znajdują się w art. 17 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa i tak:

1. Ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z celem tego zwolnienia traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia.
2. Zasiłek chorobowy nie przysługuje w przypadku, gdy zaświadczenie lekarskie zostało sfalszowane
3. Okoliczności, o których mowa w ust. 1 i 2, ustala się w trybie określonym w art. 68.

Jak wynika z powyższego można wskazać na dwie zasadnicze przesłanki utraty prawa do zasiłku chorobowego: 1. wykonywanie w trakcie zwolnienia pracy zarobkowej;

2. wykorzystywanie zwolnienia od pracy w sposób niezgodny z jego celem.

Są to przesłanki niezależne od siebie, a więc wystarczy zaistnienie jednej z nich, aby utracić prawo do zasiłku.

Zakres znaczeniowy pojęcia „praca zarobkowa” nie jest jednoznacznie zdefiniowany. Wydaje się, iż dominuje tendencja do jego szerokiego rozumienia. Pracą zarobkową na gruncie komentowanego przepisu określa się wszelką aktywność ludzką, która zmierza do uzyskania zarobku, nawet gdyby miała ona polegać na czynnościach nieobciążających organizmu ubezpieczonego w istotny sposób. Wykonywanie przez pracownika nawet sporadycznej i nieobciążającej pracy podczas zwolnienia lekarskiego skutkuje obowiązkiem zwrotu zasiłku chorobowego.

Dруга z przesłanek również nie została zdefiniowana, co pozostawiać musi skutek w postaci zaistnienia pewnego pola dla jej interpretowania. Ogólnie stwierdzić należy, iż chodzi o zachowania, które mogłyby kolidować z powrotem do zdrowia. Zakłada się, iż celem zwolnienia jest powrót do zdrowia, w związku z tym osoba pobierająca zasiłek powinna powstrzymać się od czynności mogących stać z nim w sprzeczności lub powodować przedłużenie okresu zwolnienia. Trudno znaleźć ogólną formułę, która miałaby zastosowanie do każdej sytuacji, gdyż tak jak różne są choroby, tak samo różny będzie pożądany model postępowania (co będzie niekorzystne w jednym schorzeniu, w innym może być dozwolone).

Każda sprawa winna być więc rozpatrywana indywidualnie. Oczywiście, są czynności, które w każdym przypadku będą stanowiły o niewłaściwym wykorzystywaniu zwolnienia, jak np. spożywanie alkoholu.

Kontroli poprawności wykorzystywania zwolnienia chorobowego mogą dokonywać ZUS i pracodawca. W przypadku stwierdzenia wystąpienia wyżej opisanych okoliczności ZUS jest uprawniony do wydania decyzji o utracie prawa do zasiłku chorobowego za cały okres w trakcie którego stwierdzono nieprawidłowość oraz zobowiązaniu do jego zwrotu. Jeżeli uznajemy, iż decyzja jest błędna, w terminie 30 dni możemy złożyć odwołanie do właściwego sądu rejonowego sądu pracy i ubezpieczeń społecznych.

33. RENTA SOCJALNA

Ustawa z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. Nr 135, poz. 1268 z późn. zm.) reguluje zasady i tryb przyznawania oraz wypłaty renty socjalnej. Renta socjalna przysługuje z powodu całkowitej niezdolności do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu.

Renta socjalna może być:

- 1) stała - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest trwała;
- 2) okresowa - jeżeli całkowita niezdolność do pracy jest okresowa. W takim przypadku renta socjalna okresowa przysługuje przez okres wskazany w decyzji.

Renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy, ale ta całkowita niezdolność do pracy musi być skutkiem naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- 1) przed ukończeniem 18. roku życia;

lub

- 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej - przed ukończeniem 25. roku życia (pod pojęciem szkoły należy rozumieć szkołę podstawową, gimnazjum, szkołę ponadgimnazjalną, szkołę ponadpodstawową, tj. szkołę średnią, zasadniczą szkołę zawodową, zasadniczą szkołę przyzakładową; bez względu na to czy szkoła ta ma charakter szkoły publicznej, czy niepublicznej; za naukę w szkole wyższej uważa się naukę w systemie dziennym, wieczorowym, zaocznym, eksternistycznym, a także naukę w charakterze wolnego słuchacza);

lub

- 3) w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej (bez ograniczeń wiekowych).

Istotne jest, że naruszenie sprawności organizmu musi nastąpić w którymś z wyżej wymienionych okresów, natomiast całkowita niezdolność do pracy, będąca następstwem takiego naruszenia, może powstać później np. w okresie ubiegania się o rentę socjalną. np. jeżeli osoba ubiegająca się o rentę socjalną doznała naruszenia sprawności organizmu w wieku 18 lat, w trakcie nauki w szkole, nabywa ona prawo do renty socjalnej, nawet wtedy gdy całkowita niezdolność do pracy spowodowana tym naruszeniem powstała dopiero w wieku 30 lat.

Prawo do renty socjalnej przysługuje obywatelowi polskiemu lub w określonych sytuacjach także cudzoziemcowi pod warunkiem zamieszkiwania i przebywania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Renta socjalna nie przysługuje osobie uprawnionej do emerytury, uposażenia w stanie spoczynku, renty z tytułu niezdolności do pracy, renty inwalidzkiej lub pobierającej świadczenie o charakterze rentowym z instytucji zagranicznych, renty strukturalnej, a także osobie uprawnionej do zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego lub nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

Renta socjalna nie przysługuje osobie będącej właścicielem lub posiadaczem (samoistnym lub zależnym) nieruchomości rolnej w rozumieniu Kodeksu cywilnego o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 5 ha przeliczeniowych. Osobie będącej współwłaścicielem nieruchomości rolnej nie przysługuje renta socjalna, jeśli udział tej osoby przekracza 5 ha przeliczeniowych.

Renta socjalna nie przysługuje również za okres tymczasowego aresztowania lub odbywania kary pozbawienia wolności. Osoba tymczasowo aresztowana lub odbywająca karę pozbawienia wolności jest obowiązana niezwłocznie powiadomić właściwy organ wypłacający rentę socjalną o tymczasowym aresztowaniu lub o odbywaniu kary pozbawienia wolności. Obowiązek ten spoczywa również na dyrektorze aresztu lub zakładu karnego.

Osobie tymczasowo aresztowanej lub odbywającej karę pozbawienia wolności samotnie gospodarującej, nieposiadającej innego przychodu i niemającej prawa do renty rodzinnej, która jest właścicielem lokalu mieszkalnego (domu jednorodzinnego), której przysługuje spółdzielcze prawo do lokalu lub która jest najemcą lokalu mieszkalnego wchodzącego w skład mieszkaniowego zasobu gminy, innych jednostek samorządu terytorialnego albo stanowiącego własność Skarbu Państwa lub państwowych osób prawnych, może być wypłacane 50 % kwoty renty socjalnej, jeżeli zobowiąże się pisemnie, że z kwoty tej będzie dokonywała opłat z tytułu czynszu lub innych należności za lokal mieszkalny (dom jednorodzinny), a w lokalu (domu jednorodzinnym) nie przebywają inne osoby.

Postępowanie w sprawie przyznania renty socjalnej wszczyna się na podstawie wniosku osoby ubiegającej się o rentę socjalną lub jej przedstawiciela ustawowego.

Wniosek o rentę socjalną składa się - wraz z wymaganymi dokumentami - do właściwej ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu osoby ubiegającej się o rentę socjalną, jednostki organizacyjnej ZUS.

Prawo do renty socjalnej zawieszają się w razie osiągnięcia przez osobę uprawnioną do renty socjalnej przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

Zawieszeniu podlega renta socjalna w razie osiągnięcia przychodów z tytułu zatrudnienia, służby lub innej pracy zarobkowej albo pozarolniczej działalności gospodarczej.

Na zawieszenie prawa do renty socjalnej wpływa przychód uzyskany z tytułu:

- wykonywania pracy w ramach stosunku pracy,
- wykonywania pracy nakładczej, na podstawie umowy o pracę nakładczą,
- wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia i umowy agencyjnej oraz współpracy przy wykonywaniu tych umów,
- wykonywania umowy o świadczenie usług (innej niż umowa zlecenia lub umowa agencyjna), do której zgodnie z kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia oraz współpracy przy wykonywaniu tej umowy,
- wykonywania pracy na podstawie umowy zlecenia, agencyjnej, innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego stosuje się przepisy o zleceniu, umowy o dzieło, zawartej z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy,
- pozarolniczej działalności gospodarczej oraz współpracy przy jej wykonywaniu,
- wykonywania pracy w rolniczej spółdzielni produkcyjnej, spółdzielni kółek rolniczych i w zespołowych gospodarstwach rolnych tych spółdzielni,
- pobierania stypendium sportowego, w wysokości stanowiącej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

Za przychód mający wpływ na kwestię zawieszenia prawa do renty socjalnej traktuje się również kwoty pobranych zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego oraz wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, a także kwoty świadczenia rehabilitacyjnego i wyrównawczego, zasiłku wyrównawczego i dodatku wyrównawczego.

Ustalając przychód z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczeń społecznych dla celów zawieszenia świadczenia, przyjmuje się również przychody uzyskane przez osoby wyłączone z obowiązku ubezpieczeń społecznych z uwagi na posiadanie ustalonego prawa do renty rodzinnej albo

wykonywując działalność niepodlegającą temu obowiązkowi z uwagi na podleganie obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z innego tytułu - wówczas uwzględnia się łączną kwotę przychodu.

Prawo do renty socjalnej podlega zawieszeniu dopiero w przypadku, gdy osoba uprawniona do renty socjalnej osiągnęła przychód w łącznej kwocie przekraczającej 30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych, tj. w miesiącu, w którym przychód przekroczył tę granicę.

Osoba pobierająca rentę socjalną lub jej przedstawiciel ustawowy są obowiązani niezwłocznie powiadomić organ wypłacający rentę socjalną o osiągnięciu przychodu w kwocie powodującej zawieszenie prawa do renty socjalnej. Powiadomienie następuje w formie pisemnego oświadczenia. W przypadku gdy składki na ubezpieczenia społeczne są odprowadzane przez płatnika składek, osoba pobierająca rentę socjalną jest obowiązana do przedstawienia zaświadczenia określającego kwotę przychodu.

Należy mieć na uwadze, że organ wypłacający rentę socjalną może wystąpić do urzędu skarbowego o przekazanie informacji o wysokości przychodów objętych podatkiem dochodowym od osób fizycznych lub zryczałtowanym podatkiem dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne lub informacji o opodatkowaniu działalności na zasadzie karty podatkowej w celu dokonania weryfikacji oświadczenia złożonego przez osobę pobierającą rentę.

34. RENTA RODZINNA

Renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń.

Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy.

Renta rodzinna przysługuje także uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci pobierała zasiłek przedemerytalny, świadczenie przedemerytalne lub nauczycielskie świadczenie kompensacyjne. W takim przypadku przyjmuje się, że osoba zmarła spełniała warunki do uzyskania renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Do renty rodzinnej uprawnieni są następujący członkowie rodziny

- 1) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione;
- 2) przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, w tym również w ramach rodziny zastępczej;
- 3) małżonek (wdowa i wdowiec);
- 4) rodzice.

Dzieci:

Dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2. Jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Wnuki, rodzeństwo, inne dzieci:

Przyjęte na wychowanie i utrzymanie wnuki, rodzeństwo i inne dzieci w tym również w ramach rodziny zastępczej, które przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności,

mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli spełniają warunki określone wiekowe jak dla dzieci, a ponadto:

- 1) zostały przyjęte na wychowanie i utrzymanie co najmniej na rok przed śmiercią ubezpieczonego (emeryta lub rencisty), chyba że śmierć była następstwem wypadku, oraz
- 2) nie mają prawa do renty po zmarłych rodzicach, a gdy rodzice żyją, jeżeli:
 - a) nie mogą zapewnić im utrzymania albo
 - b) ubezpieczony (emeryt lub rencista) lub jego małżonek był ich opiekunem ustanowionym przez sąd.

Wdowa i wdowiec:

Wdowy i wdowcy mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) w chwili śmierci męża lub żony osiągnęli wiek 50 lat lub byli niezdolni do pracy albo
- 2) wychowują co najmniej jedno z dzieci, wnuków lub rodzeństwa uprawnione do renty rodzinnej po zmarłym mężu lub żonie, które nie osiągnęło 16 lat, a jeżeli kształci się w szkole - 18 lat życia, lub jeżeli sprawuje pieczę nad dzieckiem całkowicie niezdolnym do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolnym do pracy, uprawnionym do renty rodzinnej.

Prawo do renty rodzinnej nabywa również wdowa lub wdowiec, którzy osiągnęli wiek 50 lat lub stali się niezdolni do pracy po śmierci męża lub żony, nie później jednak niż w ciągu 5 lat od jego / jej śmierci lub od zaprzestania wychowywania osób wymienionych w pkt 2.

Małżonka/Małżonek rozwiedziona/ny lub wdowa/wdowiec, którzy do dnia śmierci męża nie pozostawali z nim/ z nią we wspólności małżeńskiej, mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków jak dla wdowy czy wdowca mieli w dniu śmierci męża lub żony prawo do alimentów z jego / jej strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową.

Wdowa lub wdowiec, którzy nie spełniają warunków do renty rodzinnej określonych w pkt 1 i pkt 2 i nie mają niezbędnych źródeł utrzymania mają prawo do okresowej renty rodzinnej:

- 1) przez okres jednego roku od chwili śmierci męża;
- 2) w okresie uczestniczenia w zorganizowanym szkoleniu mającym na celu uzyskanie kwalifikacji do wykonywania pracy zarobkowej, nie dłużej jednak niż przez 2 lata od chwili śmierci męża.

Rodzice:

Za rodziców w rozumieniu ustawy uważa się również ojczyma i macochę oraz osoby przysposabiające.

Rodzice mają prawo do renty rodzinnej, jeżeli:

- 1) ubezpieczony (emeryt lub rencista) bezpośrednio przed śmiercią przyczyniał się do ich utrzymania;
- 2) spełniają odpowiednio warunki określone dla wdowy i wdowca.

Wysokość renty:

- 1) dla jednej osoby uprawnionej - 85% świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu
- 2) dla dwóch osób uprawnionych - 90% świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu
- 3) dla trzech i więcej osób uprawnionych - 95% świadczenia, które przysługiwałoby zmarłemu.

Wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna, która w razie konieczności dzielona jest w równych częściach między uprawnionych.

Jeżeli do renty rodzinnej uprawniona jest sierota zupełna, przysługuje jej dodatek dla sierot zupełnych.

Wniosek o rentę rodzinną składa się do ZUS-u.

35. RENTA Z TYTUŁU NIEZDOLNOŚCI DO PRACY

Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy ustala i wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Prawo do tej renty przysługuje osobie ubezpieczonej, tzn. takiej, która odprowadza do ZUS składki na ubezpieczenie emerytalno-rentowe. Ponadto osoba ta musi spełnić łącznie następujące warunki:

- być niezdolna do pracy, czyli ma orzeczony stopień niepełnosprawności przez lekarza orzecznika ZUS,
- niezdolność do pracy musi powstać w okresie odprowadzania składek na ubezpieczenie społeczne do ZUS, pobierania zasiłku chorobowego, opiekuńczego, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów

Warunek ten nie musi być spełniony przez ubezpieczonych całkowicie niezdolnych do pracy, jeśli kobieta posiada okres składkowy i nieskładkowy wynoszący 20 lat, a mężczyzna – 25 lat

- posiadać wymagany okres składkowy i nieskładkowy

Warunek ten nie jest wymagany od ubezpieczonego, którego niezdolność do pracy została spowodowana wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy (art. 57, 57a, 57b Ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Okresy składkowe, to okresy w których odprowadzane były składki na ubezpieczenie społeczne do ZUS. Zazwyczaj oznacza jest to okres zatrudnienia, ale też np. okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych.

Okresy nieskładkowe, to np. okres pobierania zasiłku chorobowego, świadczenia rehabilitacyjnego, renty z tytułu niezdolności do pracy. Górna granica zaliczanych okresów nieskładkowych to 1/3 okresów składkowych.

Okresy składkowe i nieskładkowe powinny wynosić co najmniej:

- 1 rok - jeżeli niezdolność do pracy powstała przed ukończeniem 20 lat,
- 2 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 20 do 22 lat,
- 3 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 22 do 25 lat,
- 4 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 25 do 30 lat,
- 5 lat - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat. W tym przypadku 5 lat powinno przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niepełnosprawności.

Jeśli o rentę stara się osoba mająca wymagany staż do nabycia prawa do emerytury, tj. kobieta z 20-to letnim stażem, a mężczyzna z 25-cio letnim stażem i osoba ta ma orzeczoną całkowitą niezdolność do pracy, to nie obowiązuje jej wymóg posiadania 5 lat okresów składkowych i nieskładkowych w ostatnim dziesięcioleciu.

Renta jest przyznawana na taki okres, na jaki lekarz orzecznik ZUS orzeka niezdolność do pracy. Regułą jest, że niezdolność do pracy orzeka się na okres nie dłuższy niż 5 lat (art. 13 Ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Wyjątkiem jest sytuacja, gdy lekarz orzecznik oceni, że nie ma szans na odzyskanie zdolności do pracy przed upływem 5 lat. Wtedy może orzec niepełnosprawność na okres dłuższy, a nawet na stałe. Obecnie bardzo rzadko jest orzekana stała niezdolność do pracy.

Tak więc renta może być przyznana:

- **na stałe**, jeśli lekarz orzecznik orzekł, że niepełnosprawność jest trwała lub
- **na czas określony**, jeśli orzeczenie o niepełnosprawności jest czasowe (art. 59 Ustawy o emeryturach i rentach z FUS)
- **na czas przekwalifikowania** – jeśli lekarz orzecznik orzekł celowość przekwalifikowania zawodowego (renta szkoleniowa).

Renta jest przyznawana na wniosek zainteresowanego. Wnioski o rentę z tytułu niezdolności do pracy należy złożyć w:

- oddziale ZUS, właściwego ze względu na miejsce naszego stałego pobytu,
- zakładzie pracy,
- zakładzie karnym/areszcie – jeśli odbywamy karę pozbawienia wolności.

Do wniosku należy dołączyć:

- dokument stwierdzający datę urodzenia,
- kwestionariusz wskazujący okresy składkowe i nieskładkowe
- świadectwa pracy bądź inne dokumenty potwierdzające okresy składkowe i nieskładkowe,
- zaświadczenie pracodawcy o zatrudnieniu i osiąganych dochodach,
- zaświadczenie o stanie zdrowia wystawione przez lekarza prowadzącego wraz z wynikami badań i dokumentacją leczenia,
- ankietę z wywiadem zawodowym wypełnioną przez zakład pracy.

ZUS powinien wydać decyzję w sprawie prawa do renty w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji (art. 118 ust.1 Ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Świadczenie wydaje się od miesiąca, w którym powstało prawo do świadczeń, nie wcześniej niż został zgłoszony wniosek (art. 129 Ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Jeśli uznamy, że decyzja nie jest zgodna z przepisami lub ze stanem faktycznym, możemy się od niej odwołać do Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, ale wnosimy za pośrednictwem oddziału ZUS, który zaskarżoną decyzję wydał. Aby odwołanie zostało rozpatrzone musimy je wnieść w terminie miesiąca od dnia doręczenia decyzji. Tryb i termin odwołania zawsze podany jest w decyzji. ZUS rozpatruje odwołanie i może decyzję zmienić, a jeśli jej nie zmieni, to przesyła odwołanie do sądu. Jeśli nie wniesiemy odwołania w terminie, to decyzja staje się prawomocna. Postępowanie odwoławcze jest wolne od opłat. Jeśli jednak przegramy sprawę w sądzie, to możemy zostać obciążeni kosztami procesowymi.

Jeśli wniesiemy odwołanie od decyzji ZUS, a nasza argumentacja dotyczy kwestii stopnia lub daty powstania niezdolności do pracy (czyli orzeczenia lekarza orzecznika ZUS), to sąd odrzuci nasze odwołanie, jeśli wcześniej nie wnosiliśmy skargi na orzeczenie do komisji lekarskiej ZUS (art. 477 § 9 § 31 Kodeksu postępowania cywilnego).

Warto zapamiętać, że:

- przed wniesieniem odwołania, powinniśmy zapoznać się z pouczeniem, które jest w decyzji,
- odwołanie wnosimy za pośrednictwem ZUS, który decyzję wydał,
- przed wniesieniem odwołania, należy zastanowić się jak je uzasadnimy,
- odwołanie trzeba podpisać.

Orzekanie o niezdolności do pracy

Lekarz orzecznik ZUS może orzec jeden z trzech stopni niezdolności do pracy:

- częściową niezdolność do pracy
- całkowitą niezdolność do pracy
- całkowitą niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji

Niezdolną do pracy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy nawet po przekwalifikowaniu.

Całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy, natomiast częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji (art. 12 Ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Gdy zostanie stwierdzone naruszenie organizmu w stopniu powodującym konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy ze strony innych osób w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych – orzeka się niezdolność do samodzielnej egzystencji (art. 13 ust.5 Ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Niezdolność do pracy orzeka się na okres nie dłuższy niż 5 lat (art. 13 ust.2 Ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

W przypadkach, gdy stan zdrowia, według wiedzy medycznej nie rokuje odzyskania zdolności do pracy przed upływem 5 lat, niezdolność do pracy może być orzeczona na okres dłuższy.

Wyjątkiem są osoby, którym brakuje mniej niż 5 lat do osiągnięcia wieku emerytalnego (60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn). Jeśli osoby takie, przed badaniem przez lekarza orzecznika, były uprawnione do renty z tytułu niezdolności do pracy przez co najmniej 5 lat otrzymują orzeczenie o niezdolności do czasu osiągnięcia wieku emerytalnego (art. 13 ust. 3a Ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Lekarz orzecznik wydaje orzeczenie o niepełnosprawności na podstawie badania oraz dokumentacji medycznej. Orzeczenie o niepełnosprawności może zostać wydane tylko na podstawie dokumentacji medycznej, jeśli lekarz uzna ją za wystarczającą.

Po badaniu przez lekarza orzecznika otrzymamy orzeczenie (zazwyczaj pocztą), z oznaczeniem stopnia niezdolności do pracy i okresu w jakim ta niezdolność powstała.

Jeśli lekarz orzecznik wydał orzeczenie z którym się nie zgadzamy (np. uważamy, powinien być orzeczony wyższy stopień niezdolności do pracy, albo, że niezdolność do pracy powstała w innym okresie niż to określił lekarz) mamy prawo wnieść sprzeciw od orzeczenia do komisji lekarskiej ZUS, w ciągu 14 dni od dnia doręczenia tego orzeczenia (art. 12, 14 Ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Warto dokładnie zapoznać się z treścią tego orzeczenia, gdyż w dużej mierze od niego zależy, czy nabędziemy prawo do renty. Jeśli nie wniesiemy od niego sprzeciwu, tylko będziemy czekać na wydanie decyzji, może być za późno na uzyskanie prawa do renty.

Przywrócenie prawa do renty

Prawo do renty, które ustalo z powodu ustapienia niezdolności do pracy, podlega przywróceniu, jeżeli w ciągu 18 miesięcy od ustania prawa do renty ubezpieczony ponownie stał się niezdolny do pracy (art. 61 Ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Renta wyjątkowa

Renta wyjątkowa jest świadczeniem finansowym, o które możemy ubiegać się wtedy, gdy z jakiś ważnych przyczyn nie nabyliśmy uprawnień do renty z tytułu niezdolności do pracy lub emerytury albo osoba, po której mamy uzyskać rentę rodzinną z ważnych powodów nie spełniała wymaganych warunków. Istotne jest jednak podleganie, chociaż przez jakiś czas, systemowi ubezpieczeń społecznych.

Jest to świadczenie przyznawane uznaniowo. Oznacza to, że nie ma szczegółowo określonych zasad i kryteriów przyznawania tego typu świadczeń.

Są dwa rodzaje rent przyznawanych w szczególnym trybie:

1. Przyznawane przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (art. 83 Ustawy o emeryturach i rentach z FUS)
2. Przyznawane przez Prezesa Rady Ministrów, czyli premiera rządu Rzeczypospolitej Polskiej (art.82 Ustawy o emeryturach i rentach z FUS)

Świadczenie przyznawane przez Prezesa ZUS

Osoba, która nie spełnia warunków do uzyskania emerytury lub renty określonych w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych może zwrócić się z wnioskiem do Prezesa ZUS o przyznanie emerytury lub renty w drodze wyjątku.

Aby uzyskać tego typu świadczenie we wniosku należy wykazać:

- szczególne okoliczności z powodu, których nie nabyliśmy prawa do "zwykłej" emerytury lub renty. W przypadku ubiegania się o rentę rodzinną, należy wykazać szczególne okoliczności w wyniku których zmarła osoba, po której mamy uzyskać rentę, nie spełniała kryteriów;
- niemożność podjęcia pracy lub innej działalności zarobkowej z powodu naszej całkowitej niezdolności do pracy lub wieku;
- brak niezbędnych środków utrzymania.

Wszystkie wymienione przesłanki muszą występować łącznie, co oznacza, iż brak środków do życia nie jest wystarczającym warunkiem uzyskania świadczenia w drodze wyjątku. Ponadto sytuacja, w jakiej się znaleźliśmy powinna mieć charakter stały. Istotne jest również wykazanie się jakimkolwiek okresem ubezpieczenia z tym im dłuższy jest okres kiedy były odprowadzane składki na ubezpieczenie społeczne tym większe szanse uzyskania renty w drodze wyjątku.

Aby uzyskać świadczenie w drodze wyjątku trzeba złożyć wniosek do Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. We wniosku należy odnieść się do wszystkich trzech przesłanek, które zostały wymienione. Jeśli Prezes ZUS wyda decyzję pozytywną świadczenie zostanie przyznane nam od momentu wydania decyzji. Świadczenie to może być przyznane na czas określony. Jeśli otrzymamy decyzję negatywną możemy w ciągu 14 dni zwrócić się do prezesa ZUS o ponowne rozpatrzenie wniosku.

Renta z tytułu niezdolności do pracy a uzyskiwanie dochodów z pracy

Osoby mające orzeczenie o niezdolności do pracy mogą podejmować pracę zarobkową. Nawet orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy, nie jest zakazem wykonywania pracy.

Ubezpieczony, który cierpi na chorobę zawodową może otrzymywać rentę i wykonywać inną pracę, pod warunkiem, że nie wykorzystuje w niej kwalifikacji, które stracił w wyniku choroby. Ubezpieczony, który jest częściowo niezdolny do pracy w wyniku choroby zawodowej, może otrzymywać rentę i pracować na stanowisku o niższych zarobkach i kwalifikacjach.

Podejmowanie pracy i osiąganie z tego tytułu zarobków ma wpływ na otrzymywanie renty z ZUS, gdyż może powodować jej zmniejszenie a nawet zawieszenie.

36. OGÓLNOPOLSKIE INFOLINIE TEMATYCZNE I INNE FORMY DARMOWEGO PORADNICTWA SPECJALISTYCZNEGO – W RAMACH DZIAŁAŃ INSTYTUCJI PUBLICZNYCH LUB NA ICH ZLECENIE

NAZWA JEDNOSTKI	ZAKRES PORADNICTWA	ADRES	TELEFON odpłatność połączeń	DOSTĘPNOŚĆ dni i godziny	WWW e-mail	KRYTERIA DOSTĘPU
PSYCHOLOGICZNE						
Centrum wsparcia dla osób w stanie kryzysu psychicznego	Kryzysy psychiczne, stany depresyjne, myśli samobójcze	Fundacja ITAKA skr. pocztowa 127 00-958 Warszawa 66	800 70 2222 bezpłatna infolinia	24 godz. przez 7 dni w tygodniu	www.liniiawsparcia.pl porady@liniiawsparcia.pl	Dla osób będących w kryzysie psychicznym

(zlecenie NFZ)						
PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY DOMOWEJ						
Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska linia”	- wsparcie - pomoc psychologiczna, - informacja o najbliższym miejscu pomocy w problemach przemocy domowej	Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Al. Jerozolimskie 155 02-326 Warszawa	800 120 002 Bezpłatna infolinia	pn. – sob. godz. 08.00–22.00 ndz. i święta godz. 08.00–16.00	www.niebieskalinia.info o biuro@niebieskalinia.pl	Dla osób doświadczających przemocy domowej
INTERWENCJA KRYZYSOWA						
Centralne Zarządzanie Kryzysowe	Monitorowanie bezpieczeństwa	Rządowe Centrum Bezpieczeństwa Rakowiecka 2A 00-993 Warszawa	Całodobowy dyżur: <u>(22) 361 69 00</u> (22) 785 700 177 e-mail: dzyurny@rcb.gov.pl	24 godziny na dobę przez 7 dni w tygodniu	http://rcb.gov.pl/zarzadzanie-kryzysowe/ poczta@rcb.gov.pl	Świadek zagrożenia kryzysowego Osoba poszukująca informacji na temat zarządzania kryzysowego

DLA OSÓB BEZROBOTNYCH						
Infolinia Urzędów Pracy - Zielona Infolinia	Pod tym numerem udzielane są informacje o usługach urzędów pracy.	Urząd Pracy. Ciepła 20 . 15-472 Białystok.	19 524 (z Polski) +48 22 19524 (z zagranicy) Koszt zgodnie z taryfą operatora .	pn.- pt. godz. 08.00-18.00	www.zielonalinia.gov.pl biuro@zielonalinia.gov.pl	Mogą korzystać: - zarejestrowani -poszukujący pracy - pracodawcy
DLA OSÓB POKRZYWDZONYCH PRZESTĘPSTWEM						
Ośrodek Pomocy Pokrzywdzonym Przepęststwem Stowarzyszenia	Wsparcie informacyjne, psychologiczne , prawne i finansowe	ADRES NAJBLIŻSZEGO OŚRODKA WYŁONIONEGO NA LATA 2019 - 2012 prosimy sprawdzić na witrynie internetowej lub w Departamencie Funduszu Sprawiedliwości Ministerstwo Sprawiedliwości		pn.- pt. godz.08.15 -16.15	www.pokrzywdzeni.gov.pl funduszsprawiedliwosci@ms.gov.pl	Osoby pokrzywdzone przestępstwem i ich osoby bliskie
PRAWO KONSUMENCKIE						

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów	Ochrona praw konsumenckich	UOKiK Pl. Powstańców Warszawy 1 00-950 Warszawa	Infolinia konsumen cka (prowadz ona przez Federację Konsume ntów) 801 440 2 20 22 290 89 16 Koszt połączeni a zgodnie z taryfą operatora	pn.- pt. godz. 08.00- 18.00	https://www.uokik.gov.pl/ porady@dlakonsumentow.pl	Prawo konsumenckie
PRAWA PACJENTA						
Rzecznik Praw Pacjenta	Ochrona praw pacjenta	Biuro RPP ul. Młynarska 46. 01-171 Warszawa	800 190 590 Bezpłatna infolinia Zapisy na poradę osobistą: rezerwacj a@rpp. gov.pl lub (22) 532 82 43	pn. - pt. godz. 08.00- 20.00	https://www.bpp.gov.pl kancelaria@rpp.gov.pl	Z porad może korzystać każdy kto ma poczucie łamania praw pacjenta
Narodowy Fundusz Zdrowia-Centrała	Uprawnienia ubezpieczenia zdrowotnego: - prawa pacjenta -leczenie w kraju i poza granicami -kolejki do świadczeń	Narodowy Fundusz Zdrowia Grójecka 186 02-390 Warszawa	Infolinia Centralna 800 392 976 (*) 22 572 60 42 (**) (*) połączenia bezpłatne (**) koszt zgodnie z taryfą operatora Także każdy oddział NFZ posiada własną infolinię	pn.- pt. godz. 08.00-16.00	www.nfz.gov.pl infolinia@nfz.gov.pl	Każda osoba objęta ubezpieczeniem lub zainteresowana ubezpieczeniem zdrowotnym
Rzecznik Praw Osób Niepełnosprawnych	Ochrona praw osób niepełnosprawnych	SIEDZIBA ul. Żurawia 4 A, 00- 503 Warszawa Telefon (22) 461 60 00 KORESPONDENCJA Nowogrodzka 1/3/5 00-513 Warszawa	801 801 015 Koszt połączenia zgodnie z taryfą operatora	pn.-pt. godz. 08.00- 17.00	http://www.niepełnosprawni.gov.pl sekretariat.bon@mrpips.gov.pl	Z porad mogą korzystać osoby niepełnosprawne, ich rodziny oraz organizacje działające na rzecz osób niepełnosprawnych
Rzecznik Praw Dziecka – dziecięcy telefon zaufania .	Ochrona praw dziecka	Biuro RPD Przemysłowa 30/32 00-450 Warszawa tel.: (22) 583 66 00 . fax.: (22) 583 66 96. pn.-pt. godz.08.15- 16.15.	800 121 212 Bezpłatna infolinia	pn.- pt. godz. 08.15-20.00. (dzwoniąc po godzinach i w dni wolne można opisać problem i zostawić kontakt do siebie, a doradcy oddzwonią)	https://brpd.gov.pl rpd@brpd.gov.pl	Sprawy przemocy, relacji rówieśniczych, szkolnych i rodzinnych. Może dzwonić każdy, kto doświadcza problemu lub jest świadkiem.

PRAWO UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH						
Centrum Obsługi Telefonicznej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	Zakres informacji: - pomoc techniczna - składki - renty - emerytury	Klienci mogą skorzystać z pomocy pracowników w <u>Centrum Obsługi Telefonicznej</u> lub podczas wizyty osobistej w placówce jak wyżej. Nr centrali : (22) 667 10 00.	(22) 560 16 00 Koszt połączenia zgodnie z taryfą operatora.	pn. – pt. godz. 07.00 – 18.00	http://www.zus.pl/o-zus/kontakt/centrum-obslugi-telefonicznej-cot- cot@zus.pl	Adresaci porad: - ubezpieczeni - płatnicy - lekarze

PRAWO PRACY						
Centrum Poradnictwa Państwowej Inspekcji Pracy (PIP)	Porady z zakresu prawa pracy.	Główny Inspektorat Pracy ul. Barska 28/30 02-315 Warszawa. tel. 22 391 82 15 fax. 22 391 82 14	801 002 006 (dla tel. stacj.) 459 599 000 (dla tel. kom.) 22 391 83 60 (dla obywateli Ukrainy zatrudnionych na terenie RP) Koszt połączenia zgodnie z taryfą operatora. Uwaga!!! naliczane są koszty za czas oczekiwania na połączenie .		www.bip.pip.gov.pl , kancelaria@gip.pip.gov.pl	
PRAWO PODATKOWE						
Krajowa Informacja Skarbowa	Informacje podatkowe dot. PIT, CIT, VAT, podatki	ul. Teodora Sixta 17, 43-300 Bielsko- Biała	801 055 055 (z tel. stacjonarnych. ((22) 330 03 30 z tel. komórkowych. + 48 (22)33 00 330	pn.- pt. godz. 07.00- 18.00	www.kis.gov.pl więcej: https://poradnikprzedsiebiorc	Z porad może skorzystać każdy podatnik

	lokalne, akcyza etc.		z tel. zagranicznych. Koszt zgodnie z taryfą operatora		y.pl/-kip-czyli-krajowa- informacja-podatkowa	
DLA OSÓB BĘDĄCYCH W SPORZE Z PODMIOTAMI RYNKU FINANSOWEGO						
Rzecznik Finansowy. (Ubezpieczonych)	Prawa ubezpieczonych	Biuro Rzecznika Finansowe go Al. Jerozolimsk ie 87 02-001 Warszawa.	<u>Ubezpieczenia gospodarcze</u> (22) 333 73 28 <u>Ubezpieczenia Spółeczne_OFE ZUS</u> (22) 333 73 26 lub (22) 333 73 27 <u>Ubezpieczenia bankowe i rynku kapitałowego</u> (22) 333 73 25	pn.-pt. godz. 08.00- 18.00 pn.-pt. godz.11.0 0-15.00 pn.-pt. godz. 08.00- 16.00	Porady e-mail: porady@rf.gov.pl (czas oczekiwania na odpowiedź e-mailową ok.2 tygodni) https://rf.gov.pl/kontakt biuro@rf.gov.pl	Osoby ubezpieczo ne i w sporze dotyczącym ubezpiecze ń